هاوكاری

التضامن

ژماره ـ ١٣ ـ — نرخی ٢٠ فلسه — رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتی‌یە دەزگای گشتی چاپەمەنی‌و بلاوكردنـەوە دەری ئەكات — ١٠ی نیسانی ١٩٧١

سەرەك بەكر : حزب تاقی كـردنەوەیێكی شۆڕشگێرانە لە عیراق دروست ئەكات ٠

سەرەك بەكـر ئەندامی سەركردایـەتی نەتەوایـەتی‌و ئەمینداری عیراق لەنامەیێكی بۆ تێكوشەرانی حزب‌و جەمـاهیری گەل ، داوای زیاتر تێكوشان‌و جالاكی نواندنی كـردو داوای بەدی هێنانی یەكگرتنەوەیێـكی پتەوتری كرد لەگەڵ كۆمەڵانی رەنجدەرانا ٠

لەنامەكەیا باسی ئەوەی كرد كە حەوتی نیســـانی ١٩٤٧ نیشانەیێكی پرشنگدارە لەرێی خەباتی عەرەبی پێشـكەوتوودا لەو رووەوە كە بۆیەكەم جـار باوەری یەكێتی‌و سەربەستی‌و سوشیالستی چەسپاند لـــە نێوان رێكخستنێكی یەكگرتوو لە سەرانسەری وولاتی عەرەبی هەروەها دامەزراندنی حـزب بەرپەرچ دانەوەیێكی زانستی‌و شۆڕشـــگێرانەی ئـەو بارە بۆگەن‌و ئاڵۆزە بوو كە هێـــزو توانای گەلی عەرەبی تێكوشەری سڕ كردبوو ٠

هەروەها سەرەك بەكر لـــە نامەكەیدا باسی ئەوەی دەوری حزبی بەعثی سوشیالستی كرد لە دروستكردنی پـەیوەندی نێوان بزوتنەوەی نەتـەوایەتی عەرەبی پێشكەوتوو وە نێـوان بزوتنەوەكانی رزگاری گەلان لە جیهاندا ، كە لەم رێگـــایەوە پارتی بەعسی عەرەبی سوشیاـ لست توانی ، بزوتنـــەوەی نەتەوایەتی عەرەبی رزگار بكات لە گوشەگیری نەتەوایـــەتی وە بی‌بەستێتەوە بەكاروانی خەباتی جیهـــانی دژی ئیمپریالیزم‌و چەوساندنەوە

سەرەك بەكر لەئامە كەیدا ، باسی ئەو كۆڵنەدان‌و نەبەزینەی ئەندامانی حزبی كرد كـــە سەرەرای دوری‌و سەختی رێگاو ئەو كوسپ‌و تەگەرانەی رێگای بەرەوپێش رویشـــتنیان پێ‌كردوون ، هەمیشە لـــە قوربانی دووا نەكەوتون ٠

وەلە دووایی نامەكـــەیدا ، داوای پتەوكردن‌و بەهێزكردنی رێزەكانی حزبی كردوە داوای زیاتر خەبات وتێكوشـــان‌و نواندنی كرد ، بەتایبەتی لـەم كاتەدا كـــە نەتەوەی عـەرەب دووچاری پەلاماردانی دڕندانەی ئیمپریالیستەكان‌و سەهیونیەكان بووە ٠٠٠ هەروەها داوای كرد كە ئەبێ هەموو ئەندامان لـــە ریزەكانی پێشەوەی خەبات بن‌و كوڵنەدەرانـە پەرەبدەن بـــە تێكوشانیان ٠

نێروەكانی ئەمریكا بنكەی خی‌سانە بەجێ ئەهێڵن

پارتی دیموكراتی كوردستان پیرۆزبایی لە سەركردایەتی نەتەوایەتی وهەرێمی بەعسی عەرەبی سوشیالیست ئەكات

بۆ ـ

سەركردایەتی هەرێمایەتی‌پارتی بەعسی عـــەرەبی‌سوشیالیستی بیرەوەری ٢٤هەمی دامەزراندنی پارتی‌یە سـویندخوارەكەتان بە هەل ئەزانین بو ئەوەی لەو كاتەدا پیروزبای پارتی‌یەكەمان‌و سـلاوتان پێ‌بگەیەنین ، وە داوای سـەركەوتنتان ئەكەین ، هیوامـان‌وایە ئەم بیرەوەری‌یە زورتـر بەردی بنچینەی هاوكاری هێزە نیشـتمانی‌یەكان بچەسپینی‌و بەهێزی بكات بۆ راوەستانیكی نەبەردانەو ئازا لە روی دەس دریژی كردنی ئیمـــپریالیزم‌و سەهیۆنیەكانا ، وە بۆ بەردەوام بون لە رێرەوی هاوبەشیماندالە جێ‌بەجێ كردنی پاشماوەی بەندەكانی بەیانی ١١ی ئازاری‌میژوی ٠

مەكتەبی سیاسی

پارتی دیموكراتی كوردستان

٦ ـ نیسان ـ ١٩٧١

ئاهەنگێ بەبۆنەی یادی ٢٤ دامەزراندنی حزبی بەعس

سەركردەی نەتەوایەتی‌پارتی بەعسی عەرەبی ئیشـــتراكی دوێنێ ئێوارە ئاهەنگێكی ووتار خوێنـــدنەوەی گێرا لەهـۆڵی دانیشگای مستنصریە بەبۆنـەی بیرەوەری ٢٤ سال تیپەربـوون بەســـەر دامەزراندنی پارتی بەعسی عەرەبی ئیشتراكی‌دا بە ئامادەبوونی كاك شبلی العیسمی باوەر پێ‌كراوی یارمەتی دەری پارتی ٠ وەكاك صالح مهـدی عماش‌و هەندێك لەئەندامـانی هەردوو سـەركردایەتی ، وە ئامادەبوونی تێكۆشـەر حبیب محمد كریم سكرتیری گشـتی پارتی دیموكراتی كوردستان‌و صالح یوسفی ونوری شاویس ئەندامی مەكتەبی سـیاسی‌و بەرێوەبەرانی رێكخـراوە كوردستانیەكان وســەرەكۆ زیران‌و ژمارەیـەكی زۆر لە بەرپرسراوان‌و جەماوەرێكی زۆر لە خەڵكی ٠ بەرێز حبیب محمد كریم ووتارێكی خوێنـــدە وەبەناوی ســەرۆك بەرزانی‌و پارتی دیمكراتی كوردستان ٠

سەركردەكانی بەعسی عەرەبی سوشیالیست بۆ پیرۆزبایی سەرلە بارەگای سەركردایەتی نەتەوایەتی ئەكەن

سەرەك كۆمار كاك احمـد حسن البكرو جێگری ئەمینداری نهینی پارتی بەعسی ئیشتراكی كاك صدام حسین‌و جێگـری سەرەك كۆمار كاك صالح مهدی عماش رۆژی ٧ی ئەم مانگە بۆ پیرۆز بایی چونەتـــە دیدەنی بارەگـــای سەركردایـــەتی نەتەوایەتی بۆ پیرۆزبایی‌كردن لە ئەمینداری یارمەتی دەر كـاك شبلی العیسمی بەبۆنەی تێپەر بوونی ٢٤ ساڵ بەســەر دامەزراندنی پارتی بەعسـی عەرەبی ئیشـــتراكی‌دا ٠٠ ئەندامانی ســـەركردایـەتی هەروەها ئەندامانی ســ... كردایەتی هەرێمی عیراق ... طە الجزراوی‌و سـمیر ... نعیم حدادو تایە عبدالكریم‌و محمود فاضل‌و مرتضی‌الحدیثی‌و عزت مصطفی‌ش بەشـداری پیرۆزبای‌یان كردوە ، لەگـەڵ ئەمانیشدا كاك امین حـافظ‌و وەزیری بەرگری كاك حمـادی شهاب‌و وەزیری وەحدە دوكتۆر عبدالله الخضیروە ســەروكی ئەركانی سوپا كاك عبدالجبار شنشل‌و بەرێوەبەری گشـتی ئەمن كاك ناظم كزاریشی لـــە پیرۆزباییدا بەشداریان كردوە٠

هەشتا ملیۆن دینار بۆ جێ‌بەجێ كـردنی چـەند پرۆژەیـەكی ئابوری

بەم زوانە كومـــاری عیراق (٢٠٠) دووسەد ملیۆن رۆبڵ بەدەسەبەری لە یەكیـــەتی سوڤیەت وەر ئەگـــرێ بـۆ جێ‌بەجێ‌كردنی پیویستی‌یەكانی چەند پروژەیەكی ئابوری بــە پێی ئەو ریكەوتنەی كە هەردو لا عیراق‌و سوڤیەت لە ســەری ریكەوتن ٠

ئەم ریكەوتنە لەلایەن‌كوماری عیراقەوە دوكتۆر ســـەعدون حەمادی وەزیری نەوت‌وكانەكان وە ســەروكی ئەنجومـــەنی كاڵ ، بەریوەبردنی كومپانیای نەوتی نیشتمانی ، وە لەلایەن یەكیەتی سوڤیەتەوە مامۆستا (ایفـان ارخیبوف) جێگری سەرۆكی لیژنەی دەولەت بو پەیوەنـدی ئابوری دەرەوە لە ئەنجومـەنی وەزیرانی سوڤیەتی‌دا ، مۆریان كرد ٠

لەم پروژانە كە بەم یارمەتیە ئەگاتە ئەنجام وەكو : پرۆژەی پالاوتنی نەوت لە موصـــل ، لەگەڵ لولەی راكیشانی نەوتی ، وە لولەی نیوان بەغاو بەسرە بو گواستنەوەی بەرهەمە نەوتی‌یەكان ، وە دو ئیستگەی كارەبای لە دوكان‌و دەربەندی‌ـ خان ، وە كارگەی فوسـفات لە ناوچـــەی عكشـات لەگەڵ چەند كارگەیەكی ماسی خستنە قوتو ، وە چـــەند پروژەیەكی تر ٠٠

وە لەم وێنەیەدا نوینـەرانی عیراقی‌و سوڤیەتی خەریكی مۆر كردنی ئەو ریكەوتنەن كە رۆژی پینج‌شەممە لە بەغا مۆركرا ٠

لیژنـــەی ئاشتی بـە سەرۆكایەتی مرتضـی حدیثی لەگەڵ پێشەوا «بارزانی» كۆئەبێتەوە

مامۆســتا مرتضی الحدیثی ئەندامی ئەنجومەنی سـەر-كردایـەتی شۆرش وە وەزیری كاروباری كۆمەلایەتی‌وەسەروكی لیژنەی ئاشتی ، لەگـەل ئەندامـانی لیژنەی ناوبراو مامۆســتایان نوری شاوەیس وەزیری نیشتەجێ وە نافذ جلال وەزیری كشتوكـال ، وەعزیز شریف وەزیری داد ، سـەر لەبەیانی رۆژی پینجشـەممە گەیشتنە كەركوك لەســەر رویشتنی بەیانی ١١ ئاذار لە ناوچەكانی كوردستانا ٠

مامۆستا حدیثی بە پەیامنیری ئاژانســی دەنگوباسی عیراقی راگەیاندوە لە كركوك كـــە لیژنەی ئاشتی لەگەڵ پێشەوا مستەفا بارزانی سەروكی پارتی دیموكراتی كوردســتان كـۆ ئەبیتەوە ، وەسەر لەناوچەكانی كۆمەلگای یاساولی‌سنور ئەدات ٠٠ وە بیرورای هـــەردو پارتی ولی‌پرسراون دەرئەخەن لە بارەی ئەو تەنگوچەلەمانەوە كە دینە سەر رێگای جێ‌بەجێ كـردنی بەیانی ١١ی ئاذار ٠

چۆڵكردنی بنكـــەی « خی‌سانە »

هێزە سەربازیەكانی ئەمریكا رۆژی پێنج رابردوو بنكـەی سەربازی « خی‌ســانە » یان بەتەواوی چۆڵ كردوە كــــە ئەكەوێتە ئەوپەری باكـوری رۆژئاوای ڤیتنامی خواروو ٠ ئەم هەواڵەش قسە كـەرێكی سەربازی ئەیكایی راگەیاندو وتی كە هەموو هێزە سەرباز-یەكانی ئەمریكا بەتەواوی لـەم ناوچەیە كشاونەوە ٠

عەیسەمی تێكوشەر بەردی بناغەی پێنج گوند دائەنێ

یارمەتی دەری ئەمینـــداری گشـــتی پارتی بەعسی عەرەبی ئیشتراكی كاك شبلی العیسمی رۆژی ٧ی ئەم مانگە بەبۆنەی تێپەر بوونی ٢٤ ساڵ بەسـەر دامەزراندنی پارتی بەعسـی عەرەبی ئیشـــتراكی‌دا بەردی بناغەی پێنج گوندی داناوە لە پرۆژی ٧ی نیســانی‌دا ئـــەم گوندانە دانراون بۆ جوتیـارو كرێكاران ٠

بۆتەواو بوونی ئەم گوندانە ٢٦٠ هەزار دینار تەرخان‌كراوە ئاهەنگێكی بـەجۆش گیردراوە بەم بۆنەیەوە ، لەئاهەنگەكە دا ئـــەندامی ســـەركردایەتی نەتەوایەتی پارتی‌بەعسی عەرەبی ئیشتراكی كاك عبدالمجیـــد الرفاعی‌و ئەندامی‌سەركردایەتی هەرێمی عیراق كاك مرتضـــی الحدیثی بەشداریان كردوە :ـ

سەرەكی دادگایـەكی ســـەربازی ئـیران ئەدرێتە بەر دەســـترێژ

هاونیشـــتمانیەكی ئیرانی دوینی ژەنەرال «ضیا فارسید» سەروكی دادگای سەربازی لـە ئیران داوەتە بەر گوللە لە كاتی دەرچوونیا لە ماڵەكەی خۆی لە (شمیران) لە یەكیك لە ناوچە-كانی تاران ، كە ئەیویســـت بچیت بو نیشتەجێی تایبـەتی‌خۆی ٠

زانیاری سەرەتای لـــەم بارەیەوە ئەلیت : كە نیشتمان پەروەرێكی ئیران شەش گوللەی ناوە بە ژەنەرالی ناوبراوەوە ،وە بریندار كراوە و لەشـــی دابیـــژاوە ، وە دەمودەس ژەنەراڵەكـەیان بردوە بـۆ نەخوشخانە ، دوینی ئاژانـسی دەنگوباسی فەرەنسی ئەمـەی گێراوەتەوە وتویە بریار وایـە لەم بارەیەوە ئاگاداری‌یـەكی رەسمی بلاو بكریتەوە، ژەنەرال ضیاء فارسید لەم سالانەی دوایی‌یدا كراوە بەسـەرۆكی دادگای سەربازی ، بو سـەر-كوتاندنـــەوەی جولانـەوەی پیشكەوتنخوازی‌و چەپڕەوی ٠

وە یەكێك لە دادگـــا سەربازی‌یەكانی ئیران لە مانگی رابوردوا فەرمانی خنكـاندنی دەركردوە لەسەر (١٣) هـــاو نیشتمانی ئیرانی بـــە تاوانی پەلامار بردنە سەر پاسگایەكی پولیسی لە ناوچەی (گەیلان) لـــە نزیك كەناری دەریای قەزوینەوە٠٠وە ئەم فەرمانانەش جێ‌بەجێ كران ، وە دیسانەوە پەنجا هاونیشتمانی تر ئیستە چاوەروانی ئەو فەرمانەن كـــە بدرێ بە سەریانا هەر بـــەو تاوانە٠٠ دوینی دەزگای پولیسی ئیرانی بانگەوازێكی دەركردوە بو دوزینەوەی پینج كەسی تر كە بدرینە دەست‌كاربەدەستانی میری بۆ بەند كردنیان ٠

ئا٠د٠ع٠

وەفدی مامۆستایانی سوڤیـات گەیشتە بەغدا

دوا نیوەروی رۆژی چـوارشەممە خاتو (جیراكـوڤا) ئەندامی كومیتـــەی ناوەندی نەقابەی مامۆستایانی یەكیـەتی سوڤیەت بە سەروكـــایەتی‌وەفدیكی مامۆستایان گەیشـتە بەغا ٠٠

بۆ سەردانی عیراق كە ئـەم سـەردانەش هەشـــت رۆژ ئەخایەنی وە ئەم سەردانـــەش لە ئەنجامی ئەو سەردانەدایـە كـــە وەفـدیكی نەقابـەی مامۆستایانی عراقی لە مانگـی تەممـــوزی رابوردوا چون بۆ یەكیەتی سوڤیەت ٠٠ وە لـــە كاتی گەیشـــتنە بـەرەوەی وەفدەكەی‌سوڤیەتی، ژمارەیەكی زۆر لـــە ئەندامانی نەقابـەی مامۆســـتایانی عراقی وە هەلســـورینەری كاروبـاری بالویزخانەی سوڤیەتی‌و كوریای دیموكراتی لە فروكەخـــانەی دوەلی لە بەغا پیشوازی‌یان لێ كردن ٠

بەندكـردنی ئەفسە رێكی ئیسرائیلی لـــە بیروت

لـــە هەفتـــەی رابوردوا ئەفسەرێكی ئیسرائیلی كەناوی « ابراهام دیزاك بولوك » ٥ رای كردوەتە سەر خاكی لوبنان ، وەدوێنێ ئەم ئەفسەرە دادگای لوبنانی حوكمی‌دا بەحەپس‌بونی مانگیك وەسەد لیرەی لوبنانیش سزا لەسەر ئەوەی كە سنوری شكاندوە ٠

ئا٠د٠ع٠

هەڵۆیست لـــــە پاكستانی رۆژ هەلات

دەزگـــای بەرێوەبەرایـەتی سەربازی پاكستان رۆژی پێنج شەمەی رابردوو رایگەیاند كە هێزی چەكداری پاكســـتان بەتەواوی دەستی بەســـەر هەڵۆیستا گرتوە لە پاكستانی رۆژهەلات دوای ئەو روداوانەی كە لە ناوچەی ناوبراودا روی‌دا وە بـە رێوەبەرایەتیش لـــە بەیاننامەیەكدا كە ئاژانســـی تاسی سۆڤیاتی بلاوی‌كردۆتەوە ئەلی هێزەكانی میری بەردەوامن لەسەر كارگوزاری سەربازی‌دا لە هەندی لە ناوچەكـــانی پاكستانی رۆژهـــەلات ٠ وە بەیاننامەكە ئەم كارگوزاریـــە سەربازیەی بەوە داناوە كـــە گوایە ئاراستەی ئەو تاقمـــە ئەكرێت كە دژ بە كۆمەڵن ٠

ئا٠د٠ع٠

پێشمەرگە فەلەستینیەكان پەلاماردانێكی ئوردن ئەشكێنن

سەركردایەتی شۆرشـــی‌فەلەستینی دوێنێ بلاوی‌كردەوەكە پیشمەرگە عەرەبەكـــان توانیویانـە هیرشـــیكی تری‌هیزەكـانی ســـوپای ئوردن بشكێننەوە ،كە پەلاماری ئەهینا بۆ سەر بنكەكانی پیشمەرگە لەژوروی ئوردن‌دا ، وەلـــەم جەنگەدا هەموو جورە چەكیكی ناوەندی‌و سووك بەكار هیزاوە٠وە سەركردایەتی شۆرشـــی فەلەستین وتویە پیشمەرگەكان زیانێكی زۆریان بەهیـــزی سوپای ئوردونی گەیاندوە ٠٠ بەتایبەتی لە پاسكەی پولیسی (ام القطین) ٠

ئا٠د٠ع٠

بەربوونی بەندە سیاسیەكانی یۆنان

دۆێنی لە یونان هەموو ئەو بەندی‌یە سیاسیانە كە گیرابون بەرەلاكران وە دەرگای هـــەموو بەندیخانەكانیان سەر كلۆم‌كرد وەلەم رووەوە ئاژانسی رویتـەر ئەڵی هەموو بەندی‌یە سیاسی-یەكان‌و سەربازی‌یـەكان بەرەلا كراوون تەنیا پەنجا كەس نەبێ لەپاشماوەی كومونیستەكان كە هێشتا بەرەللا نەكراون ٠

ر٠ ئا٠د٠ع٠

وەفـــدی پارتی دیموكراتی كوردستان لە مۆسكۆ پشتگیری گەلی كـورد دەرئەبری بەرامبـــەر گــــەلی فەلەستین

مامۆستا محمد محمـــودعبدالرحمن وەزیـری كاروباری‌ژورو وە ئەندامی وەفدی پارتی دیموكراتی كوردســـتان بـو بەشداربونی كونگرەی (٢٤)هەمی پارتی كمونیســـتی سوڤیەتی بلاوی كردوەتەوە كەگەلی كورد پشتگیری لە مـــافی رەوای گەلی عەرەبی ئەكات لـە خاكی فەلەستینا ٠

مامۆســـتا عبدالرحمن بـــە پەیامنیری ئاژانسی دەنگوباسـی‌رۆژهەلاتی ناوەراســـتی راگەیاندوە كە لە كونگرەكەدا بەشیوەی گشتی پشتگیری لـەگەلی عەرەبی كراوە بە تایبەتی گەلی عەرەبی فەلەستین ، وەوتویە ئەم پشتگیری كردنـەی‌كونگرەكە دەسكەوتیكی جیهانی گەورەیە ٠

institut kurde de paris

یادی سەد ساڵەی کۆمۆنەی پاریس

بەشی سێ هەم

پەکین : شینخوا :

ولاتیکی بچوك توانای هەلسانی هەبی بە خەبات و چاكی مەردانەی لێ بكات بەلاداو بەرگری لە چارەنوسی وولاتەکەی بکات ئەتوانی بە سەر وولاتە گەورەو دەست درێژی کەرەکەدا زاڵ بێت ئەمەش یاسایەکی مێژوویی یە.

هەر وەکو لین بیاو ئەلێ: جەنگی میللی کاریگەر ترین چەکە دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو نۆکەرانی !! پرولیتاریاو گەلانی چەوساوە و نەتەوە ژێردەستەکان لە جیهاندا بەگشتی لە بێ چەکیەوە ئەگەنە قۆناغێك کە خاوەنی چەك بن. ئیمپریالیزمی ئەمریکاو نۆکەرانی بەکلپەو گڕی ئاگری جەنگی میللی ئەسوتێن ئەو ئاگرەی کە خۆیان هۆی هەلگیرسانی بوون.

٣ ـ شۆرش مەسەلەی ملیۆنەهای کۆمەلانی خەلکە :

بە پێی تاقی کردنەوە مێژووییەکانی کۆمۆنەو لەپێناو سەرکەوتنی شورشی پرۆلیتاریاو دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریادا ئەبێ پشت بە برواو تەوژمی شۆرشگێرانەی ملیۆنەهای کۆمەلانی خەلك ببەسترێ لەگەل خستنە گەڕی هێزو توانای میللەت بۆ دروست کردنی مێژوو.

لینین ئەلێ : زاڵ بوون بەسەر ڕژێمی ئیستبدادیدا ستەمە بەبێ چالاکی شۆڕشگێرانەی جەماوەری گەلی هوشیارو بەبێ تەوژمی لەبن نەهاتوی میللەت و توانایان بۆ گرتن و چوونە ناو ئاسمانەوە، هەروەکو مارکس وتویەتی کاتێ باسی کرێکارانی پاریسی کردوە لەسەر دەمی کۆمۆنەدا.

« مارکس» مامۆستای مەزنی پرۆلیتاریا گرنگیەکی زۆری داوە بەگیانی لەخۆ بوردنو شۆڕشگێرانەی جەماوەری گەل ئەمەش بالاترین نمونەی راستو دروستی هەلۆیستە سەبارەت بە بزوتنەوەی جەماوەری شۆڕشگێر.

لە پایزی ساڵی ١٩٧٠ ی ز واتە بەر لە دامەزرانی کۆمۆنەی پاریس مارکس نیشانی داوە کە کات و بارو زروفی راپەرین نە خولقابوو. بەلام کاتێ پرۆلیتاریای پاریس لە مارتی ساڵی ١٨٧١ راپەرین بە گیانێکی شۆڕشگێرانەی بەرز مارکس بەشداری و لایەنگیری ئەم شۆڕشەی پرۆلیتاریای کردو :

هەر چەندە مارکس لەسەرەتاوە هەڵەکانی کۆمۆنەی دەستنیشان کردو ئەیزانی کە تێئەشکێ بەلام سوریش بوو لەسەر ئەو ڕایەی کە ئەم راپەرینە، ئەم شۆڕشە بالاترین نمونەی شانازای چالاکی چینی کارگەرانی فەرەنسایە.

چونکە لەم بزوتنەوەیەدا : (تاقی کردنەوەیەکی مێژوویی بەدی ئەکرێت کە گرنگیەکی گەورەی هەیەو هەنگاوێکە بەرەو پێشەوە شۆڕشی پرولیتاریای جیهانی ئەنێ و تەقەلایەکی پراکتیکییەو لەسەدان بەرنامەو راوێژی تیوری کاریگەرترە). وە لەهەمان ڕۆژدا زۆر بەشانازیەوە مارکسی ستایشی ئەم بزوتنەوەیەی کردوەو لەنامەیەکیدا بۆ کوگلمان ئەلێ :ـ

ئای کە چەند تەقەلاو کۆشش و هەنگاوێکی گرنگ و مێژوویی یە، ئای چەند گیانی فیداکاری و قوربانی دان لەو پاریسیانەدا ئەبینری !!

لینین لەو بڕوایەدایە کە نامەکەی مارکس بەتەواوی جیاوازی نێوان شورشگێرە پرۆلیتاریاو ئنتیهازیەکانی دەرخستوەو هیواداریشە (واتە لینین) کە نامەکەی مارکس بکرێ بە دیواردا لەماڵی هەمو کریکارێکی خوێندەواری روسیادا.

بە پێچەوانەی مارکسیزمیەکان هەمو ئنتهازی و رڤزیۆنزمەکانی کۆن و نوێ بەرهەڵستی شۆڕشی پرولیتاریاو دکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا ئەکەن و قینیان لێیەتی و گاڵتە بە بزوتنەوەی کۆمەڵانی خەڵکی شۆڕشگێر ئەکەن و هەزار بەندو بالۆرەی بۆ هەڵئەبەستن.

لەکاتێکا کە ڕاپەرینە چەکدارەکەی روسیای ساڵی ١٩٠٥ سەرنەکەوت بلیخانۆف دەستی کرد بە سەرزەنشت کردنی جەماوەرو ئەیووت (مەسەلەکە پێویستی بەدەست دانە چەك نەبوو !) .. لینین بەتەواوی ئەم قسەیەی بەدرۆ خستەوەو بەتوندی بەرەنگاری هەڵوێستەکانی ئرستوکراسیەکان بوو کە بلیخانوف رابەریان بوو سەبارەت بەبزوتنەوەی جەماوەری میللەتو [illegible] کە لەڕێ لادانەو فڕی بەسەر مارکسیزمیەوە نیەو لینین نیشانیدا کە ئەو (پروفەـ گشتی یە) نەبوایە لە ساڵی ١٩٠٥ ئەوا شۆڕشی ئوکتۆبەری ١٩١٧ سەر نەئەکەوت.

ماوتسی تۆنگ ساڵی ١٩٥٩ لەکاتی دانە داووەی درۆو دەلەسەکانی تاقمی بنگ دەهوای ئنتهازی بەرەی ڕاستڕەو ڕونی کردەوە کە ئەم دەستەیە دوژمنی ڕێبازی مارکسیزمن و وتی :ـ سەیرکەن چۆن مارکس و لینین رایان دەربریوە سەبارەت بە کۆمۆنەو لینین شورشی روسیای چۆن دەست نیشان کردوە !! ئایا بینیتان لینین بلیخانۆفی لەڕێ لادەرو برژواو نۆکەرانی کە سەگ و بەرازی برژوازی پێ لە سەر ڕۆخی گۆڕو دەستەو دایرەکانی دیموکراتیە وردە برژواکانی بەدرۆ خستەوە !! ئەگەر نەتان دیوە سەرنجێ بدەنێ !! سەرەك ماو حزبمانی فێر کردوەو داوا لەهەموو ئەندامان و کادرانی حزب ئەکات کەچاو لەمارکس و لینین بکەن لەدەست نیشان کردنی هەڵوێستدا.

سەبارەت بە بزوتنەوە جەماوەریە شۆڕشگێریەکان. « شۆڕش سیماو ڕێختی سەرەکی جیهانە لەم سەردەمەماندا » نەڕەو ڕەهێڵەی خەباتی گەلانی دنیا زەوی هێناوەتە لەرزین، بابمرێ دەست درێژکەرە ئەمریکاییەکان و نوکەرانی. پاشکۆی ستراتیژی ئیمپریالیزم بۆتە جەبهەی پێشەوەی خەبات کردن دژ بە ئیمپریالیەت. خەباتی بەردەوامی هەرسێ گەلانی هیندی چینی دژ بە دەست درێژیەکانی ئەمریکاو بۆ پاراستنی نشتمان خەبات و تێکۆشانی دژ بە ئیمپریالیزم گەیاندوتیە قوناغێکی بالاو ڕوالەتێکی جیهانی وەرگرتووە. ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بزوتنەوە نشتمانی و ڕزگاریخوازی گەلانی ئاسیا و ئەفریقیا لە پەرەسەندن دایەو خەباتی گەلانی کوریاو ژاپۆن بەردەوام لە خۆش بوون دایە دژ بە زیندوکردنەوەی پەیمانی سەربازی ژاپۆن لەلایەن ئیمپریالیزمە ئەمریکایی وژاپونیەکانەوە.

لە ئەمریکای ژورو ئەوروپاو ئۆقیانوسیادا چەندین بزوتنەوەی میللی شۆڕشگێڕ سەری هەڵداوە. کریکارو قوتابیان و قولەرەشەکان و کەمە نەتەوایەتیەکانی تری وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا ڕۆژ بەڕۆژ لەوریابونەوەو ڕاپەرین دان و گەردەلولێکی بێ ئامیانیان دژ بە ڕژیمی فەرمان ڕەوای نیکسون و سیاسەتە دوژمنایەت کارەکەی هەڵگیرساندوە لەئەمریکای لاتینی ئاگری کینەو تورەیی دژ بە ئیمپریالیزمی ئەمریکا داگیرساوە و ئەمەش بوتەهۆی هاتنەدی بارێکی نوێ خەباتی هاوبەش لەپێناو پاراستنی بەرژەوەندی نشتمانی و دەسەلاتی وولات و دەولەت ئەم خەباتانەش هەمویەك ئەگرنەوەو بەرەوپێش ئەڕۆن لە لێشاوی ڕامالی کاری خەباتی گەلانی گێتیدا.

ماویەتی

کتێبی هاوکاری

ڕاستی بوونی گەلانی ئێران و ئەفسانەی م. ماکان

وەرگێڕ : ف.ا.ق.

یەکاندا ئەکات وە کۆشش ئەکات لە تاقیکردنەوەکانی گەلی چین بۆ پێشخستنی شۆڕشی ئێران کەڵك وەرگرێت وە ئاشکرایە کە ئەم ڕێکخراوە لە ڕایەکانی پارتی کۆمۆنیستی چین دەربارەی مەسەلەی نەتەوایەتی زیاتر شارەزایە وەك لە ئاغای ماکان.

بلاوکراوەی (تودە) ئۆرگانی ئەم ڕێکخراوە لە ژمارەی ١٨ ساڵی ١٣٤٩ (١٩٧٠ زاینی ـ وەرگێڕ) لە نووسینێکدا کە لە بابەت مەسەلەی نەتەوایەتی و مەسەلەی کورد لە ئێراندا نووسیویەتی، ڕای مارکسی یەلینینی یەکانی دەربریوە، کە بە پێویستی ئەزانین بو ئاگاداری ئاغای ماکان چەند ڕستەیەکی لێ بهێنینەوە.

« ئێمە چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی بەوە تێ ناگەین کە ئۆتونومی بە نەتەوەیەك بدرێت، بەلکو مەسەلەی بنچینەیی ئەوەیە کە ئەم نەتەوەیە بە تەواوی ئازادی هەبێت لەبڕیاردانی جیابوونەوە یا یەکگرتندا. لاپەرەی ٣٢ »

« ..... مارکسی یە لینین ـ یەکانی ئێران زۆر قەرزاری نەتەوە زۆرلێکراوەکانی ئێرانن وە خەباتێکی توندو تیژو بەردەوامیان بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ پێویستە تا لە لایەکەوە بەسەر سۆڤێنیستی فارسیدا زاڵ ببێت، وە لە لایەکی ترەوە دۆستایەتی و بڕواو متمانەی ڕەنجدەرانی نەتەوەکانی تری ئێران بۆ خۆی ڕاکێشێت. لاپەرەی ٣٦ » ..... « ئەوەی کە ئیمپریالیزم هەموو گەلانی ئێران ئەچەوسێنێتەوەو ڕژێمە دەست ڕستەکەی بەرداوەتە گیانی هەموو کۆمەلانی خەلکی ئێران یەك لایەنی مەسەلەی نەتەوایەتی پێك ئەهێنێ لە وولاتی ئێمەدا. لایەنی تری ئەم مەسەلەیە نەبوونی ئازادی گەلانی کوردو ئازەربایجانی و ئەوانی کەیە لە بڕیاردانی چارەنووسی خۆیاندا. بینینی لایەنی یەکەم و نەبینینی دووەمی بەکارهێنانی یەکەمیان بۆ سڕینەوەی دووەمیان هەلۆیستێکی شوڤێنیستی یە. لاپەرەی ٣٨ » ... « ئەرکی سەرشانی مارکسی یە لینینی ـ یەکان لە باری ئێستادا بەرگری کردنی تەواوو بەردەوامە لە مافی ئازادی نەتەوەکانی بۆ جیابوونەوە. لە باری ئێستادا مەترسی بنچینەیی، مەترسی شوڤێنیستی نەتەوە پچووکەکان نی یە بەلکو شوڤێنیستی نەتەوەی گەورە مەترسی بنچینەیی یە وە مارکسی یەکان دژی ئەم مەترسی یەیان ئەبێت خەبات بکەن. لاپەرەی ٣٩ ».

هەڵوێستی مارکسی یە لینینی یەکان لەمەسەلەی نەتەوایەتی بەو جۆرەیە وە ئەم هەڵوێستە لەگەڵ هەڵوێستی وردە بورژوازی یانەی ئاغای ماکان، کە ئەویش « لایەنگیری» دروست کردنی « حکومەتێکی ناوەندی دیموکراتی یە بەسەر کردایەتی چینی کرێکاری ئێران» گەلێك جیاوازی هەیە.

ماکان دیسان بۆ خەڵك هەڵفریواندن هێرش ئەکاتە سەر سیاسەتی نەتەوایەتی یۆگوسلاڤیاو سەر فیدرالیزم. وە ئەم ئەنجامە بە دەست ئەهێنێت کە کۆمەڵی کۆمۆنیستەکانی یوگوسلاف * « لایەنگیری ئۆتۆنۆمی نەتەواتی و فەرهەنگین، واتە لایەنگیری ئەو سیاسەتەن کە لینین لەدژی خەباتی کردووە. » ئێمە لە پێشەوە ڕوونمان کردەوە کە ئاغای ماکان چۆن هەڵوێستی لینین دژی دروشمی ئۆتۆنۆمی فەرهەنگی شێواندبوو وا ئێستا جارێکی تر دەستی بەشێواندن و هەڵگێڕانەوەی کردۆتەوە.

لە یاسای بنچینەیی یۆگسلاڤیادا نوسراوە :

مافی بڕیاردانی چارەنووسی هەر نەتەوەیەك وەلەوانە مافی جیابوونەوە .... لە کۆماری یەکگرتووی نەتەوەکاندا نەتەوە ئازادو چوون یەکەکان لەمافدا کۆبونەوەو کۆمەڵی سوشیالیستی فیدرالی ڕەنجدەرانی کۆماری سوشیالیستی فیدرالی یۆگۆسلاڤیایان پێك هێنا. » وەلە بەندی یەکەمی یاسای بنچینەیی دا ئەلێت : « کۆماری سوشیالیستی فیدرالی یۆگۆسلاڤیا دەولەتی ناوکۆیی نەتەوە چوون یەکەکانە لەمافدا کە بە ئارەزووی خۆیان یەتیان گرتووە. » ئەم هەموو شێواندن و هەڵگێڕانەوە ئاشکرایەی ڕاستی لەلایەن ئاغای ماکانەوە، بەڕاستی « ئازایەتی » ئەوێت.

ئەنجام وەرگرتن :

ئەو ئەنجامانەی کە ماکان وەری گرتووە سەری خوێنەرەوە ئەسوڕمێنێ و داخی ئەداتێ. سەر سوڕماندن لەوەی کە نووسەر خۆی ناسراوە بەئاگادار بوونی لەمەسەلەکانی ئێران وەبەتایبەتی مەسەلەی نەتەوایەتی. وە داخیش بۆ ئەوەی کەسێکی وا، کە خۆی بە ئازادیخواز ئەزانێت، حوکمی وا ناڕاست بدات لەمەسەلەی نەتەوایەتی دا. ماکان زۆر بێ ویژدانانە ئەلێت کە گوایا « ئێمە بینیمان کە سەبارەت بەوەی هەموو ئابوری و فەرهەنگ و زمانی ئێران ناوکۆیی بووە هیچ کەس ستەمی پێ ڕەوا نەبینراوە. لاپەرەی ٤٣ ».

*** ڕێکخراوەی شۆڕشگێرانەی حزبی توودەی ئیران لە دەرەوەی وولات :**

ڕێکخراوێکی مارکسی لینینی یەبیروباوەری ماوتسی تونگ ڕێ نمایشیان ئەکات،

ماویەتی

سەربازانی نیشتمانی وگەلی تایلاند چەندین سەرکەوتن بەدەست ئەهێنن

پەکین ٢ی نیسان : شینخوا

لە ئەنجامی بانگەوازەکەی پارتی کومونیستی تایلاند و بەدەنگەوە هاتنی و یارمەتی دان و هاریکاری کردن لەگەل خەباتی گەلانی هیندی چین دژ بە ئیمپریالیزمی ئەمریکاو بۆ پاراستنی نشتمان، سوپای نشتمانی و گەلی تایلاند بە سەرەتای ئەم ساڵدا چەندین سەرکەوتنیان بەسەر تاقمی تانومی سەر بە ئەمریکادا وەدەست هێناوە.

ـ لەسێ مانگی یەکەمی ئەم ساڵداو لەناوچەی سنوری نزیك بە لاوس و کەمبۆدیا پاڵەوانانە بەرەنگاری داگیرکەرانیان کردوەو بەپێی ئحسائیاتێکی سەرەتایی زانراوە کە سوپای نشتمانی تایلاندی و گەل نزیکەی سێ سەد سەربازیان لە تاقمی تانومی کۆنەپەرستی ئەمریکایی کوشتوەو دە فڕۆکەیان خستۆتە خوارەوەو لەکار خستوەو چەندین زرێ پۆش و تانکی سەربازی دوژمنیان شکاندوە وە لە سەرێکی کەوە چەندین جەبهەی تری خەباتی چەکدارانەیان کردۆتەوە کە بۆتە هۆی خۆش بونی کلپەو مەشخەلی ئاگری جەنگ.

ئیستگەی رادیۆی دەنگی گەلی تایلاند، رای گەیاند کەگەل و سوپای نشتمانی تایلاند لە ناوچەی ناخون سریتا مارات پاشکۆی جەنگی پارتیزانیان کردوە بەرەو شارەکانی تۆنگ و رون بیبون و لان سان کە مۆلگایەکی دوژمن بون و ئیستاش مەیدانی جەنگن. وە لەئەنجامی ئەو پاڵەوانەتیەی کە گەلی تایلاند نواندویەتی بەڕوی دوژمنانەوە تاقمی بەکرێ گیراوی تانومی نۆکەری ئەمریکا لەترس و لەرزا ئەژین و تەنگی پێ هەڵچنیون.

وە لەم دواییانەشدا تانومی بەکرێ گیراو داردەستەکانی لەگەڵ چەند ئەفسەرێك سەرپەرشتی هێرشێکی درندانەی کردوە بەرەو ناوچەکانی باکوری ڕۆژهەلاتی تایلاندو ناوچەکانی ناوەڕاستو باشورو هەلساون بەچەندین تاوان، کوشتن و برین و چەندین شارەزاو پسپۆری ئەمریکایی بەشداریان کردوە لەدانانی نەخشەو پیلان بۆ لە ناوبردنی گەلی تایلاند ... بەلام وەنەبێ ئەم جموجۆڵیە ئەو تاقمە خوێنڕێژە لەچارەنوسی ڕەشیان دەربازکات .. سەرکەوتن هەر بۆ گەلانە ..

سیاسەتی دەرەوەی پۆڵندا

وەزیری دەرەوەی پولندا « ستیفان گدریکوسکی » سەبارەت سیاسەتی دەرەوەی وولاتەکەی نوسی ویەتی ئەلێ :

ماوەی ٢٥ ساڵە پولندا لە سیاسەتی دەرەوەیدا لەسەر ڕێ ڕەوی بەهێز کردنی یەکیتی وولاتە سوشیالستەکان و بەهیز کردنی بنەرەتی دۆستایەتی و هاوکاری نیوانیان ئەڕوات. وە ساڵی ١٩٧٠ بەڵگەیەکی چاکە بۆ راستی ئەم قسەیە.

وە وولاتی پولندا بەپەیوەندی برایەتی و هاوکاری ناوکوی لەڕووی سیاسەت و بەرگریەوە لەچوارچیوەی پەیمانی وارشۆدا بەوولاتە سوشیالستەکانەوە بەستراوە بێجگە لەپەیوەندیەکانی ئابوری و زانستی و تکنولوجیا. وە لە چوار چێوەی ئەنجومەنی یارمەتی ئابوری ناوکویدا پولندا بەشیوەیەکی تایبەتی لەگەڵ یەکیتی سوڤیەت و وولاتە سوشیالستەکانیش ترا هاوکاری ئەکات. بێجگە لە هاوکاری بۆ بەهیز کردنی ئاشتی ئەوروپا بەکۆمەکی نەتەوە یەکگرتوەکان هەوڵی چارەسەری گیروگرفتەکانی دەوڵەتان ئەدات.

وە پۆلندا پەیوەندی لەگەڵ ڤیتنامی دیموکراتیا بەهیزەو یارمەتی سیاسی و ئابوری پێش کەش ئەکات تابتوانی خاکەی لەدەست دەست دریژی ئیمپریالزم رزگار کات.

هەروەها لەمساڵانەی دوایدا پەیوەندی بەهیز پۆلندای بەستۆتەوە بەجیهانی عەرەبیەوە هەروەها پۆلندا پشت گیری هەڵوێستی وولاتە عەرەبەکانی کردوە دژی سەهیونی و داوای کردوە بەپیویستی بەربەستی کردنی دەست دریژیەکانی ئیسرائیل و هەڵوێستی ئەمریکا بەرامبەر بەئیسرائیل. وەبەردەوام پۆلندا هاوکاری عەرەب ئەکات لە هەموو روویەکەوە.

فەرهەنگی سیاسی

« کۆمپرادۆر »

● کۆمپرادۆر بەو بەشە ئەوترێ لە برژوازی ولاتانی ژێردەستەکە دەستی کۆمەك و هاریکاری و دۆستایەتی بۆ بێگانەو داگیرکەران درێژ ئەکات و دەوری دەلاڵ ئەبینێ لەنێوان سەرمایەی بێگانەو بازاری ناوخۆو یارمەتی بێگانە ئەدات لەکاتی داگیرکردن و دەست بەسەراگرتنی وولاتدا.

● لەگەڵ فراوان بوون و پەرەسەندنی دەسەلاتی سەرمایەداریەت لە دوا قۆناغیدا کە ئیمپریالیزمە، تاوەکو رادەیەکی زۆر گرنگی دەوری ئابوری و سیاسی برژوازی کۆمپرادۆری سەبارەت بەئیمپریالیزمەوە دەرکەوت.

لە سەرێکەوە لایەنگیری و بەشداری ئەکات و لەلایەکی کەشەوە هەموو ڕێگایەك بەکار ئەهێنێ بۆ ئەوەی وولاتانی ژێردەستە ئەوانەی دووچاری دەستی ئیمپریالیزم بون بکات بەبازارێك بۆ فروشتنی شتومەکیان و سەرچاوەیەك بێت بۆ کەرەسەو مەوادی پێویست بۆ ئیمپریالیست و بێگانە.

● وەنەبێ کومبرادۆریەت بەتەنها پەیوەندی لەگەڵ سەرمایەدارە بێگانەکان هەبێت بەڵکو هەموو کاتێ هەوڵی پتەوکردنی پەیوەندی و دۆستایەتی لەگەڵ دەرەبەگەکانی ناوخۆ ئەدات.

● جا خەباتی رزگاری خوازی نشتمانی وولاتانی ژێردەست و چەوساوە بەتەنها ئاراستەی ئیمپریالیزم ناکرێت بەڵکو ئاراستەی بەکرێ گیراوان وەکو برژوازیە کۆمبرادوریەکان و دەرەبەگیش ئەکرێت.

وەرگێڕ : ح . ع .

ئەدەب و ژیان

گەشتێک بە لێواری تینووی مەرگدا

صلاح الدین شوانە

به ئاو .. لەسەر گرەی هاوین ،
نووسیم : « من هەم » .
هەزار « من هەم » لەودیو سنووری دوێنێوە ..
بە چەشنی تەم ،
رەش و ئاڵۆز وەک خەوبینین
تێکەڵ بە تۆزی پێکەنین
با هاوردی ..
بە دەنگێکی لینجی تاریک
یەک لە دوای یەک
پێیان وتم : « وا تۆش مردی ! »
دەماری ناو لەشم هەموو
لێوی بۆ ژیان زۆر تینوو
لە جیاتی خوێن
پڕ زووخاوی مەرگی رەش بوو ..
ئاخ ! بۆ گوللەیەک .. بۆ سینەم
ئەم خوێنە سواوەی ناوی ..

رەگ و ریشەی داڕزاوی ،
جەرگ و دڵم ،
لە ناخەوە هەڵتەکێنێ
تا .. قوڕو لیتاوەکانی ،
کوندرە رووخاوەکانی ..
پیری و دوێنێ
بە ئاودامانی لەشمەوە بسووتێنێ
بچمە دنیایەکی تازەی
بێ کۆت و زنجیری زێڕین
بێ پشکۆی ئەشکەوتی برین ،
بێ فرمێسکی قەتیسماوی
چاوی گرین
لەگەڵ گرمە گرمی هەورا
لەگەڵ گەردەلوول و بادا
لەگەڵ شنەی

پڕ لە ورشەی
ئاوازی ناخی دەروونما
لەگەڵ ملوانکەی پێچ پێچی
خوارو خێچی
سەر سینەی سەوزی چیادا
لەگەڵ شەپۆلی گزنگی
وەک ئاورنگی ..
رژاو بەسەر گوڵ و گیادا
دنیایەک پڕ لە جوانی بێ ..
دنیایەک دوور لە ژانی تفت
بۆ هەر کوێ چووم و هەرچیم ووت
کەس نەبێ چاوی مۆڕی بێت
وەک ژیلەمۆی ناو خۆڵەمێشی نیوەشەو
بە باوەشێنی تاوانی
پیرێژنی چاو پڕ لەخەو
زەق کاتەوەو .. بم تۆقێنێ

جەلالی میرزا کەریم

دەنگی یاخی بوونی مرۆڤی کوردی هاوچەرخ

سەربەست بامەڕنی

جەلال کەریم .. صەدای دەنگی مرۆڤی کوردی یاخی بوو .. مرۆڤی کوردی هاوچەرخ .. کە ئەیەوێ شەوەزەنگی دیلێتی راماڵێ و دووا ئەڵقەی بەندێتی بشکێنێ .. جەلال کەریم .. نەرەی دلێرانەی جەنگاوەرانی رەزمی نوێخوازو گۆڕان ، لەچاوپێکەوتنێکا لەگەڵ هاوکاری باسی یاخی بوون و ئەدەب و جەنگی درێژخایەن و دروست بوونی ئینسانی نوێ ئەکات و پەردە لە روی واقیع هەڵئەماڵێ

زۆر کەمن ئەوانەی جەلال کەریم ئەناسن وەکو شاعیرێکی هەڵکەوتوو خاوەن تاقی کردنەوەیێکی دوورو درێژە .. بەڵام کەم کەس لە جەوهەری موعاناتی جەلال کەریم گەیشتوون .. ئەم چەند گفتوگۆیەی ئەخەینە بەرچاو خوێنەرانی بەرێز ، هەنگاویکە بۆ لێکۆڵینەوە لەو موعاناتو تاقی کردنەوەیەی کە سەرچاوەی تاقگەی ووشە جەنگاوەرەکان .. ووشە نوێ خوازەکان .. ووشە راست و نەترسەکانی جەلالی میرزا کەریمن کە بووەتە وێردی سەر زوبانی هەموو جەنگاوەرێکی نوێ خواز ..

« هاوکاری »

– کاک جەلال .. لە کوێوە دەست پێ بکەین ؟

– لە سەرەتای کۆتاییەوە !

– کۆتایی چی ؟

– کۆتایی سەردەمێکی پڕ لە ژانی هەست پێ نەکراو لەلای خۆم ..

– کەژان .. هەست پێ نەکراوبێ .. جۆن ئەزانی ژانە ؟

– کە ووتم سەرەتا نیازم لە هەستپێکردنێکی تازەی ئەو ژانە کۆنەیە کە لای من کۆتایی هاتووە .

– بەرەو چی ؟

– جاران هەر هەستم بە ژان ئەکردو بەس بەڵام ئێستا لەگەڵ هەست پێکردنما بە رویا ئەتەقیمەوەو رائەچەنمووەک هەر مرۆڤێک کە ئەم راچەنینەی لا مەبەست بێ لەگەڵ کاروانی هەموو راپەڕیوێکی راستگۆو نەترسدا بەرەو جەنگێکی سوتێنەری ئەوتۆ مل ئەنێم کە مانای راستی مرۆڤایەتی تیادا بچەسپێ .

– باسی بەرویا تەقینەوەت کرد .. ئایا هەموو تەقینەوەیەک بەراست ئەزانی .. ئەو تەقینەوەی کە تۆ مەبەستتە چی یە ؟

– بێ گومان هەموو تەقینەوەیەک نا .. هەموو تەقینەوەیێک دەنگە .. دەنگیش هەر تەنیا دەنگ هەموو شتێک نیە دەنگی تەقینەوەی راستەقینانە لای من تەنیا ئەو دەنگانەیە کە دەربڕینێکی راستەقینەن بۆ گۆڕانی هێشتا رێک نەخراوی .. نە نوسراوی ئەو چینە زەحمەتکێشەیە کە ئاوازی هەرگیز نەمردووی مرۆڤایەتی لەسەر زاریانا مژدەی بەختیاری رائەگەیێنێ .

– کەواتە ئەو تەقینەوەی تۆ مەبەستتە ، لە ناخی کۆمەڵی رەنجدەرەوە هەڵ ئەهێنجرێ .. تەقینەوەیێکی ئاڕاستەکراوە .. ئەمە لەگەڵ تەقینەوەی (روانگە) کە هەر تەقینەوەیەو بەس ناگونجێ .. ئەمە بە چی لێک ئەدەیتەوە ؟

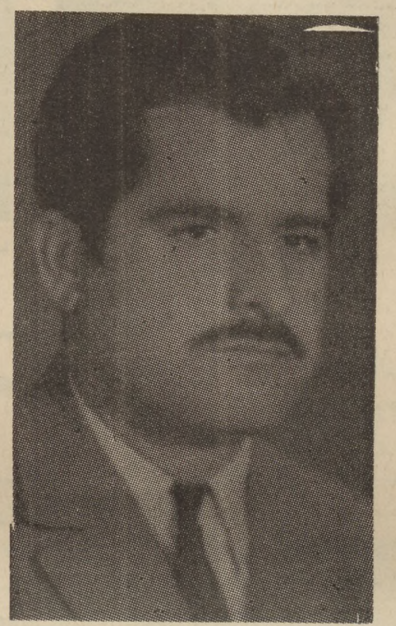

جلال میرزا کریم

– ئەوەی ئەی لێیت لای من وەڵامەکەی دوو بەشە .. کە هەردووکی پەیوەندی راستەو خۆی پێمەوە هەیەو ناتوانم لێی راکەم ..

یەکەم ...

ئەو تەقینەوەی خەڵکی و من مەبەستم بێ ، بێ چەندو چۆن ئاراستەکراوەو لە مەودای کاری گۆڕانی کۆمەڵایەتیداو لە بەجێهێنانی ئەرکەکانی سەرشانیا ئەبێ هەر لە ناخی کۆمەڵانی رەنجدەرەوە سەر هەڵبات و بتەقێتەوەو دووا ئەنجامیش ئەبێ هەر بۆ سوودی ئەوان بێ .

دووەم ...

(روانگە) لە مەودای ئەدەبی ئێستای کوردیا لای من تەقینەوە نیەو بەس ، بەڵکو بە پێی ئەو بیروباوەڕەی کە ناتوانم لێی دەس بەرداربم ئەبێ (روانگە)ش شان بەشانی تەقینەوەکەی لەگەڵ کاروانی راپەڕیوی رەنجدەراندا بڕوات وە بەشێکی هەرە گەورە بگرێت لە رابەری کردنی ئەو کاروانەدا

– کە واتە بەلای تۆوە ئەبێ ئەدەب لە خزمەتی بزوتنەوەی رەنجدەرانا بێ .. وایە ؟

– حەز ئەکەی جارێکی تر دووبارەی بکەمەوە ..

– چاکە .. تۆ باسی رابەریت کرد .. مەبەستت ئەدەب دەوری رابەری ئەبینێ ؟

– تەنیا ئەدەب نە .. بەڵکو وەک ووتم ئەبێ ئەدەب بەشێکی گرنگ لەو رابەری کردنەدا بگرێت .

– بەلای تۆ .. جەنگە سوتێنەرەکە .. وە یاخود ئەدەب .. کامیان بنچینەن و .. کامیان ئینسانی نوێ دروست ئەکەن ؟

– بنچینەی هەرە گرنگ پێویستیەکانی گۆڕانی کومەڵە ، هەر لەو پێویستیەوە سوپای کارگێری ئەوتۆ ئەخوڵقێت کە بۆی هەیە بە پێی باری سیاسی ئەو کۆمەڵە ببزوێو ئاگری جەنگێکی پیرۆزی ئەوتۆ خۆشکات کە سیماو رەنگو دەنگە قەبەو ناشرینەکانی کۆمەڵی پێشوو ریشەکێش بکات .. ئەدەبیش ، ئەبێ جەنگاوەرێکی لە خۆبوردە بێ شەرەفی بەشداربوونی ئەو گۆڕانەی بەلاوە ئەوپەری شانازی بێ .. بەمەرجێ نەک وەک تەنیا سەربازێکی ئەو جەنگە بەڵکو وەکو رابەرێکو ئەدیبێکیش .. بەم پێیە هەردوو لا قاڵ ئەکەرو دروست کەری ئینسانێکی نوێن .. کە ئەمەش کارێکی گرنگی درێژخایەنە ..

– لەم دوواییانەدا .. ئافرەت وەک وێنەیێک لە بەرهەمەکانی تۆدا نەبووە .. بۆ ؟

– نازانم !!

– ئایا وەزعی ئافرەت ، وەک گیروگرفتێکی کۆمەڵایەتی هەستی پێناکەی .. یا بایەخی نادەیێ ؟!

– مەسەلەی بایەخ پێدان ، کۆتایی پێهاتووە ، جونکە گیروگرفتی ئافرەت بەشێکە لە گیروگرفتەکانی کۆمەڵ .. هەست پێنەکردنیش بەلای منەوە تەنیا لەوێوە هاتووە کە من لەو شیعرانەدا بەگشتی بۆ ئەوە چووم روبەروی واقیعەکە ببمەوە ..

– یاخود تاقی کردنەوەیێکی تاڵت هەبووە لەگەڵ ئافرەتدا ، هەوڵ ئەدەی لە بیری خۆتی بەریتەوە !!؟

– وەنەبێ شیعری لەو بابەتانەم نەبێ .

– لە کاتێکا بووە کە تاقی کردنەوەکە ئەنجامی نەدابوو بەدەستەوە !

– هێشتا هەر لەگەڵ ئەو تاقی کردنەوەیەدام .. ئەگەرچی تاڵیشە ..

– دووا موعاناتت چی بووە ؟

– ئێستامە !!

– لەگەڵ چیبا ؟

– لەگەڵ ئەو خوا هەزارو یەک ناوەی درۆ ، هەلپەرستی ، دوفاق نیزمی ، خۆپەرستی ، دوو روویی .. لە باوەشیا کۆش کراون .

– وەک ئەوەی لە دووا شیعرەکانتا باست کردوە ؟

– بەڵێ !!

– بەو پێیە کە ئەدیبی ... رات بەرامبەر یەکێتی نووسەرانی کورد چیە ؟

– دروست بوونی یەکێتی نووسەرانی کورد ، نوخشەو نۆبەرەیێکی دڵخوشکەرانەبوو ... بەڵام ئەفلیج ... بەوەی ئەبوایە لە تەمەنی یەک ساڵانەیدا بیتوانیایە پێبگرێو ئەو ئەرکانەی لە ئەستویەتی بەجێ بێنێ ... وامان لە یەکێتی ئەویست کە دەوری هەرە گەورەی بوژانەوەو پێشخستنی بزوتنەوەی ئەدەبی ئەم سەردەمەی نەتەوەکەمانی بخستایە ئەستۆ .

– وەک شاعیرێک ... رو تێکردنە مەیدانی شیعر نووسین بەچی لێک ئەدەیتەوە ؟

– ئەو رووتێکردنە سەرئەنجامی تاقی کردنەوەو تەمەنێکی درێژی بزوتنەوەی ئەدەب یا شیعر نووسین نادا بە دەستەوە ... وەک هەر گرو کفو هەلجۆنێک کە زو ئەنیشێتەوە .. لەگەڵ ئەوەشدا بەشێکی باشی ئەو رووتێکردنەی ئێستای لا ئەمان بۆ شیعر ووتن سیماو شێوازێکی جیاواز تری پێوە دیارە کە دور نیە بمێنێتەوەو جێی خۆی بگرێ .. ئەگەر خۆی دورەو پەرێز نەگرێت لە خۆ پەروەردە کردنو تواندنەوە لەگەڵ پێویستیەکانی ئەم سەردەمەی کۆمەڵەکەماندا .

– بەلای تۆوە شیعر ئیلهامەوە یاخود پراکتیکو دەوڵەمەندیە لە زماندا ..؟!

– ئیلهامە .. بەڵام بەهرەی دارشتنو بەکارهێنانی چاکی کەرەستەی ئەوێ ...

– مەسەلەی کە ئیلهامە ... ئەوە وەها ناگەیێنێ باوەڕت بە میسالیەت هەیە !؟

– ئیلهام ... بەلای مرۆڤی ئەم سەردەمەوە دوورە لەو میسالیاتەوە کە تەنیا خەیاڵێک یا هۆیێکی هاندەری میتافیزیقیانە ... ئەو شیعرەی پێهەڵرێژێت ... بەڵکو گێژاوی ئەو موعاناتەی ئەو شاعیرە تیای ئەژێو زیاتر لە خەڵکی تر ئەبێتە هەورێک لە سینگیا .. تەنیا ئیلهامە کە بارانی ووشەی پێ هەڵرێژێت .

زۆر شتی ترمان ماوە لەگەڵ کاک جەلال لەسەریان بدوێین ، هیوادارین لە دەرفەتێکی ترا ، ئەوە بکەین و هیوادارین خوێنەرە بەرێزەکان لەو لێکۆڵینەوەو لێدوانە بەشداربن .

لەگەڵ ئاسۆی ئەرخەوانی ما

کوردستان موکریانی

کاک سەربەست بامەرنی

لەژمارە (٧)ی رۆژنامەی هاوکاریدا لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا ووتووتە :

(چیرۆکەکەم . بەواتا چیرۆکی « رۆژی بووکێنی » کە لە ژمارە (٦)ی هاوکاریدا بڵاوکرایەوە . کە کارەساتی پیرەژنێکی بەلەنگازی کورددەخاتەروو .. باوەکو چیرۆکە کەم هوشیار بوونەوەی تێدایە .. چارەسەرکردنێکی گونجاوی نەداوەتە دەست .. بۆ ؟ . چونکە مشتێ خشڵم بەم پیرەژنە بەخشیوەو پێشکەش کردووە) .

کاک سەربست

بەخشین .. یارمەتی دان .. باربووکردن .. لەخۆمانەوە بۆخۆمانە .. ئەرکی سەرشانی هەموومانە . چۆن کۆمەڵی کورد تێکرا یەک خێزانی گەورەیە ئەوگیروگرفتەی روو لەم خێزانە گەورەیە دەکا زەرەروزیانی بۆ هەمووانە . بۆیە ئەندامانی بە هێزوتوانا . زرنگ و چالاکانە هەوڵی نەمانی دەدەن .. کارێ ئەرکی سەرشانی هەموو کوردی بێ و بۆ کورد بێ . بەلای منەوە چارەسەرکردنێکی شیاوو گونجاوە .

کاکە

فەرمووتە : لە چیرۆکەکەمدا دەبا خەڵکی فێری دژایەتی . راپەرین .. شۆڕش .. شۆڕشی رەنجدەران بکەم .

کاکە

ئەی من باسی چی دەکەم و کێ دەکەم ؟ . باسی پیرەژنێکی چنی زەحمەتکێش و رەنجدەر دەکەم .. باسی ئەو پیرەژنە دەکەم کە رۆڵەکەی وا پەروەردە کرد دژی خوێن خۆری کوردستان بوەستێ .. لەگەڵ کۆمەڵی کورددا راپەڕێ .. شۆڕشگێڕی .. ببێتە پێشمەرگەو بەخوێنی گەشی درەختی ئازادی کوردستان ئاوبدا ..

کاک سەربەست

بابێینە سەر باسێکی تۆ کە رووداوی لە رووداوی چیرۆکەکەم نزیکە .

لە ژمارە (٣)ی رۆژنامەی هاوکاریدا لە (ئاسۆی ئەرخەوانیدا) لەباسکردنی رووداوێکدا ووتووتە :

لەشەقامەکانی بەغدا ئافرەتێکی کورد دەبینی . لە دوای گفت و گۆدا بۆت روون دەبێتەوە لەخێزانێکی تێکۆشەرو رەنجدەرە . لەبەر ئەوەی ئەم خوشکە داوای نان پەیدا کردنت لێ دەکا . بریاردەدەی پرسیار بکەی تا کارێکی بۆ پەیدا بکەی ئافرەت لێرەدا وەکو دەڵێ : دەداتە تریقەی پێکەنین . بۆ ؟ . چونکە زۆر کەسی تر بەڵێنی وایان داوەتێ و نەیانهێناوەتەدی .. لە ئەنجامدا لەبەرانبەر کارەساتی ئەم خوشکە هەژارو بێدەسەڵات و بێنەواو بێ کارەدارادەکەی . وەکو خۆت دەڵێی : (بەجێم هێشت . ناوو ناتورەکان لەگەڵ گریانی و دووا هەناسەی نەبەردیکی کورد لەناوسەنگەردا .. راوی ئەنام .. راوی ئەنام . راوم ئەنێ ..)

کاک سەربەست

ئەی تۆ لەم کارەساتەدا . بۆچارەسەرێکی گونجاوت بۆ ئەم خوشکە کڵۆڵەکە وێنەی سەدەها خوشکی کوردی تر دەنوێنێ نەکرد ؟ . بۆ هەوڵی دامرکاندنی کوڵ و کۆی ئەم خوشکە بە پەرۆشەت نەدا ؟ . بەڵکو بەراکردن خۆت لەدەست گیروگرفتی ئەم خوشکە لانەوازە رزگار کرد .. تۆ خوێندەوارت فێری راکردن کرد لە بری چارەسەرکردنی رووداوەی جگەر بڕی وادا ..

کاک سەربەست

تۆ بەمن دەڵێ دەبێ خەڵکی دژایەتی . شۆڕش .. شۆڕشی رەنجدەران بکەی .. کەچی باسەکەی تۆ ەوانەی لەمنی داوا دەکەی دوورن . بێبەرین .. تۆ نەک هەر خەڵکی فێری ئەمانە ناکەی . بەڵکو فێری خۆڕانەگرتن .. بەشداری نەبوون .. هەست نەکردن بە چارەسەرکردنی رووداوی پڕ لە ئەشکەنجە دەکەی ..

برام

مەترسە روو بەرووی واقیع بە براستە وەکو تۆ دەڵێی واقیع تاڵە . بەڵام دەبێ کەسەروخەم و کوڵی بچێژین .. تامی کەین .. ئەگینا هەست لە خۆشی ژیان ناکەین .

دوو پارچە هۆنراوە

وەرگێڕ : عبدالله حداد

ئەراگۆنی شاعیر ئەڵێ :

ئافرەتی دوارۆژی پیاوە
بەئێوە ئەڵێم .. پیاو بۆ ئافرەت خەڵق کراوە
بۆ خۆشەویستیو ئەڤین خەڵق کراوە
هەموو شت نە جیهانی کۆندا ئەگۆرێت
یەکەم جار ژیان .. دوای ئەم مردن
هەموو شتێکیش دووبەش ئەکەین
نانی سپیو ئەو ماچانەی خوێنیان لێ ئەبارێت
دابەش ئەکەین ..

⊙ ⊙ ⊙

پۆل ئیلوار ئەڵێ :

یەکە یەکە بەرەو ئامانج ناچین .. بەڵام
دوو دوو بەرەو ئامانج ئەڕۆین
من و ئەو کە یەکتر ئەناسین

گشتمان یەکتر ئەناسین
هەمووومان یەکتریمان خۆش ئەوێ
منالەکانمان پێ دەکەنن
رزگار ئەبین لەو داستانە رەشەی
تیایا مرۆڤێک بە تەنیا ئەگریا ..
بەهێزی ووشە ژیانم دوبارە دەس پێ دەکات
لەدایک بووم بۆ ناسینت
بۆ ناو لێنانت ئەی ئازادی !!

ترێشەبەرەی هاوکاری

دوو دیوانی شیعری شاعیری ناسراوی کورد مامۆستا کامەران موکری بە ناونیشانی (گوڵاڵە سورە ، وە زەبری هونراوە) بە دەستەوەیە بو چاپ کردن .. ئەم دیوانانە خەرمانلۆخی بیری پێشکەوتوانەو ئەدەبی ریالیزمی کوردین هەروەکو بەشیکە لە هەست و بینینی سەرچاوەی بیری شۆڕشگێڕی ئەو شاعیرەو ئێش و ئازاری نەتەوەکەی دەر ئەبڕی ..

● بەم زوانەش ئەحەی ناسری هونەرمەند لە نووسینی مامۆستا غفور رشید داراغا ئەکەوێتە بازارەوە .

● **کلافەیەک ژانی تووڕە**

کلافەیەک

ژانی تووڕە

١٤ چیرۆکی کورتە لە نووسینی چیرۆک نووسی روانگە خواز « حسین عارف » ە .

کەوتە بازاڕەوە

● پەڕاوی (دیوانا کرمانجی) لەنوسینی کاک عبدالرقیب یوسف کەوتە بازارەوە بە دەرهێنانێکی قەشەنگ و چەندین باسی تیرو تەسەل و نوسینی نۆی تێیدایە سەبارەت بە : علی

بروانە : ل ٧

خۆشەویستییەکی شێتانە

جەلال میرزا کەریم

گیانە !.. ئەم ویست
بەم چەند دێڕە ..
لاڵ و کوێرە ،
بڵێم : تۆم ویست
چونکە هەرچی .. وزەو توانای
شیعرە هەمە ..
هەڵی رێژم .. بۆتی بڵێم
هێشتا کەمە .
رەنگە نەغمەی شیعروتن
تەواو ببێ
سازو دەنگی پیاهەڵوتن
تەواو ببێ ..
گوڵ هەڵوەرێ
هوزار بمرێ
بەڵام .. هەتا رووی تەبیعەت
وا والابێ
هەرگیز .. هەرگیز .. جوانیی ئافرەت
تەواو نابێ

⊙ ⊙ ⊙

وەک شاعیرێک .. شیعرەکانم
هەر بە مولکی خۆم نازانم
بەڵام ، وەک دڵدارێک کە هەم
وا تێ ئەگەم :
هەر جوانیی ئافرەت پەرستم
هەر بۆ ئەویش : خۆشەویستم !

⊙ ⊙ ⊙

من ئەمەوێ .. هەروەکوو شێت
رێ بگرم لێت ..
هەر چیم بوێ
داوای کەم لێت .
من ئەمەوێ .. گوڵی ئاگر
لە جیاتی زێڕی ساردوسڕ
بکەم بە قژی ژاکاوتا
بە بەرۆکی وەک هەتاوتا

⊙ ⊙ ⊙

وەک رێبوارێ ..
بست بست دونیای جوانت پەی کەم
وەک باڵدارێ ..
ئاسمانی پەنهانیت تەی کەم
وەکوو شێتێ خۆشەسەستبم
وەکوو شێتێ تۆ پەرویستبم

institutkurde.org/paris

ژمارە - ١٣ -
١٠ی نیسانی ١٩٧١

هاوکاری ... لەگەڵ کۆمەڵی ڕۆشنبیری کورددا!

مامۆستا صالح یوسفی

لەم قۆناغە تەنگەبەرو پڕمەترسی و پڕسلەمینەوەو تەکانو سەرکەشی و یاخیبوونەی نەتەوەی کوردمانو جوولانەوەی بەپیت و پیرۆزو بەشانوشکۆی کوردایەتیمانا، لەم سەردەمەی کە تواناو بەهرەکانی ئادەمیزادی هاوچاخ دڵی کەشکەشانی ئاسمانی بڕیوەو تا ئەندێشەش هەتەر ئەکا گەیشتۆتە ئەو پەڕی ئاسۆی چاونەترسی و خۆسەپاندنو شانازی یەوەو فەرمانی ڕەوانی خۆی بەسەر سروشت و گەردوونو مێژوودا سەلماندوە، لەو ساتەی کە ئادەمیزادی کوردیش وردە وردە جارجاریش بە خێرایی ومەردانەش ئەیەوێ گشت ئەو کۆت و زنجیرو پێوەندو قەنقەفی ئەو تەوقانە هوردوخاش کات کە سەدان سەد ساڵە ئاڵاوەتە دەست و دڵو زمانو بیرو چاوییەوە وتەنگی بە ژیانی ئاسوودەیی و کوردستانی ڕزگار بوو هەڵچنیوەو بوەتە مۆتەکەیەکی ...ڵی سەرەڕێی پێشکەوتن و سەر بەرزکردنیوەی .. هەر ...ە نەخوێندەواری تا نەخۆشی و ...داری و ژانەدڵو جگەر ...اوسانو چەوساندنەوەی جۆرجۆرو نیشتمانی بێ ناوونیشان !! تا ملکەچی و ...خۆری و کارەساتی ...ویناوییەوە بەڵێ .. لەو ...ختەی کە دەرکی بەزامی ...زار کردوەو پەنجەی لەسەر ...روگرفتە ئاڵۆزەکانی ...مەڵگەکەی داناوە .. کارامەیی و سرنجەوە ئاوری کاریگەرترین چەکی بەبایەخ ...ە بۆ بەر بەرەکانی و ...ڕاچوونو قەڵاچۆکردنی ...موو ئەو کۆسپ وتەگەرەو ...جامانانەی بوونەتە شەمڵی ...ر لەڕێگەی ڕاپەڕینو ...رش و وڵاتێکی ئاسودەو ...قێکی بەختەوەردا . هەر لە ...جی ئەم ڕاستییەوەش ...ر لەسەرەتای ئەم چەرخەو ... لەئەمیش و تا ئەمڕۆش ... مەردانەیان لێهەڵمالیوە ...ایانە ڕۆڵە بەجەرگ و ...ایمەکانی جۆرەها ولەژێر ...ها ناوونیشان ملیان بە ...نبیرییەکی پێشکەوتن ...ی خۆماڵی و شۆڕشگێڕەوە ... لە پێناو سەرخستنی ...ی نەتەوەکەمان . دیارە ...ە ڕۆشنبیرییەکانی ...یمان هەر لە (هیڤی) و ...ەی زانستی) و (یانەی ...ەوتن) تەوە تا ئەم

کۆمەڵەیەی ئەمڕۆی کورد - کومەڵی ڕۆشنبیری کورد - کە لە ساڵی ١٩٧٠ دا ولە پاش بەیاننامەی ئادار ئەم ڕێگە سەخت وپڕ لەشەرەفەی گرتۆتە بەر لە پێناو ئەو ئامانجانەی کە لە پەیڕەوو دەستوورە کەیدا دەس نیشان کراوە . ئێمە لە کاتێکا کە ئەم ڕیپۆرتاژە وێنەدارە لەسەر ئەم کومەڵەیە بڵاو ئەکەینەوە، هیوادارین بەزوترین دەرفەت بگاتە ئامانجە پیرۆزەکانی بە پشتگیری هەموو ڕۆڵەیەکی ئەم میللەتە نەبەردە .. میللەتی پێشمەرگە .

یەکەم پرسیارمان خستە بەردەم سەیدا صالح یووسفی خەباتکەری ناسراوی کوردو وەزیری پێشمەرگەو سەرۆکی کومەڵی ڕۆشنبیری بەم شێوەیە :

پ : ئامانجە بنەڕەتییەکانی کۆمەڵەکەتان برێتییە لەچی ؟

لەوەلاما ووتی :

بۆ ڕوون کردنەوەی ئەم پرسیارە ئەبێ ئاورێك لە پەیڕەوو پرۆگرامی کۆمەڵە خۆی بدرێت . دروشمی هەرە ئاشکراو ڕۆشنی کۆمەڵەکەمان برێتییە لە (هەوڵدان بۆ بڵاوکردنەوەی ڕۆشنبیری کوردی) کە دیارە ئەم دروشمە زیندوەش لەئەنجامی ئەو ڕاستییەوە هەڵقوڵاوە کە خوێندەواری وڕۆشنبیری بەشێوەیەکی تێکڕایی چ دەورێکی کاریگەرو مەزن ئەنوێنێ لە ئەمڕۆی قوناغی کوردایەتیمانو کاروانی سەرفیرازی کورد بۆ دورست کردنی مرۆڤی هێژاو شۆڕشگێرو هۆشمەند لە کوردستانی ئەمڕۆمان لە پێناو ئەو ئامانجە پیروزانەی کە کوردایەتی ماخولیایەتی . نیازخوازین ئامانجەکانی کومەڵەکەشمان بەروبوومی بێتەدی ، شانبەشانی هەموو ئەو هەوڵو ڕەنجانەی کە لەلایەن دامودەزگا زیندوە کوردییەکانەوە ئەدرێت کە سەرجەمیان بۆ خزمەت و سوودی کورد هاتونە تە کۆڕی خەبات و نەسرەوتن .

پ - باشە ، ئەمەوا .. ئەی ئەو دەسکەوتانەی کۆمەڵەکەتان - تا ئێستا - دەستی خستوە چۆن دەس نیشان ئەکەن ؟

وەزیری پێشمەرگە لەوەلاما ووتی :

ئەو دەسکەوتانەی کە تا ئێستا دەستمان خستوە لەتەك ئەو هەموو کۆسپ و تەگەرەو کەم وکورتی یانەوەش - مایەی سەربڵندی و شانازی و متمانە بەخۆپەیداکردنمانە ، لەم ماوەکورتەدا توانیمان قوتابخانە یەك لەبارەگای کۆمەڵەدا بە دوو - لق بکەینەوە بۆ گۆتن و خوێندنەوەی زمانی کوردی وفێرکردنی ئەو کوردانەی کە تا ئەمڕۆ بێبەش بووین لە نیعمەتی ئەدەبیات و زمانی زگماکی باب و باپیریان . سەرەڕای ئەمەش توانرا تا ئێستا جۆرەها کۆڕو نەدەوات ببەستری بۆ لێکۆڵینەوەی چەشنەها شتیوا کە سەر بە ڕۆشنبیری کوردیمانەوە هەیە . لە هەمان کاتا ئەو موحازەداتانەی کە ماوە ماوە لە لایەن دوکتورو ئەدیب و ڕۆشنبیرە کوردەکانەوە ئەدرێت لە جۆرەها بابەت و پسپۆرییەت جێگەی سەربەرزی هەموو لایەکمانە . مایەوە سەر ئەوە کە هەوڵی ئەوە بدەین هەموو تواناو بەهرە ئەدەبی و هونەری و فیکرییانە لە دەوری کومەڵەکەمان کۆ بکەینەوە بۆ پێش کەش کردنی بەرهەمی جۆرجۆر ، وەك کردنەوەی پیشانگاو گێڕانی ئاهەنگ و داوەت وسەیران . جگە لە یارمەتی دانی ئەدیب و نووسەرانی کورد بۆ بڵاوکردنەوەنی بەرهەمەکانیانو دەرکردنی پەخشنامەو کتێب وچاپەمەنی هەمەچەشن ، هەر بەم بۆنەیەوەش ئەمەوێ ئەوەش بدرکێنم کە لەم زوانە ئیجازەی گۆڤارێکی مانگانەمان پێ ئەدرێت و لەژێر ناوی (ڕۆژی کوردستان) کە دەستەی نووسەرانی چەند ئەدیب و شاعیرو نووسەری کوردی ناسراون . خۆ کۆمەڵەکەشمان ئەوەی فەرامۆش نەکردوە - بەپێی توانا - هەوڵێکی مەردانە بدات بۆ ناردنی ئەو قوتابییە کوردە بەهرەدارو بەسەلقەو تواناییانە بۆ دەرەوەی وڵات بۆ تەواوکردنی خوێندنی بەسەلیقە تواناییانە بۆ دەرەوەی وباوەری بەهێزی بەویشمان بە میللەتی کوردمان هەیە کە پشتگیری هەنگاوەکانی کۆمەڵەکەمان ئەکات لەهەوڵە پیرۆزەکانیدا .

ڕۆشنبیریەکی پێشکەوتن خواز

مامۆستا موکەرەم تاڵەبانی - جێگری سەرۆکی کۆمەڵە -

پ - باشترین شێواز بۆ چارەسازکردنی گیروگرفتەکانی ڕۆشنبیری کوردیمان - بەلای ئێوەوە - چییە ؟

لە وەراما ووتی :

بەلای منەوە گیروگرفتی ڕۆشنبیری کوردیمان لەدوو لاوە دەرئەکەوێت یەکەمیان چ جۆرە ڕۆشنبیرییەکمان پێویستە ، ئەوەی تریان بە چ شێوەیەك بڵاوبکەینەوە !؟ وەکو زانراوە بەسەدان ساڵە ڕۆشنبیری ڕژێمی دەرەبەگایەتی باڵی بەسەر کوردستانا ڕاکێشاوە . ئەم چینە وە نەبێ تەنها بەهۆی خوێنمژی ئابوری وجەوری سیاسی دەستی بەسەر میللەتی کوردا ڕاگرتبێ . بەڵکو ئایدیولۆژی ئەم چینە بەهێزترین داردەستێ بوو بۆ سەر پێدانواندنی ڕەنجبەرو کارگەرو کاسبکارانی کورد . لەم دەمەدا ڕۆشنبیری میللەت قەدەغە بوو . تەنها لەناو دەستەیەکی بچووکی مەلاو ئاغاکاندا بڵاو ببووەوە . بۆ ئەوەی ڕۆشنبیری بۆ هەموو چینانی میللەت تەرخان بکرێت زۆر پێویستە ڕژێمی دەرەبەگیەتی نەمێنێت ولە جیاتی ئەو ڕژێمێك دورست بێ کە ڕۆشنبیری بخاتە بەردەستی زۆربەی میللەتەکەمان . ڕۆشنبیریەکی زانیاری کە بە شوێن ڕاستیا بگەڕێت ودوژمنی خورافات وپڕوپووچ و بیری گەندەڵو باوەری بەڵ بێت . ڕۆشنبیریەکی دیموکراسیش کە کرێکارو جوتیارانی کورد هوشیار کاتەوە وببێتە چەکێکی بەسام بەدەست میللەتەوە . لەبەر ئەمە بەلای منەوە باشترین شێواز بۆ چارەسازکردنی گیروگرفتەکانی ڕۆشنبیریمان ئەوەیە کە واز لەهەموو جۆرە بیرو باوەڕێك بهێندرێ کە ئەبێتە هۆی چەوساندنەوەو ملکەچی میللەتەکەمان وڕوشنبیرییەکی پێشکەوتن خواز بڵاو بکرێتەوە . ئەگەر ڕێگای ڕۆشنبیری ڕاستمان مەبەست بوو ئەشتوانن ڕێگای بڵاوکردنەوەی ئەم جۆرە ڕۆشنبیرییانە بدۆزینەوەو بەزوترین کاتیش میللەتەکەمان لەنەزانیو زەینکوێریو کەساسی ڕزگارکەین .

پ - بەرزە .. باشە وەك بیستومانە کومەڵە نیازی دەرکردنی گۆڤارێکی هەیە ، دەستەی بەڕیوەبەرانی کێنو ئامانج لە دەرکردنی چیەو ڕێبازە فیکرییەکەی چۆن ئەبێت ؟

وەڵام :

کۆمەڵە بریاری وایە (ڕۆژی کوردستان) بە شێوەیەکی جوان دەربێنێ . دەستەی نووسەرانی ناویان لەسەر گۆڤارەکە دەرئەکەوێت . ئامانج لەدەرکردنی ئەم گۆڤارە ئەوەیە کە بە باشترین ڕێگا ڕوشنبیرییەکی زانیاری پێشکەوتوو لەناو میللەتی کوردا بڵاوبکاتەوە وکوردیش بەدەرودراوسێو بێگانە بناسێنێت !! هەر وەك ووتم ڕێبازە فیکرییەکەی گۆڤارەکە .. بڵاوکردنەوەی بیری نوێو پێشکەوتوو ڕۆشنبیریەکی نیشتمانی دژی ئیستعمارو کونەپەرستی ڕۆشنبیریەکی زانیاری و دیموکراسی ئەبێت . ئەم ڕێبازەش بۆ یەکیەتی تێکۆشانی هەموو پارت و هێزە نیشتمانییەکانی عیراق - بەگشتی - لەپێناو عیراقێکی سەربەست و دیموکراسیو پێشکەوتوو ئەبێت .

لەگەڵ کاك عبدالرحمن عزیز - سکرتیری کۆمەڵە - .

پ - ژمارەی ئەندامانی کۆمەڵە گەیشتۆتە چەند کەس . کۆمەڵانی خەڵك چۆن بە پێشوازی کومەڵەوە هاتوون ؟

وەڵام :

ژمارەی ئەندامانی کومەڵەکەمان گەیشتوتە (٥٠٠) ئەندام وئەوەی جێگەی متمانەو شانازی بێت خوێندەوارو ڕۆشنبیرانی کورد پێشوازیەکی گەرمیان لێکردو هەموو یارمەتی یەکیان پیشاندا کە کۆمەڵە پێویستی پێ هەبوو ، هەر لەم ڕۆژانەشداو لەپاش ئاداری بەفەر کە ڕێگەیەکی فراوان دراوە بە میللەتەکەمان بۆ ئەوەی بەسەربەرزی دەردو نەخۆشی یەکانی چارەسەربکات و گیروگرفتەکانی تەختکات لە گشت ڕوویێکی ژیانەوە ، ئەبێ هەڵ لە دەست نەدات و ئازاو هوشیاریش بێت .. ئەوەی لە دەرفەتیش باز بدات دیارە زۆر گەوجە !!

پ - باشە ئەی باس وخواسی مەسەلەی نووسینی پیتاك - اکتتاب - لەچیدایە ؟

وەڵام - بۆ مەسەلەی پیتاك لیژنەی تایبەتی لەم ڕۆژانەدا کۆبوەوەو هەر لەم زوانەش دەس ئەکرێت بە پارە کردنەوە بۆ ئەم مەبەستە . هیوادارین کە گشت هاو ولاتیە کوردەکان کۆمەکی کۆمەڵە بکەن . چونکە بێ کۆمەکی میللەت خۆی هیچ شتێك سەرناگری . ئەمەش ئەرکێکی نەتەوەیی پیرۆزە لەسەر هەر کوردێك !

لەگەڵ دوکتور مارف خەزنەدار - ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەر - .

پ - ئایا ئەم جۆرە کۆمەڵە ڕۆشنبیری یانە - لە مێژووی درێژی ڕۆشنبیریمان - دا چ دەورێکی بینیوە ؟ چۆن وەك چ کومەڵەیەك ؟

مامۆستا لەوەراما ووتی :

لەڕاستیدا گەلی کۆمەڵی ڕۆشنبیری لە مێژووی کوردا دورستبوە ئەمە لەدوا ساڵانی سەدەی نوزدەمەوە تا ئێستا . لەپێشا لە ئەستەموڵ هەندێ کومەڵەی ڕۆشنبیری وەك (هیڤی) دورست بوبوون ، ئەمانە ئەگەرچی ناوەڕۆکی سیاسییان هەبوو ، بەڵام لە روخسارا ڕۆشنبیری بوون وکاروباری زانیارییان ئەگێرا . هەروا لە ساڵی ١٩٣٠ شدا کۆمەڵەی (زانستی کوردان) لە شاری سلێمانیدا دامەزرا بۆ جۆرەها ئامانج ومەبەستی پیرۆزی نەتەوایەتی و ڕۆشنبیری هەر لەو سەردەمەشا بوو (یانەی سەرکەوتن) لە شاری بەغدا دا ڕێکخرا کە بەشانازییەوە جێی خۆی لەسەر لاپەڕە گەشەکانی ڕۆشنبیری سەرفیرازمان کردۆتەوە . لە ساڵی ١٩٧٠ شدا کۆمەڵەی ئێمە دامەزرا . بەڵام ئەبێ ئەو ڕاستییەش بخرێتە بەرچاوی هەموو دڵسۆزێك کە لەبەر زروفی سیاسی تایبەتی ئەم کۆمەڵانە نەیانتوانیوە بەتەواوی بەرنامەکانیان بهێننەدی ، دیارە ئەمەش لای هەموو لایەکمان ئاشکراو روونە .. جا نازانین ڕۆژگار چ ڕۆژانێکی لەدوادایە بۆ ئەم کۆمەڵە کۆرپەیەش ! !

لەگەڵ دوکتور احسان فوءاد - ئەندامی دەستەی بەڕێوەبەر -

پ - ئایا نیازتان هەیە چ لقێك بۆ کۆمەڵەکەتان لە شارەکانی کوردستانا بکەنەوە ، لە بەرچی ؟

محمود زامدار

دوکتوری شاعیر لەوەراماوتی :

نیاز وایە کە هەر کاتێ کومەڵەکەمان کاروباری خۆی لە (مرکز)دا باش ڕێکخست . گۆڤارێکی ڕیکوپێکی مانگانە (ڕۆژی کوردستان) بخاتە بازاری بیری کوردییەوە ، ئەو کاتە دەس بکات بەکردنەوەی لقەکانی لەشارەکانی کوردستاندا بۆ ئەمەش جاریوەختی ئەوێ . ئومێدمان وایە درێژە نەخایێنێ .

پ - خۆزیا .. ئەی کەی دەس ئەکەنەوە بە هەڵبژاردن بۆ پێك هێنانی دەستەی بەڕێوەبەری تازە ؟

وەڵام - هەڵبژاردنی کۆمەڵەی ڕۆشنبیری بە پێی پەیڕەوو دەستووری ناوخۆ - پاش ساڵبکە ، واتە لە سەرەتای پایزی ساڵی ١٩٧١دا .

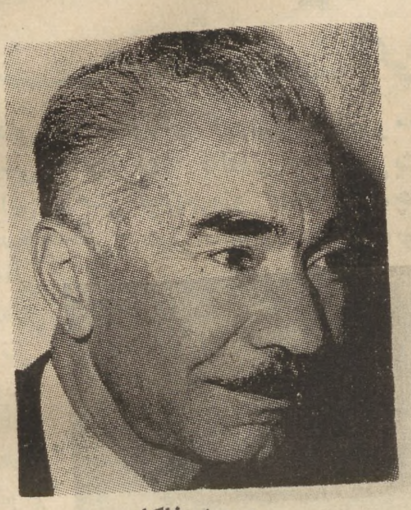

سعید ناکام

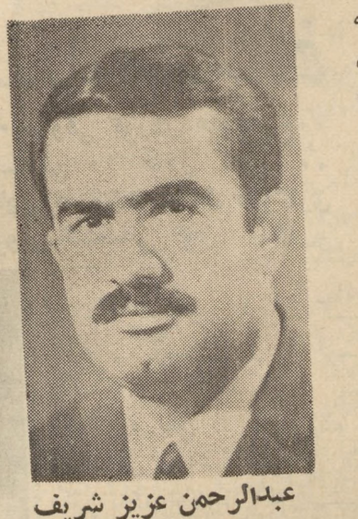

عبدالرحمن عزیز شریف

گیرو گرفتەکانی ڕۆشنبیری کوردیمان چییە ؟

لەگەڵ مامۆستای نووسەر سعید ناکام - لێپرسراوی لیژنەی ڕۆشنبیری کۆمەڵە - .

پرسیار - باشترین شێوازێك بۆ چارەسازکردنی گیروگرفتەکانی ڕۆشنبیری کوردیمان بەرای ئێوەوە چییە؟

لەوەراما ووتی :

ئەو گیروگرفتانەی لە ڕێگەی ڕۆشنبیری کوردیمان دان یەك و دووان نین بەڵکو زنجیرەیەك بەرهەڵستن کە هەریەکەیان پێویستی بەتەکانو تەقەلایەکی زۆرە بۆ لاچوونو تەخت بوونیان . یەکخستنی هەر دوو شێوە سەرەکییەکەی کرمانجی وسۆرانی بە جۆرێك کە دەرخواردی منالانی قوتابخانەی سەرەتایی بدرێ وبەرە بەرە لێی زیاد بکرێ . هەتا وای لێ دێ شێوەی ووتنەوەی ئەو ووشە تازانە بە شتێکی ئاسایی بزانرێ . دوای ئەوە شێوەی نووسینی کوردی دێتە پێشەوە کە ئەمڕۆ بۆتە پاشاگەردانیو هەر کەسە چۆن دەستی ڕاهاتووە وای ئەنووسێ . ئەمەش یەکێکە لەو ئەرکانەی کە ئەکەوێتە سەرشانی کۆی زانیاری - مجمعی علمی - کوردی !!! پاش ئەمانە تەنگ و چەڵەمەی کتێب و چاپەمەنی کوردیمان تەگەرە یەکی گەورەیە لە ڕێگەی ڕۆشنبیریمان . بێگومان بە دامەزراندنی دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی چاپەمەنی کوردی دەورێکی زل لە نووسەرانی کورد ئەکرێتەوە ومــاوەی ئەوەیان ئەبێت بای باڵی خۆیان بدەن کە ناشکوری نەبێ ئەمانە هیچیان نینو لەئاسویش سەرەتاتکێ ناکەن . جگە لەمانە وردە گیروگرفتی تریش زۆرە کە ئەکەونە پلەی سێهەم وچوارەمەو ، هیوادارین وردە وردە بە پشتیوانی گەڵو تەقەلای ڕۆڵە دڵسۆزەکان بە سەریاندا زاڵ بین .

هونەرو کۆمەڵ

لەگەڵ مامۆستا احمد جزراوی - لێپرسراوی چوست و چالاکی هونەر - .

پرسیار - ئەو چوست و چالاکییە هونەرییانەی کە تا ئێستا تیپی کۆمەڵە گیراویەتی چیە ؟و ئەنجامەکەی چۆن دەست نیشان ئەکەیت ؟

لەوەلاما ووتی :

بێگومان لەلایەن کۆمەڵەکەمانەوە ، هەوڵێکی بێشومارو دڵسۆزانە دراوە بۆ یەکگرتنو ڕێکخستنی بەهرەو توانا هونەرییەکان لەپێناو پێشاندانی ڕووی گەش و لێوەشاوەی هونەری کوردیمان لە جۆرەها ئاهەنگ و بۆنەدا بەتایبەتی لە شارێکی وەك بەغدادا !! تا ئەمڕۆ توانیومانە - لەتەك ئەم هەموو کەم وکورتییانەوەش - شتێك پیشانی کۆمەڵانی خەڵك بدەین لەم بابەتەوە .. کە جێگەی ڕەزامەندی و سەربەرزی هەموو کوردێکی بەشەرەف و بەنەژاد بووە . نیازمان وایە بەپێی نەخشەیەکی پوختەوە هەر لەم زوانە هەموو لقەکانی هونەر لە تەشکیلی و تەمسیل و مۆسیقاو گۆرانی و هەڵپەرکێ وداتاشین و مۆمیاکردنو هونەرە میللییەکان لە کومەڵەکەمانا بکەینەوە .. خوا دەستی دڵسۆزان درێژتر کات بۆ سەرخستنی پەیامی هونەری کوردیمان .

مۆزەخانەی کوردی

لەگەڵ مامۆستا انور اسکندر - ئەندامی کۆمەڵەو ئەندامی کۆمەڵەی هونەرمەندانی عیراق -

پرسیار - بەرای ئێوەوە - باشترین بنچینەیەك بۆ پێشخستنی هونەرەکانی تەشکیلی کوردیمان چییە ؟

لە وەڵاما گۆتی :

میللەتی کورد هەر لەخۆرسکەوە میللەتێکی هونەروەرو پەروەردیگارە ، کوردستانێش لانکی هەست و سۆزو هونەرو پاکیو ڕووناکیو جوانییە . بەڵام زروفی سیاسی نالەبار ئەم ڕاستییەی شاردبووەوە ، هەر بۆ نمونە بەسە کە بڵێین لەهیچ کتێبێکی مێژووی هونەردا ئیشارەتێك بۆ ئەم ڕاستییە نەکراوە لەتەك ئەوەشا کەبەدەیانو سەدان بەڵگەی هونەری زیت و قیت و باڵانماو شاکاری هونەرمەندانە لەچیاو شاخەکانی کوردستانا بەدی ئەکرێت کە ڕاستەوخۆ مەزنیی هونەری ولێوەشاوەیی باب و باپیرە کۆنەکانی ئەم کوردە ئەخاتە ڕوو .. خۆ باشترین بەڵگەش بۆ ئەم حەقیقەتە مۆزەخانەکانی عیراق و وجیهانە کە پڕاوپڕی شاکارە هونەرییەکانی کوردن . بەلای منەوە باشترین بنچینەیەك بۆ پێشخستنی هونەری تەشکیلی کوردیمان ئەوەیە کە یەکسەر

مکرم طالبانی

ناوی کومەڵەکەمان بگۆڕدرێت بە (کومەڵەی هونەرو ڕۆشنبیریی کوردی) تا بایەخێکی تەواو بدات بەلێکۆڵینەوەو دۆزینەوەی کە لە بووری کۆنی کوردیمان . جگە لە یەکخستنی هونەرمەندانی کوردو کردنەوەی جۆرەها پێشانگای سەرکەوتوو لە وڵات و دەرەوەی وڵاتدا بۆ ئەم مەبەستە . دیارە ئەبێ ئەوەش لەبیر نەچێ کە پێویستە بە گەرمییەوە هەوڵ بدرێت بۆ کردنەوەی (مۆزەخانەیەکی کوردی) بۆ ئەوەی ببێت بە سەرچاوەیەکی بەنرخ بۆ هونەری کوردیمان لە بۆ نەوەکانی پاشەڕۆژ . هەروا هەوڵی بێ ووچانیش بدرێت بۆ خوێندنی ئەم هونەرانە لە هەموو پلەکانی خوێندنو کردنەوەی پیشانگای منالانی کوردو تەرخان کردنی خەڵات بۆ ئەم مەبەستە . ڕەنجێکی زۆریش بدرێت بۆ وەرگرتنی هەموو ئەو بەهرەدارانەی گەنجانی کورد لە ئامۆژگەو ئەکادیمیەی هونەرە جوانەکانو لەپاشا ناردنی سەرکەوتوانیان بۆ دەرەوەی وڵات .

لەگەڵ فەڕاشی کۆمەڵەدا

کاك أحمد علی - فراشی کۆمەڵەیەو لەدەرچوانی کۆلیجی ادارەو اقتصادە -

پرسیار - ئایا چ پەیوەندی یەك لە نێوان ئێوەو کۆمەڵەو دامودەزگا ڕۆشنبیری یەکانی جیهانیدا هەیە ؟ چۆن ؟ بە چ شێوەیەك ؟

لەپاش وردبوونەوەیەکی کورت ووتی :

ئەتوانم بڵێم تا ئێستا ئەم جۆرە پەیوەندییە نەهاتۆتە کایەوە بەڵام زۆر نیازبارین کە **بەم نزیکانە ئەم پەیوەندییە ،** - لەبەر ڕۆشنایی نەخشەیەکی تایبەتی سەر هەڵبدات ... بە باوەری من ئەو پەیوەندییەی نێوان ئێمەو دامودەزگا ڕۆشنبیرییەکانی جیهانی لەسەر بنچینەی ئاڵوگۆڕکردنی چاپەمەنیو کتێبی کوردیو بە پیچەوانەوەشە وەیە . جگە لە ڕێکخستنی هاتوچۆکردنو زیارەت و ناردنی وەفدو ڕەوانەکردنی فلیمی وەسایقی بۆ ئەم جۆرە کۆمەڵانە لەپێناو پێناسینی میللەتان بەکەلەپوورو سامانو شارستانی کوردیمان . هەروا بە کردنەوەی پیشانگای هەمەبابەت و پیشاندانی هەڵپەرکێو داوەتی فلکلۆری کوردیمان کە لایەنێکی هەرەزلی کەلەپوری ڕۆشنبیری و شارستانی میللەتی کوردمانە .

لە قوتابخانەی کۆمەڵەدا

لە قوتابخانەی کۆمەڵەدا - لقیب - چاومان بەم خوشك و برایانە کەوت وئەم پرسیارانەمان خستە بەردەستیان :

خوشکە لیلی هاشم - قوتابییە - لە دەرچوانی ئامۆژگەی مامۆستایانی ساڵی ١٩٦٨ - ١٩٦٩ یە .

پرسیار :

رات دەربارەی پەیوەندی نێوان کچەقوتابیو کوڕەقوتابیانی کۆمەڵەکەتان چییە ؟

لەوەلاما ووتی :

پەیوەندی پاکو گەردی

←

دوكتۆر ئیحسان فوئاد

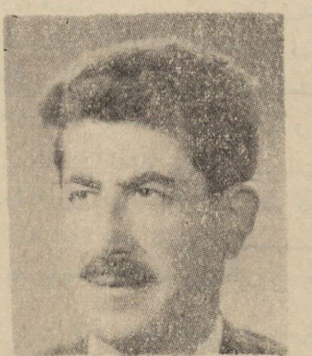

دوكتۆر مارف خەزنەدار

نێوان قوتابیان ـ بەکوروکچ ـ یانەوە بنچینەیەکە بۆ پتەو کردنی گیانی کۆمەڵایەتیو خۆشەویستی • هاندەرێکە بۆ پتر سوود وەرگرتن لەدەرزەکانی قوتابخانەکەمان • دەروازەیەکی فراوانە بۆ شارەزابوونمان لەسەر کەلەپوورو شارستانی کورد • بەلای منەوە بەبێ بوونی ئەم گیانە هیچمان پێ ناکرێ سوپاسیشم بۆ دوکتۆر مارف خەزنەدار لەرووی ئەو رەنجو تەقەلایەی ئەیدات بۆ پێگەیاندنمان •

مامۆستا علي صالح
ـ قوتابی‌یە لە کۆمەڵە ـ •
پرسیار :
بەلای تۆوە ئەو بنچینە سەرکەوتوو بێت بۆ خزمەتی زمانو ئەدەبیاتو کەلەپووری کوردیمان • سوپاسی گەرمیشم بۆ مامۆستا خەزنەدار •

لە کتێبخانەی کۆمەڵە

هەروا لە کتێبخانەدەولەمەندو رازاوەکەی کۆمەڵەدا چارمان بەم براو خوشکانە کەوتو چەند پرسیارێکمان خستە بەر چاوویان ، ئەمەش پوختەی وەڵامەکانیانە :

کاک احمد رجاء ـ برای کی عەرەبە ـ قوتابی‌یە لە کۆمەڵە ـ
پرسیار :
باشترین رێگا بۆ بەیەک گەیشتنی رۆشنبیری‌ی هەردوو خوێندەواران‌و رۆشنبیرانی کوردو عەرەب بەشێوەیەکی بەردەوام • هەروا پترکردنی ئاهەنگ‌و کۆڕو سەیران لە نێوان هەردوو لادا • بێجگە لە بایەخدانێکی تەواو بەچاپەمەنی‌ی بەهەردوو زمانەکەی عەرەبی‌و کوردی !!

لەگەڵ خوشکە نداء سلمان هەمەوەندی ـ قوتابی‌یە لە کۆمەڵەدا ـ
پرسیار :
رات دەربارەی ئەو چوستو چالاکی‌یە رۆشنبیری‌یەی کە کۆمەڵە ئەینوێنێ لە مەیدانی پێش‌خستنی زانیاری‌و رۆشنبیری کوردیمان ؟
خوشکە نداء ووتی :

لەبیر بچێت کە سوپاسی گەرمم بۆ دوکتۆر مارف خەزنەدار هەڵگرم کە زۆر بەتەنگەوەی فێربوونمانە لە قوتابخانەکەدا. خوا هاوتای زۆرتر کات ...

خوشکە زهرە بەرزنجی ـ قوتابی کۆمەڵەیە ـ
پرسیار :
رات دەربارەی خوێندنی زمانی کوردی ـ بەشێوەیەکی گشتی ـ لە قوتابخانە عەرەبی‌یەکانا چی‌یە ؟
خوشکەزهرە لەوەڵاما ووتی:
بەلای منەوە خوێندنی زمانی کوردی لە قوتابخانەکانی عیراقا دەورێکی یەجگار زل ئەبینێت لە برایەتی کوردو عەرەب وپێ‌ناسینی میللەتی کوردمان‌و

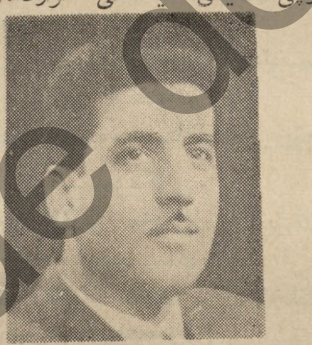

احمد جزراوی

انور اسکندر

راستانە چین بۆ بەرزکردنەوەی رادەی رۆشنبیری کوردیمان لە کوردستانا ؟
وەڵام ـ بەلای من ... رێگادان بەرۆشنبیرو نووسەرانی کورد بۆ دەربرینی بیرورایا. و بەرهەمیان لەم قۆناغەدا زۆ پێویستە بۆ ئەم مەبەستە • هەروا گرنگی‌دان بە بزوتنەوەی وەرگێران‌و چاپەمەنی کوردی بە شێوەیەکی تێکرایی‌و فراوان نرخێکی زۆر گرانبەهای هەیە لەم مەیدانەدا •

نەتەوەی کوردو عەرەب لەپێناو بنیاتنانی رۆشنبیری‌یەکی عیراقی بەنەژاد ـ بەلای تۆوە ـ چی‌یە ؟
لە وەڵاما کاکە احمد ووتی :
بۆ ئەم مەبەستە بەلای منەوە ئەبێ هەوڵێکی گەرم بدرێت بۆ کردنەوەی ئامۆژگەی جۆرـ جۆری رۆشنبیری‌و قوتابخانە لە ناوچە عەرەبی‌یەکان‌و بەپێچەوانەش • جگە لە بەیەک گەیشتن ویەکترناسینی

ئەو چوست‌وچالاکی‌یەی کە کۆمەڵەکەمان لەم مەیدانەدا ئەیدات جێگەی شانازی هەموو لایەکمانە ... وەك ئاهەنگ وسەیران‌و بەستنی کۆڕو بڵاو کردنەوەی چاپەمەنی کوردی هەمەجۆر • باشترین بەڵگەش بۆلگەوهەوڵە مەردانەیەیە کە ئەدرێت بۆ رێکخستنی کتێبخانەی کۆمەڵەکەمان کە جێگەی رەزامەندی هەموو دڵسۆزێکە • خۆ نابێ ئەوەشم

کەلەپوورو شارستانیەتەکەی بەبرا عەرەبەکان • جگە لەوەی کەئەبێتە مایەی تێکەڵاوبوونێکی رۆشنبیری پوخت لە نێوان هەردوو شارستانیەتە هاوبەشەکەی برای عەرەب وکاکی کورد • دیارە نابێ ئەوەشم لەبیر بچێت کە سوپاسێکی گەرم بۆ مامۆستای قوتابخانەکەمان دوکتۆر مارف خەزنەدار هەڵگرم • سوپاس •

کاک شهاب بەرزنجی ـ قوتابی کۆمەڵەیە ـ
پرسیار :
لەو رۆژەوەکەلە قوتابخانەی کۆمەڵەدا دەوامت کردوە ، ئایا چ هەستت بە پێشکەوتنێك کردوە لە رووی رۆشنبیری‌ی کوردیتەوە ؟
کاکە شهاب ووتی :
بێ‌گومان سوودێکی زۆر گەورەم لەم قوتابخانەیە وەرگرتوە وبەرەبەرە هەستم بە گۆڕانێکی فراوان کردوە لە زمانی کوردیما • جگە لە شارەزایی پەیدا کردنم لە تیپی لاتینی • فێربوونی زمانی باوك‌وباپیرم ئاواتێك بوو بۆم هاتەدی لە سایەی ئەم کۆمەڵە چەڵەنگ‌و نازدارە • هیوادارم لە هەنگاوە پیرۆزەکانی‌یا

بەیاننامەیەك لە نیقابەی رۆژنامە نووسەکانەوە بۆ نارەزایی دەربرین بەرامبەر ئەو پیلانەی کە دژی جووڵانەوەی بەرگری ئەکرێت •

نیقابەی رۆژنامەنووسەکان لە عیراقدا دەنگی ئەخاتە سەر دەنگی نەتەوەی عەرەبی بەرامبەر ئەو مەترسی‌یەی کە بەرەنگاری‌ی جووڵانەوەی بەرگری فەلەستین ئەکات بە هۆی ئەو پیلانەوە کە کاربەدەستانی ئوردون رێکیان خستووە بۆ نەهێشتنی ، وە ئەم کارە پێویستی بە جووڵانەوەیەکی فراوانی جەماهیر هەیە لە چوارچێوەی نەتەوەی عەرەبی‌دا بۆ ژێرخستنی ئەو پیلانەو پاراستنی جووڵانەوەی بەرگری •
ئەو خامەپێشکەوتن‌خوازانەی کەلایەنی جەماهیری شۆڕشگێڕو جووڵانەوەی بەرگری ئەگرێت داوا لە هەموو حکوومەتە عەرەبی‌یە ئازادی خوازەکان‌و هەموو هێزە پێشکەوتن‌خوازەکانی نیشتیمانی عەرەبی ئەکات بۆ ئەوەی کارێکی وا بکەن بەرگری بپارێزێت‌و پیلانەکە راوەستێنێ
نیقابەکەمان لە کاتێکا هاوکاری خۆی لەگەڵ یەکێتی رۆژنامەنووسەکانی عەرەب‌دا ئەچەسپێنێت بۆ نارەزایی دەربرین بەرامبەر ئەو پیلانەی کەبەرامبەر بەرگری فەلەستینی ئەکرێت ، داوا لە هەموو نیقابەو کارگوزاری‌یەکان‌و رێکخراوەکان ئەکات بۆ یەکخستنی هەوڵی هەموو لایەك لە پێناوی ئەم کارەدا ..
جووڵانەوەی بەرگری فەلەستینی هەستی نەتەوەی عەرەبی دەربری بە دانەدواوەی ژێرکەوتن‌و هەواڵدانی بۆ سەرکەوتن تا بووە بەشێکی گرنگ لە شۆڕشی ئەمڕۆ عەرەبی‌دا • وە هەر لایەك بەرەنگاری ئەم جووڵانەوەیە بکات ئەبێتە بەشداربوونێك بۆ پیلان‌گێڕان بەسەر مەسەلەی فەلەستین‌داو ئەبێتە باڵێك لەگەڵ هێزەکانی ئیستیعمارو ئیمپریالیزم‌و زیۆنیزم‌دا وە جەماهیری شۆڕشگێڕی عەرەبی رێ‌یان بداتێ وە شۆڕشیش هەر بەردەوام ئەبێت بە بێ کەمتەرخەمی‌کردن تا ئامانجەکانی نەتەوەی عەرەبی بەدی ئەهێنێ •

هەمەرەنگ

نڤیسینەك لسەر فولكلۆری كوردی

معصوم مائی

فولکلور دهێتەگوتن ژبو وان کرن‌و کارو رەنگێت ژینا مللەتاو وان سەخلەت‌و شاهی‌و لەیزین‌و داوەتاو کارێت‌دەستکر .
مللەتێت پێشکەفتی ، ئەوێت قوناغەکا فرەهە بری دژیانێ‌دا بەرەو پێشڤە ، یادەستدایە لێکدانا وان تشتێت مەگوتی‌یێ فولکلور دا ژیانا پێشین خوبزانن‌و ئاشکراکەن‌و ژ بەرزەبوون‌و تێ‌چوونێ رزگارکەن ، هەر هندەك لدویف رەنگەکێ دچن‌و لێك‌ددەن‌و لێ‌دکولن ، هندەك لرەنگێت‌داوەتا دکولن ، هندەك لدویف سەرهاتبا دچن .. هندەك لدویف خودان گوتنێت بناف‌ودەنگ دگەرن ئان مەتەل‌و گوتنێت مەزنا کوم‌دکەن ، ئان چیروك‌و چیڤانوکا ، بڤی ئاوایی ئەڤناتیا مللەتێ خۆ دەردخەن‌و بناسێ هندێ دزانن کا بۆچی ئەڤ کارە دهاتنەگرن ئان ئەڤ پەیڤ‌و گوتنە دهاتنەگوتن • ئەڤە ژبلی هندێ کو دیروکا گەلە مللەتا یا بەرزەیە، وەلێ دڤێ رێکێدا گەلەك بەرپەرێت ڤەشارتی ژ دیووکا مللەتی دهێتە زانین .
ژبەر ڤێ‌چەندێ فلکلور کومیراتێ نەتەوایەتی‌یە تشتەکێ گەلەك بەرکەتی‌یە ، مللەتێ مەیێ کورد ئێکە ژوان مللەتا یێت هەیی بەگەلەك رەنگێت کرن‌و گوتن‌و سەرهاتێیت نەتەوایەتی • ئەڤ میراتێ بهادار نەهاتیە لێکدان‌و کوم‌کرن دبەری نوکەدا ، هەروەسان مێژو کەڤناتیا وی‌ژی بدەستێ کورێت وی بەهرا پتر نەهاتیە نڤیسین ، بەلێ تشتێ دلێ‌خوش دبیت ئەوە کو دەستەکەکا نفسەڤانێت کورد یادیاربوی‌و گەلەك تشتێت ڤەپەنی‌و نەئاشکرا یێت دیارکرین‌و یێت بەلاف‌کرین ئان یێ‌لهیڤیا بەلاف‌کرنێ ،وەلێ بمخابنیڤە ئەز دبێژم کو ئەڤ بزاڤە لهەمی کوردستانێ بلاف نەبویە ، دیارە بلاف نەبوونا ڤێ بزاڤا پیروز لهەمی کوردستانێ ژبناسا هندێ‌یە ، کوردستان یا پارچە پارچەو بن‌دەستە ،مللەتێ کورد ئازادیا خو وەرنەگرتی‌یە ، بەلکی لەگەلە جهانژێ هەر نکاریت بزمانێ خو یێ زکماکی باخڤت، هەروەکی بەرێ نهو لکوردستانا عیراقێ ، ئو هەکە ئەڤ بزاڤە لناڤ سورانێیدا هەبیت ، خو دزاراڤێ کرمانجیدا هەر نەبوو کرمانجی یا بێ‌بەهر بوو ژبەرکو هەر کرمانجا بکوردی نەخاندی‌یە • وەلێ هەر وەکی ئەم دبینین نوکە دەستەکەکا باشا نڤیسەڤانێت کرمانج دەست‌و باسکێت خو یێت هەلداین‌و کەفتینە بزاڤ‌و خەبتینێ ژبو نڤیسین‌و بلاف‌کرنا تورێ کوردی‌و ساخ‌کرنا وی‌و زندی‌کرنا وان پشکێت کو بومزێ دچن ، من بخو دوو طایێت گرتین ژ طایێت فولکلوری ، ئێك لێکدانا مەتەلایە ، یێت بزاراڤێ کرمانجی ، طایێ دوێ لێکدانا سەرهاتێیت کوردی نە ، بتایبەتی سەرهاتێت زانایێ مەزن ، فەیلەسوفێ دەمێ خو ، عیسێ‌دەلا •
لێکدانا مەتەل‌و سەرهاتی‌و چیروك‌و رەنگێت دی یێت فولکلوری هندا بساناهی نینە ، وەلێ دیسان هندا بزەحمەت نینە ، چنکی هەکە تشتێ مرۆڤی گولێ بوو ئو نەنڤیسی ئەو چو ، ڤێجار پێتڤی‌یە لسەروان کەسان یێت لدویف فولکلوری دگەرهن چی تشتێ دبینین ئان گولێ دبن لدەف خو بنڤێسن یێت ژدەڤێ هەمی رەنگێت مروڤا گولێ دبن، ئو پێتڤی‌یە مروف لگوندا بگەرهیت‌و تێکەلیا وان بکەت دابکاریت گەلەك ژ گوتن‌و بسەرهاتیا کوم بکەت‌و پشتی هندێ لێژنگێ بکەت‌و راستیاوان ساخ‌کەت •
راستە ئەڤە ناهێتە کرن هەکە خویندن بلاف نەبیت وەلێ پێتڤی‌یە ئەم هەر ژنوکە کاربکەین‌و بخەبتین‌و فولکلوری مللەتێ خو،هندی بمە چێ‌دبیت رزگارکەین ژ بەرزبوون‌و نەمانێ ، ئەز هێڤیدارم دچاخەکێ کورتدا گەلەك بەرهەمێت فولکلوری یێت نڤیسەڤان‌و تورڤانێت کورد بگەهنە بازاری‌و خویندەوارێ کورد قازانج‌و سوودی ژێ وەرگریت •

خوێندەڤانێ هێژا

راستە گەلە کێماسی دڤی بەرپەرێ کرمانجیدا ئێن هەین چ ژلایێ وان هوزانێن تێنە بلاف‌کرن ، ئان وان پارچە نڤیسین‌و ووتارێن ئەم پێشکەش دکەین ، وەلێ وەکو مەگوتی (گرارا رون ژکێم روینی‌یە) ..
ئەم هیڤیدارین خویندەڤانێت هێژاو بەرکەتی دەست‌و باسکا هەلدەن‌و بکەڤنە بزڤین‌و کارکرنێ ژ بو پێشکەفتنا تورێ کوردی بگشتی‌و زارێ کرمانجی بتایبەتی •
هەروەسا ئەم هیڤیدارین خویندەڤانێت هێژا لمەنەگرن وەکی ڤی بەرپەری دبینن بڤی ئاوایەکی ، ژبەرکو هندە ژمە تێت‌و هەکە خویندەڤانێت هێژا هاریکاریا مە نەکەن ، ئەم بتنێ نکارین ڤی بەرپەری بزەنگەکی پێشکەفتی‌و شەنگ بلاف‌کەین، کورد دبێ (دەنگ ژ دەستەکی ناهێت) ، دیارە ئارمانجا مە نینە ئەم خو ژبەر پاڤێین ئان خو ڤەدزین ، یا ژمە بێت دێ‌کەین جونکە مە باومریا هەی (رەشو بملێت خو هەکە ئاڤێ تو بری) ، ئانکو کەس بومە چو ناکەت هەکە ئەم بخو نەکەین .
دێ کا دابزانین چەند ژوان ئەڤێن گل‌و گازندا ژمە دکەن، دێ دهەوارا مەدا هێن ...

بێ ناڤ بێ ناڤ

داخازی

نەورەت زیباری

وەرە بچین .... وەرە بچین
تو نەهێلە قەت چو خەما
لناڤ مێرگا وەکی جارا
دێ دانیشین هەر بێنەکێ
ئەڤین تویا پر ئاوازی
لەگەل تەیرو گەل ڤان گولا
دلبەر ئەڤین چەندا خۆشە

بو جەژنا بوهارا رەنگین
یا دل خوشبە هەمی دەما
بەر سیبەرا ئەڤان دارا
نەزڤرە ئەی فەلەکێ
داڤەگێرین ڤی ئاوازی
لناڤ چیاو لناڤ دولا
مروڤ تێدا هەر سەرخوشە

ڤین‌و ژیان

ئەحمەد علي دۆسكي

ئەی هەوارە من چ کر ؟
چەند شرین بوو وەك شەکر
دوستا شرین من نەزانی
تو ئەڤینی ، هەم ڤیانی
خەما دانی ، خەما داکەی
گولاگەش ، ژبنی ناکەی
مابەس نینە ژ ئەڤی دەنگی
ژیان بەسەر بڤی رەنگی
نەکە جەنگێ ، لەگەل ژینێ
وەك ئەڤینا ، سستی‌زینێ
ڤیانا جانێ .... دا هناڤا

دلێ یارێ من ژخوکر
پر بها بوو بێم بێ‌کر
ژ دەردێ مانێ ژبێ خودانی
چەندا خوشە خەما دانی
دلێ یارێ تو ژ خو ناکەی
مە ژئەڤینێ جودا ناکەی
دکەم هاوار حەتا کەنگی
دوستا نەزان بشتی چەنگی
ژیان ژانە ، بشتی ڤینێ
هەر بمینە سەر وێ ئەڤینێ
بومە نێچیر کەتمە داڤا

بێ بەزاڤم بەندێ چاڤا نەشێم پاڤێم قەت چ گاڤا

گوتنەکا پێ دڤی

عبدالعزیز ئەتروشی

سەیدا « صادق بهاء الدین » نڤیسینەکا بلاف‌کری دگوڤارا چیایدا ژمارا دووی ، من پێدڤی زانی چەند پەیڤەکا لسەر بنڤێسم .
ووتار بناڤێ « ئاستەنگێت دریکا ئێکبوونا زمانی کوردی‌دا » هاتبۆو بلاف‌کرن ، لڤی وتاری‌دا ئەو تشتێت نڤیسین ئەم دشێین بێژین کو ئەو ئاستەنگ نینن ئو ئەو نڤیسین جوودا کرنا زمانی کوردیەو پچرپچرکرنا زمانی کوردیە • چونکە هەکە ئێك بێت بەرێ‌خۆ بدەتە زمانی کوردی ئەوا نڤیساندنێت هەین‌و هەرئێك بئاوایەکی یێ هاتیە نڤیسین ئەو دێ بوو بیتە دەسکەنتەکێ مەزن بو وێ کەسی ئو بو دوژمنێ میللەتێ کورد ، جونکو دێ رێکی ڤەکەت دا بێژن : (کوردی زمانەکێ ئێك‌گرتی نینە ، و کوردا چو زمانێت سەربخو نینن) !!؟
هەر وەسا لڤی ووتاری‌دا سەیدای یێ نڤیسی (دکرنادەمێ پاشی چ نێزیك یا دویر بەلێ دزارێت دی یێت کوردی کو سەر بفارسی‌ڤە ئەڤ دەمە،دەمێ پاشی تێدا ئەشکرا نینە) !!؟ ئەڤ دەمە هەی لهەمی زارێت کوردی‌دا ، بەلێ لکرمانجیدا ئاشکرایەو نیشانێت خو یێت هەین ، بەلێ لسورانی‌دا مەفهومی خو یێ هەی هەرچەندە چو نیشان‌و بنکە نینن یێت سەربخو ، ئو لڤی ووتاری دا دبێژیت زارێت کوردی یێت سەر بفارسی‌ڤە ، نەزمانی کوردی‌و زارێت کوردی سەر بفارسی ڤە نینن‌و ئەو چەند بێژە یێت سەیدای نڤیسین ، گەلەك کوردینە نەکو فارسی‌و هندەك گەلە دویرن ژ فارسی‌یێ ، هەکە ئەم بەرێ خۆ بدەین رێزمانا کوردی دێ بینین کو هەمی ئێکەو نەدوونە ، نیشانێت ئێکبوونا زمانی ئەڤەنە :
١ ـ گراماتیك
٢ ـ فۆنوتیك
٣ ـ بنەرەتی فەرهەنگی زمان
راستە هندەك جودایي یێت هەین بەلێ ئەڤە گەلە دکێمن‌و دڤێ شوینا ئەم زمانی کوردی پارچەپارچە کەین ، خو بوەستینن دابیبیتە ئێك •
هاوکاری :
ئەم هیڤیدارین ژ هەر خویندەڤانەکێ هاوکارێ بومە ژمارا دووێ یا چیای ڤرێکەت ، جونکو مە نەدیتیەو دیارە ئەڤێت چیای دەردکەن نەڤێت ئەم ببینین جونکو جارا دی مە لسەر نڤێسی بوو بناڤێ (بێ‌ناف بێ‌ناف)ی •

ڤی داوی بناسە

صاح عەلی گوللی

خویندەڤانێت هێژا من زۆرپێ‌خوشە وە بدەمە بناسین ببرادەرەکی هۆزانڤان ، برادەرە ناڤێ‌وی «خالص خەلیل »ە خەلکی قەزا زاخۆیە .. زاخویاجانی‌و شەنگی‌یێ .. زاخوا هونەرمەندو هۆزانڤان‌و ئەڤیندارا ..

ـ برادەر خالص تو لکیش سالێ هاتی‌یە دونیایێ ؟
ـ لسالا ١٩٤٤ ئەزێ پەیدابوویم لبازێرێ زاخو .
ـ تەکەنگی دەست هاڤێتیە نڤێسینا شیعرا ؟
ـ من دەست پێ‌کر لسالا ١٩٦٧ بەری وێ سالێ سەودا موسیقایێ لسەرێ من دابوو .
ـ شیعرێت تە چ رەنگن‌و لسەر چ تو چویی ؟
ـ بەهرا پتر ژشعرێت من یێت ڤیانێ نە ، هەلرێشتنا ئاخ‌و نالەو گوڤانێت دلێ‌نە ، بەندەواری‌و گرفتاریا جانێ منی بەرزەیە .. ئەز لسەر دەنگا یێ‌چویم‌و کێشاوان سترانکی‌نە .. غنائی .. رەنگە ئەڤە بناسێ سەودا موسیقایێ بیت یاکو جوجارا ژ کویراتیا دلێ‌من دەرناکەڤت .
ـ هەتا نوکە تە چ شعرێت خو داینە ستران‌بێژا ؟
ـ براستی من نەداینە کەسێ پێڤەی ستران‌بێژێ برا « بشارزاخویی » .
ـ باشە برایێ «خالص» کێ ژ هوزانڤانێت کورد کارکری‌یە سەر بیراتە ؟
ـ سەیدایێ مەزن‌و هێژا جگەرخوینی ، ئو هەکە تو بکویری بەرێ‌خو بکەی شیعرێت من دێ شوینێت ڤێ کارتێ‌کرنێ بینی .
ـ تە چ باوەری هەیە لسەر ئێکەتیا تورڤانێت کورد ؟
ـ یاراست ، هەرچەندە ئێکەتیێ هەتا نوکە چو بێنگاڤێن باش‌و سەرکەڤتی نەهاڤیتینە ،وەلێ ئەز هیڤیدارم ئێکەتی پێش بکەڤیت‌و بکاریت خزمەتا مللەتێ کورد بکەت .
ـ تە چیدی هەیە بێژی ؟

بروانە ل ٧

institut kurde de paris

ژمارە - ١٣ -
١٠ی نیسانی ١٩٧١

نرخی ووشە لە هۆنراوە دا

نووسینی : عەزیز گەردی

ویژە هونەرێکی دەربڕین و خستنە ڕووە، جا هەر نووسەرو هۆنەرێك رێچکەیەکی تایبەتی و سەربەخۆ ئەگرێ بۆ دەربڕین و گوزارشت دانەوە لەو شتەی کە لە ناخی دڵیەوە پەنگ ئەخواتەوە ، ئەم چۆنیەتی شێوەی دەربڕینەش پێی ئەووترێ وە هەر نووسەر یا هۆنەرێکی ئەیگری شێوەیەکی تایبەتی خاوەن نیشانەو دروشمی سەربەخوی هەیە کە لە شێوەی نووسەرانی تر جیای ئەکاتەوە ، وە ئەو رەگەزو بنچینەو ئەو خاسەوێژانەی پێکەوە نیشانەو سروشتێکی دیارو بەرچاو ئەدەن بە شێوەکەوە ئامانەن :

١ - ئەو ووشە پوختەو هەڵبژاردەو لە جێ یانەی کە نووسەرەکە بە گوێرەی چەشەی تایبەی خۆیەوە لە دەریای فەرهەنگی زمانەکەیا هەڵیئەبژێرێ و بۆ دەربڕینی لایەنێکی تاقی کردنەوە، هەستو نەستەکەی بە کاری دێنێ .

٢ - ئەو رێچکەیەی کە ئەیگرێ بۆ ریز کردن و تێك هەڵکێشان و بە شوێن یەکەوە هێنانی ئەو ووشانەی کە پەسندی کردوون ، واتە چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەو وشانەو دانانی هەر یەکەیان لە شوێنی خۆیەوە کە ئەم شوێنەش هەر هەڵبژاردەی چەشەی نووسەرەکەیە

٣ - چۆنیەتی راگەیاندن و دەربڕینی ئەو هەستەی لە دڵیەوە بزواوەو وەك لافاو هەڵساوەو پەنگی داوەتەوە ، ئەمەشیان تارادەیەك بەندە بە نوختەی یەکەم و دووەم ، واتە بەو ووشانەی بەکاری دێنی و بە چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەو ووشانە بۆ پێشاندانی هەستەکە .. بێ گومان هەر هۆنراوەیەك کە تەماشای ئەکەین لە کۆمەڵە ووشەیەك پێك هاتووە ، وە ئەو ئەفسوون و دڵبزاندنەی لە هۆنراوەکەدا هەستی پێ ئەکرێ ئەچێتە سەر ئەو سحرو ئەفسوونەی ووشە بەکار هاتووەکان ئەیرێژن ، بۆیە ئەمانەوێ بزانین : ووشە چی یە ؟ وە چۆن بە کار ئەبرێ ؟ و لەچ شوێنێکەوە دا ئەنرێ ؟ تا چ رادەیەك ماناو بیرەکەی تیایە دەرئەبری ؟ ئەو شەوت (تأثیر)و کاریگەرو راکێشانەی تیایەتی لە چی یەوە هاتووە ؟ جارێ ئەگەر سەیری مانای (ووشە) بکەین لەسەر لاپەڕەکانی فەرهەنگو دەستوورەکانی زمانا ئەبینین ووشە بریتی یە لەو دەنگەی یا لەو بێژەیەی کە مانایەك ئەدات .

ئەگەر ئەرکی سەرشانی (ووشە) هەرتەنها راگەیاندنی مانای روتی ووشە کە بێت وبەس مانای وایە ئەو هۆنراوەیەی کە لە چەند ووشەکیش دروست ئەبێ تەنها مانایەکی رووت ئەدات و بەس ، ئەو حەلە هۆنراوەکە ئەبێ بە (هۆنراوەی فێرکەر) و لە (هۆنراوەی هێزدار) ئەکەوێ . چونکە مانای ووشە بەشێکی یەکجار زۆر کەمە لە چەمك وناوەرۆك و راستەقینەی ووشەکەوە . وە بەتایبەتی ئەو ووشەیەی ئەکەوێتە تۆی هۆنراوەوە گەلێ شتی تریش بێجگە لە ماناکەوە ئەگەیەنێ، ئەویش ئەو هەستو سۆزو ئەو وێنەو تاکی کردنەوەیە کە بەدرێژای روژگار کەوتونەتە پێستی وشەکەوە ..

با بۆ نموونە یەکی بچکۆلە سەیری وشەی « دایك » بکەین ئەم ووشەیە لە فەرهەنگا وەکو گیاندارێکی سڕ وایە چونکە لەگەڵ بیستنیا یا خوێندنەوەیدا هیچ هەستو نەستێکمان لە دڵا نابزوێنێ جگە لەوەی کە (دایك) ئادەمزادێکەو بەس ، خو ئەگەر زۆریش بکا هەر ئەوەندەیە تا رمایی یەکی نەرمی دایکمان پێ ئەبەخشی ، دایکێکی گشتی بە هەموو مرۆڤایەتی یەوە نەك دایکێکی تایبەتی کە لەگەڵ من وتۆدا رابووردوویەکی پڕ لە بیرەوەری شیرینی هەیە . بەڵام ئەوکاتەی هۆنەر بەهێزی بۆیژێتی خۆیەوە ئەم ووشەیە دێنی وئەیخاتە هۆنراوەوە وئەڵێ :

هو دایکی خۆشەویستم
من هەر تۆ ئەپەرستم

ووشەی (دایك) لێرەدا گیانێکی ئەچێ بە بەرا . لەناو دڵ و دەروون و زەین و مێشکمانا ئەبێ بە دایکێکی ناسراو ، ئەو دایکەی نە منالی یەوە بەسوزێکی دایکانە پێی گەیاندووین و خاوەنی رابووردوویەکی تێر و تەسەلە لە بیرەوەری لەکەڵمانا ، ئەم وشەیە لەم شوێنەدا کەدێت کاریزی سوزێکی بێ سنوورمان لە کانگەی دڵەوە ئەتەقێنێ و بیرەوەری ژیانی بەسەرچوومان هەر لە دەوری منالییەوە تا ئیمڕۆ لە دڵا ئەژێنیێتەوە ، وە لە هەمان کاتدا ئەبێ بەرەمزێك بۆ ئەو بەسەرهاتو کارەساتو دیمەنە سەرنجکێشانەی لە کۆشی ئەو رایکە جگەر سۆزەوە پیایا رۆیشتووین ، بەم جۆرە ئەم ووشەیە ئەبێ بە پلووسکێك و هەستو نەستو مۆزو گودازی لە بن نەهاتوومان لە ئاسمانی بیرەوەری یا ئەرژێتە سەر پەرەی ناسکی دڵ و لەوێوە بەناو هەموو دەمارەکانی لەشمانا بڵاو ئەبێتەوە .. کەواتە ووشە لە سەر پەڕەی فەرهەنگا پەیکەرێکی ئێسقانی بێ گیانە وەکاتێ کە ئەفرێتە هۆنراوەوە ئەوکاتە گیانی تیا پەیدا ئەبێ وپەیکەرە ئێسقانەکە گۆشتو پێستو دەماری ئەکشێ بەسەراو ئەکەوێتە بزووتن و ژیانەوە ، خوێن و گۆشتو پێستەکەش بریتی یە لەو هەستو سۆزە تواوەو لەو وێنەو دیمەنو تاقی کردنەوەی کە تیایا ئەکەوێتە جموجۆڵ ، ئەمانەش بە پارچەیەکی زۆر گەورەی گیانی ووشە کە دائەنرێن کەواتە ووشە ئەوزارێك نی یە بۆ بەسەربردنی ژیان بەکار ببرێ بەڵکو بریتی یە لە پارچەیەك لە ژیان .

ئەوەندەش هەیە ووشە وەکو هەموو گیان لەبەرێك ئەگۆڕێ و لەشێوەیەکەوە ئەکەوێتە شێوەیەکی تر ، دوور نی یە ماناکەی بە جۆرێ پێش بکەوێ و بگۆڕێ کە مانای نوێی ووشەکەوە بەتەواوی لە مانای کۆنی جیابێ . هەر ئەم دیارە (ظاهرە) شە لە کۆنەوە سەری لە فەیلەسوفە بەسەزمانەکان شێواندووەو نە دەست گۆڕانی ووشەوە هەی دادو بێدادیانە، ئەم فەیلەسووفانە بە دوای ووشەیەك ئەگەڕێن کە تەنها مانایەکی رووت و پەتی یان بۆ دەرنجاو بەس ، هیچ هەستو سۆزێك نەبزوێنێ ، ووشەش وەکو ووتمان لەگەڵ بیرە رووتەکەوە کۆمەڵە سۆزو تاقی کردنەوەیەکی هەڵگرتووە کەواتە **ووشەی ئاسایی ناتوانی مرازەکەیان بۆ جێ بەجێ بکات چونکە بیری فەیلەسوفەکان چورێکی ساف و بێ گەردە لە (هۆش - عقل) یکی پێ گەیو وە ببڕای ببڕای هەستو سۆز توخنی ناکەوێ .. بەڵێ ! لە کاتێکا فەیلەسوفەکان بەئاواتی خۆیان ئەگەن کە بە تەواوی واز لەو ووشانە بێنن کە مێژووی نەتەوایەتی تە هەستو سۆز هەڵیاخنیون روو بکەنە دۆزینەوەی هەندێ (رەمز)** بۆ دەربڕینی ئەو بیرە بێ گەردەی ئەیانەوێ بەدەست پاکی بخاتە روو ، ئەمەشیان وەکو (ریاضی) یەکان چۆن (رەمز) بەکار دێنن بۆ (لا) یەکانی سێ گۆشە ، یا چوار گۆشە ، وەکو (اب)، (حـ د) (س ص) ، (م ن) .

پێویستە ئەوەشمان لە بەر چاو بێت کە ئێمە تەنها کەسێك نین ئەو ژیانە گەرمە بدەین بە ووشە چونکە ژیانی ووشەکە لە بەکار هێنانیە تی و ئێمەش یەکەم کەس نین کە ئەم ووشە بەکار دێنین ، هەر ووشەیەکی ئەیگری پێشینان لە دێر زەمانەوە هەزارەها جار بە کاریان هێناوە و هەریەکەی کە بازیك بەکاری هێنابێ لە سووچێکەوە (فوویەکی کیانی) لی کردووە و ژیانێکی تازەی پێ بەخشیوە و نەختی ئاسۆی فراوانتر کردووە تاوای نی هاتوە ئەم ووشەیە بووە بە پاپۆڕێکی پان وپۆڕو تاقی کردنەوەو بەسەرهاتو دیمەنی جۆراوجۆری ژیان و هەستو سۆزی مرۆف هەر لەکۆنەوە تا ئەمڕۆ هەڵئەگرێ و لە خنکان و لە ناو چوون ئەیپارێزێ ، بۆیە ئەتوانین بڵێین هەر ووشەیەك پارچەیەك لە مێژوو یاخود مێژوویەکی سەربەخۆیە .. بەم پێیە هەرچەند ووشە کۆنتر بێت - ئەگەر نەمرێ - وە هەر چەندە پتر دەودەوانەی پێ بکرێ تاقی کردنەوەی مرۆڤایەتی زیاتر هەڵئەگرێ و مایەی مغناطیسی زیاتر ئەبێ ، واتە زیاتر ژیان و تاقی کردنەوەی ئەو کەسانەی تیا ئەتاوێتەوە کە بۆ دەربڕینی هەستی پەنگ لە دڵ خواردوویان کردوویانە بە دەفرو پێیان دەربڕیوە .. کەواتە ووشە تەنها رەمزێك نی یە بیرێکی رووت و پەتی بدابە دەستەوەو بەس بەڵکو تەونێکە لە تان وپۆی هەستو سوزو وێنەی ئاشکراو تاقی کردنەوەی مرۆڤایەتی پێك دێت و یەکەم نیشانەی بۆیژی راستەقینەو هەڵکەوتوو ئەوەیە: بتوانێ لە ووشەیەکا کۆمەڵە هەستو سۆزێك شان بەشانی ماناکەوە پێشان بدا کە بەرەمەکی مەردم نەکرێت ..

بێنە سەر ووشەو بۆیژ : ووشە وەکو قونبولەیەکی ئەتۆمی داگیراو لە ناو دڵی بۆیژەوە ئەتەقێ و هەموو وێنەو دیمەن و هەستەو سۆزێکی کڕ کەوتووی لە ناخەوە ئەبزوێنێ یا چاکتروایە بڵێین ئەو ووشەیە لە دڵی ئەوا لێك هەڵئەوەشێ و ئەو هەستو سۆزەی کە لە کۆنەوە تیایا مەیی بوو ئەتاوێتەوە ناو سۆزی بۆیژو بەپێی ئەو سۆزە ، توانەوەی ووشەکەو لێك بوونەوەی ئەگۆڕێ . جا لەبەر ئەوەی لەم سەر زەمینەدا هەرگیز دوو کەسی وا نادوزریتەوە کە لە هەموو بارێکەوە ، لە بارەی هەستو سۆزو مزاجەوە کت و یەك بن ، بۆیە ئەو ووشەیەی کە بەکار یشی ئەهێنن: هێزی ووشەکەو گەورەیی ووشەکە لە هۆنەریکی تر ! کەواتە ئەتوانین بڵێین کە هەر بۆیژێك ووشەی تایبەتی بەخۆیەوە هەیە..وەکو (ووشەی گۆران) یا (ووشەی هەردی) یا (ووشەی شێرکو) یا (ووشەی پەشێو) .

بۆیژ ئەگەر بەهۆی شتێ لەرەمەکی مەردمەوە دابڕێ بەمەوەیە کە ووشەیەك بەکار دێنێ هەموو ماناکەی دەرئەبڕێ ئەوەی سەرەکی و ئەوەی تیایا شاراوەتەوە وخەزن کراوە .. جا ووشەی هۆنراوە کە بریتی بێت لەماناو لە هەستو سۆزی تواوەی ناو ووشەکە ئەبێ

- ماویەتی -

فۆلکلۆری کوردی و چۆنێتی ناوەڕۆکی پەندی پێشینان

فاروق حەفیدزادە

ناوەڕۆکی پەندی پێشینانی کوردی بە شێوەیەکی گشتی مانایەکی تایبەتی نابەخشن ، بەڵکو لەمانایەکی گشتیدا خۆیان دەرئەخەن ، هەروەهارەنگە بەکاربهێنرێن بۆ بارێکی تایبەتی یاخود بۆ رویەکی نیشان کراو ئەشێت بوترین . وەبەڵگەش بۆ ئەم لێکۆڵینەوەی سەرەوەمان وەکو :

أ - ئاسن لەتاویدا دەکوترێت .

مەبەست لەم پەندەدا ئەوەیە ئەگەر پارچە ئاسنێك گەرم بکرێ و بمانەوێ خواری بکەینەوە ئەبینین زۆر بەئاسانی خوار ئەبێتەوە ، بەڵام کە سارد بۆوە بەگرانی راست ئەبێتەوە بۆمان هەرچەندە باوو باپیرانمان لەکاتو ساتی خۆیاندا کەئەم پەندەیان داهێناوە بەهۆی روودانی کارەساتێکەوە بووە ، وە مەبەستیان وانەبووە کەئێمە لێی دواین . بەڵکو بۆ مەبەستو بارێکی تر وتویانە . واتە ئەگەر کەسێك بیەوێ گەشتێك بکات بۆ وڵاتێکی بێگانە لەپێشەوە پێویستی بە وەرگرتنی پەساپۆرت ئەبێ ، جا ئەگەر ئەو کەسە گورجو گۆڵ نەبێت لەسەری و بەزوویی ئەو کاروبارانەی کە پەیوەندی هەیە بەدەرهێنانی یەوە رای نەپەڕێنێت ئەوا دواجار زۆر ماندو ئەبێت وەبەگرانی بۆی دەردێت ، خۆ ئەگەر کەسێکی تر ئاگاداربێت لەو کەسەی کەوا خەریکی دەرهێنانی پەساپورتەکەیەو سستی ئەکات لەسەری ئەوا پێی ئەڵێت نەت بیستووە هەروەك پێشینان ووتویانە

- ئاسن لەتاویدا دەکوترێت - واتە زو کارو بارەکەت جێ بەجێ بکە یا بەزوترین کات پەساپورتەکەت دەسگیربێ .

باری ناوەڕۆکی پەندی پێشینان ئەم چەند تێبینیانەمان دەخاتە بەرچاو :

١ - ناوێکی کۆنکرێتیمان نیشان ئەدات .

٢ - چەند سەرێکی ژیانی نەتەوەی کۆنی کوردمان دێنێتەوە یاد .

٣ - پەیوەندی کۆمەڵایەتی ناو کوردەواریمان بۆ ئاشکرا ئەکات .

٤ - سەرچاوەی ئەو رووداوو کارەساتە مێژوویانەمان دەخاتە بەرچاو کە نەتەوەی کورد بەقۆناغی سەدەی مێژوویدا تێ پەریون .

٥ - پەیوەندی لەگەڵ مێژووی وێژەی کلاسیکی ئێرانیدا روون ئەکاتەوە .

٦ - چۆنیەتی باری ئەو پەیوەندی یەی کە نەتەوەی کورد هەی بووە لەگەڵ دینی (زەردەشت)دا ، وەگۆڕاندنی بۆ سەر دینی ئیسلام ئاشکرای ئەکات لێمان .

٧ - دەرخستنی پەندەکان لە دەربڕیندا جیاوازن وەلەباری ناوەڕۆکی - لۆجیکدا - یەکن .

٨ - روداوێکی مێژوویمان دێنێتەوە یاد .

وە نمونەش لەسەر هەریەکەیان . وەکو :

١ - ناوێکی کۆنکرێتیمان نیشان ئەدات . کەوا لەم دووپەندەدا دەرکەوتوون .

أ - بەدخوو دۆستی (ئەهریمەن)ە .

لەم پەندەدا ناوێکی کۆنکرێتیمان دێتە بەرچاو ئەویش کە وشەی ئەهریمەنە وەئەم وشەیە لەنەریت و یاسای دینی زەردەشتیدا هەبووە کە لەپەڕاوی (ئەڤیستا)دا دانراوە بە یەزدانی تاریکی و شەڕو ناخۆشی ، نەتەوەی کورد باوەڕیان بەم دینە هێناوەو (زەردەشت)یان داناوە بە پێغەمبەری خۆیان ، وەمێژووی دینی زەردەشتیش ئەگەڕێتەوە بۆ ٦٠٠ ساڵ پێش زاینی . وادیارە ئەم پەندە لەو دەمەدا داهێنراوە چونکێ پەندەکە خۆشی دەری خستووەبۆمان بەوشەی (ئەهریمەن) .

ب - لەگیرفانی ئەهریمەن هەڵ ئەپەڕێ و لەتورەکەی جنۆکە سەمائەکا .

کورد وتویەتی :-

١ - واتە تا نەیبیژی نەی ێژی .

٢ - رۆژێك وەمل بەرزی ، نەك سەد ساڵ وەمل حیزی .

٣ - دار ئەڵێ تەور کلکی لەخۆم نەبێ نامبڕێ .

٤ - خاکو هاو پەروەری ، بەنیشتیمان پەندان و رێی چاك پیشاندانە .

٥ - چی بچێنیت ئەوە ئەدرویتەوە .

٦ - پیاوی زان ، لە میان نەزانان بێ کەسە .

٧ - بە سوکی و ئاسانی ، ویستراو نا کەوێتە دەست .

٨ - بە دەرزی بیر هەڵنا کەندرێ .

٩ - ئەگەر گوڵ نیت دڕکیش مەبە .

١٠ - ئەگەر لەجاران یەکێك بمێنی ، حەقی بەرەودوا لە گشت ئەسێنێ .

١١ - بوبە کوردەکەی لە هەردوو جەژنان بوو .

بیرێکی ڕاگوزاری

● ماوەی ساڵێك و چەند مانگێکە لەم رۆژنامەیەدا وە لەم گۆشەیەوە .. ئەنووسم وە برایانی تر ئەنووسن و ... ئەنووسن و .. خوێندەوار ... ئەخوێنێتەوە .. نامە ئەنووسێ ... بیروڕای خۆی دەر ئەبڕێ .

● لەماوەی ئەم ساڵ و چەند مانگەدا .. هەرچی بەرامبەر بەوەی نووسراوە .. بەنامە هاتوە ... یان .. راستەو خۆ پێمان ووتراوە .. بەقەدەر دوو نامە دڵیان خۆش نەکردووم .. نامەی یەکەم ... لەبرایەکەوە ... بۆ « بیرێکی راگوزاری » هاتبو ... نامەی دووەم، ئەوەبو برای سەر نووسەر لە گۆشەی ... « ئاسوی ئەرخەوانی » دا وەڵامی دایەوە.

● لەوانەیە .. خوێندەواری خۆشەویست بپرسێ .. بۆچی ئەو دوو نامەیە بەو جۆرە .. شادمانیان کردی ؟! ئەزانن بۆ؟چونکە ئەو دوونامەیە مانای ئەوەن ... « نەوەی نوێی .. خاوەن بیری نوێ ... جێگای خۆی کردۆتەوە .. وە رێگای راستی بەرەو سبەینێی نوێی چاکترو رووناك تر دیاری کردوە » ...

وە چونکە « ئەم کارە .. گەیشتۆتە ئەو رادەیە .. نەگەڕانەوەی تیایە .. نە چۆك دادان « لەلایەن ئەوەی نوێی بیر نوێوە » ... لەبەر ئەوەیە ئەوانەی کاس بون لە بۆگەناوی زەنگاوی وەستاوی بۆگەن بوا ترساون .. لێرەوە ئەو زۆران بازیە توندە بەهێزەدەست پێ ئەکات کە فەرزە رووبات ... » .

« ئەمەش حوکمی مێژوە » !

● زۆران بازی لە بەینی نەوەی نوێدا کە ئەیەوێ بەری ئەو زەلکاوە بەربات بڕوات ..وە بڕوات .. نەوەستێ .. ئاوی خاوێنی بەدواوا بێت .. بیر بشواتەوە .. خاك ... بشواتەوە .. وە ... بڕوات ... بڕوات و نەوەستێ .. وە لەبەینی ئەوانەی .. کاس بوێ بۆگەنی زەلکاوەکەیان لێ بوە بە « بۆنی گوڵ و رەیحانە » .. نایانەوێ تیا دەرچن ... لەوە ئەترسن .. نەك هەر بۆنەکەیان لە دەست چێ .. لەوە ئەترسن .. راماڵیشیان کات . وە ترسەکەیان .. لە جێگای خوێی دایەوە ....

« ئەمە حوکمی نەوەی نوێیە » ..

بەهرە

دوستایەتی نیوان خادم و بێخود

پاشماوەی ژمارەی پێشو

خادم لە سەر هەمان کێش و قافیە هۆنراوەیەك دەهۆنێتەوە وەڵامی بێخودی نەمری پێ ئەداتەوە .. هۆنراوە کە لە لاپەرە (١٨١)ی دیوانی خادم بەم چەشنەی خوارەوە نوسراوە :

(شیعرەکانی خادم لەجوابی ماموەستا بێخودا)

لە عیشقی حەضرەتی مەولایە بێخود
سەری پڕ نەشئەیی سەودایە بێخود
لە فەیضی تەربیەی بێخود بوو خادم
کە خۆی شاگردە ماموەستایە بێخود
لە وەصفی خادمی خۆی شیعرەکانی
هەمووی پڕ جەوهەری مەعنایە بێخود
لە صەحنی گوڵشەنی تەوحیدە نەغمەی
بەچەشنی بولبولی شەیدایە بێخود
لە خەزنەی دڵ گولێ مەحبوبە مەحمود
لە ئیقلیمی صەفادا شایە بێخود
هونەر مەندێکی وا شاگردی وابێ
ئەبێ چی بێ لە مەعنا خوایە بێخود
لە بۆ وێرانەیی خانەی خەیاڵم
لە تەعمیراتیا بەنایە بێخود
لە ئاوێنەی صەفایی روی دولبەر
بە چەشنی طوطی گۆیایە بێخود
بە دەوری جەلوەیی شەمعی مەعانی
وەکو پەروانە بێ پەروایە بێخود
لە بۆ مەجنونی طەبعم شیعرو نەثری
کەلامە وەك روخی لەیلایە بێخود
لە بۆ ئیلزامی فرعەونی عەدوی دین
قسەی وەك موعجیزەی موسایە بێخود
لە بۆ تەرکی مەعاصی و کەسبی تەقوی
لە تەجریدا وەکوو عیسایە بێخود
لە میعراجی فەنایی نەفسی بەد خو
لە سەیری عالەمی بالایە بێخود
لە نەظارەی نیگاهی مەستی مەعشوق
دڵی وەك ساغری صەهبایە بێخود
لە بۆ بەزمی تەماشایی روخی دۆست
سەراسەر دیدەیی بینایە بێخود
لە دەرکی هەر لوغاتی صەعب و مغلق
لە قاموسا بە ئیستغنایە بێخود
لە صافی طینتا ئیلهامە شیعری
لە لایەن حەضرەتی مەلایە بێخود
دوو مەصرەع گەر بڵێ ئیمرۆ نەتیجەی
قسەی بۆ مەطلەعی فردایە بێخود
لە مەوجی بەحری ئەلفاظو مەعانی
نەهەنگی صەفدەری دەریایە بێخود
لە ئەصدافی خەزێنەی فکری بکری
کەلامی گەوهەری یەکتایە بێخود
فەصاحەت عیلمی سەحبان بوو کەرۆیی
حقوقی ئیرثی ئەو بوو دایە بێخود
چە بێخود بێخودی رەحراحی ساقی
چە بێخودی مەولایە بێخود
لە مەیخانەی وەیوسقینی بو ساقی
پەیا پەی گەرشەرابی دایە بێخود
لباسی لەفظی بۆ کەعبەی مەعانی
وەکو ئەحرامی صەد مەعنایە بێخود
هەموو بەیتێکی ئیقلیمە نەوا بەیت
لە هەر لەفیضکێ صەد مەعنایە بێخود
لەوردی وەك أبی وردی رموزی
لە مولکی مەعنەویدا شایە بێخود

خادمی خوا لێ خۆش بوو دوای ئەوەی لە لاپەرە (١٨٢)ی دیوانەکەی ئەم هۆنراوەیەی تەواو کردوە لە ژێر هۆنراوەکەدا ئەم نوکتە پڕ مانایەی بۆ گێڕاوینەتەوە ، کە چەند رۆژێك دوای وەڵامی نامەکەی بێخود لە نێوانیان دا روی داوە :

(لێرەدا وەڵامی نامەی شیرینی ماموەستا بێخود لەلایەن خادم تەواو بوو وە بە پێچراوەیی رۆژێك تەقدیمی کرا ، دوای چەند رۆژێ لە ناکاو تەشریفی پەیدا بوو وەهاتە دوکان لە دوای بەعضێ قسەی خۆش و نوکاتی شیرین فەرموی شیعرەکانم پێ گەیشت وە ئەم شەو زۆر بە دیقەت موطالەعەم کردو سەرنجم لەرێك و پێکی دا ، سوئاڵێکت لێ ئەکەم کامەمان درۆزن ترین منیش زانیم ئەڵێ چی زۆر بە ئەدەب عەرضم چیم عەرض کرد یەعنی قسەکانی تۆ لە مەدحی من موبالەغەو درۆی زۆرترە لە شیعرەکانی من لە مەدحی تۆ ، وە تۆ زیاتر قابیلی ئەو مەدحەی ، جاگوتی ئەگەر یەکێکی غەیرە لێرە بوایە لەم جوابە نیسبەتی بێ ئەدەبی یان ئەدا بە تۆ هەرچەندە کە جوابەکەت عەینی ئەدەب بوو . جا لەدوای ئەوە هەموو رۆژ ئەهاتە لام رامان ئەبوارد بە شیعر خوێندنەوەو قسەی خۆش) .

بە خستنەروی ئەم دوو سێ لاپەرەیە لە دیوانی شاعیر گەورە (خادم) کۆتایی بەم نوسینە دێنین بەو هیوایەی لە دەرفەتێکا هەندێك دەربارەی ژیانی خادم و هۆنراوەکانی بدوێین .

رفیق صابر

بەشی چوارەمی فەرهەنگۆکەی بەڕیوەبەرایەتی پەروەردەو فێرکردنی پارێزگاری هەولێر :

- ب -

براءە : پاکانە
برید : پەیك
براءة الذمة : لە ئەستۆ بوونەوە .
برنامج : بەرنامە
بصورة اعتیادیە : بەشێوەی ئاسایی .
بطاقة : پلیت
بیان قیام الزوجیة : بەیان نامەی خێزانی .
بضاعة : کوتاڵ
بلید : گێل
بطیء : سست
بموجب الکتاب : بەپێی ساندنی بوون .

جەژنی قوربان

عبدالکریم رەباتی

جەژنی قوربانە بەقوربان ، دیارە قوربانی ئەکەی
کوشتنم قوربانەقۆچی جەژنی قوربانی ئەکەی
تاکوکەی تۆ هەر خەریکی دەردو ئازاری منی-
بەسیە دڵ بۆ تۆئەناڵی بۆ پەریشانی ئەکەی
دڵنەوازی گەر بکەی جارێ لەگەڵ من چاوەکەم
ئێش و ئازاری برینم چاکە دەرمانی ئەکەی
دڵ کە جێگەو شوێنەواری عەشقی تۆیە چاوەکەم
بۆچی ئەمرۆ وا بەجارێ پەستو وێرانی ئەکەی
من کە بەینێکە نەخۆش و دەردەداری غەمزەتم
تاکوکەی تۆ هەر بەچاوت زۆرو فێڵزانی ئەکەی
چاوەکەم دلسوزی خاکی بەرزی کوردستانم
تۆش کچی کوردی لەبەرچی وابێ ویژدانی ئەکەی
ئاگری عەشقت بەتینە یادی جارانت بکە
بۆ رەباتی وابەجارێ توشی سوتانی ئەکەی

پاشماوەی : هەمەرەنگ

ـ ئەز گەلە سوپاسا ڕوژناما هاوكاریێ دكەم ژبو بلاف كرنا ڤێ چاڤ بێنێك كەفتنێ و ئەز گەلە ساپاسا تە دكەم، هیڤیدارم خویندەڤانێت كورد هەر سەركەفتی بن ·

بفی مە هەڤال « خالص »هێلا لناف بەندو ستران و هوزانا، پەیتەكا وی دەنگ دڤەدا لناف سەرێ من جانیا ئەڤینێ دئانیە بەرچاڤێت من وەكی دگوت :

باكەكی لپڕچا تەدا ، دلێ من كەت وان ڕویا
چبكەم تە ئەز حەلاندم ،بوان دوو چاڤ و ئاوریا

ژنا كورد

ژنا كورد كەلەك یا پاش ڤەمایە بو بخدان كرنا بچیكا ژ بەر نەخاندنا وێ ئو وان كەسپ و كارێت د كەت دگەل مێرێ كورد ، ئەف خزمەتە ناهێلن چاڤ دێریەكا باش لبچیكێت خو بكەن· ڤێجا هەكو دڤێت بچیكێ خو بنڤی نیت دا كو ژ خو ڤەكەت ، دێ كەتەد لاندكێ دا ودێ جێیروكێت پترس بو ڤەگێریت ·· ئەف چێروكە دێ شوینا خو هێل نەل مەژیێ وی هەتاكو مەزن دبیت · ئێدێ ئەو نەوێریت كەسپەكێ بشەڤێ بكەت هەكە (سەڕكرینكەك) هاتێ ···!! دێ چاوا نڤیت بێی دەیكا خو هەكە (هەمبەشەكی) خار و دێ بخو ڤان هزرێت خراب كەت هەتاكو وەلێدهێت ئێدی باوەری بخو نەمینیت · ئو ئەف ترسە دێ بیتە هاری كاریەك بو دین بوناوی و مەژی سڤكیێ · ڤێجا پێدڤیە بو ژنا كورد ئاگەهداریێ لڤی تشتی بكەت دا بچیكێت كورد باوەری بخو هەبیت چنكو كورد پێدڤی كورێت خونە ·

گارە

پاشماوەی : توێشەبەرەی

حەریری و فەقەهی تەیران ، مەلای جزیری و چەند شاعیرێكی كەی كرمانجی كەتاوە كوئیستا شتێكی وایان لەسەر نە نووسرابوو · ئێمە لەكاتێكا هیوای سەركەوتن بۆ كاكی نوسەرو پەراوەكەی ئەكەین سوپاسمانی بۆ هەڵئەگرین بۆ ئەو دانەیەی بە دیاری بۆی ناردوین ·

● بەشی چوارەم لە پەڕاوی (فولكلۆری كوردی) لە نوسینی مامۆستا توفیق ووردی كەوتە بازارەوە ، پەراوەكە چەندین چیرۆكو هەڵبەستی فولكلۆری نایابی تێیدایەو بە شێوەی سۆرانی و كرمانجی و شێوەی سنەی كوردستانی ڕۆژ هەڵات · مامۆستا ووردی دانەیەكی پێشكەش كردوین سوپاسی ئەكەین ·

بەیاننامەی بەریوەبەرایەتی ئینحیساری تووتنی ژمارە

« ١٣ »ی سالی ١٩٧٠

دوابەدوای بەیاننامەی ژمارە « ٩ »ی سالی ١٩٧٠ · ئەوە بەیاننامەیەی سەرەوەمان بەم جورەی لێ ئەگرێت :

یەكەم :ـ مەركەزەكانی فحص و وەرگرتنی تووتنی بەرهەمی سالی ١٩٧٠ :

١ ـ مەركەزی سلیمانی : تووتنەكانی هەموو ناحیەكانی قەزای مەركەزی ناحیەی سروچكی لێدا فحص ئەكرێت وەرئەگیری ، « تەنها بازیان نەبی » ·

٢ ـ مەركەزی قەڵادزی : تووتنەكانی قەزای پشدەری لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

٣ ـ مەركەزی رانیە : تووتنەكانی قەزای رانیەی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری ـ وەرزیرەكانی قەزای رانیە بۆیان هەیە تووتنەكانیان ببەنە مەركەزی كۆیەش جگە لە مەركەزی رانیە ·

٤ ـ مەركەزی هەلەبجە :تووتنەكانی قەزای هەڵەبجەی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری··

٥ ـ مەركەزی پینجوین :تووتنەكانی قەزای پینجوینی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

٦ ـ مەركەزی چوارتا :تووتنەكانی ناحیەی سیوەیل و مەركەزی جواراتای لێ فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

٧ ـ مەركەزی ماوەت تووتنەكانی ناحیەی ماوەتی لێ فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

٨ ـ مەركەزی شەقلاوە :تووتنەكانی قەزای شەقلاوەی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

٩ ـ مەكەزی دیانا ، توتنەكانی قەزای رەواندز زیبارو جومانی لی فحص ئەكرێت و وەرئەگیری ·

١٠ ـ مەركەزی كویە : تووتنەكانی قەزای كویەی لی فحص ئەكریت و وەرئەگیری ·

١١ ـ مەكەزی دهوك : تووتنەكانی قەزای دهوكو زاخوو ئامیدی و شیخان و ئاكرێی لێ فحص ئەكریت وەرئەگیری ·

١٢ ـ مەركەزی چەمچەماڵ :توتنەكانی ناحیەی مەركەزی چەمچەمال و ئاغجەلەر و بازیانی لێ فحص ئەكرێت و وەرئەگیرێ·

دوەم :ـ پێویستە لە سەرهەمو توتنەوانیك كە مراجعەتی دەوائرە مختەصەكان لە ناوچەكانیان بكەن بۆ وەرگرتنی اجازەی چاندنی توتن بەپێی پەیرەوی تایبەتی ئیجازەی چاندن ·

بەریوەبەری گشتی و
سەرۆكی ئەنجومەنی
بەریوەبەرایەتی ئینحساری
توتن
عبد الكریم توفیق

كۆماری عیراق وەزارەتی كاروباری ژورو

بەریوەبەرایەتی

ئنحساری توتن

مەڵبەندی گشتی

بەیانی بەریوەبەرایەتی ئینحساری توتن ـ ژمارە(٤)ی سالی ١٩٧١

بەپێی ئەحكامی بڕگە یەك لە مادەی (١٧)ی یاسای ئینحساری توتن ژمارە (٥٤)ی سالی ١٩٥٢ وە بۆ جێبەجێ كردنی بڕیارەكانی ئەنجومەنی بەریوەبەراێتی ئینحساری توتن ژمارە (١) لەمەحزەری جەلسەی سێهەم لە ٢١ـ٢ـ١٩٧١ بڕیارماندا :

یەكەم :

دەست نیشان كردنی چاندنی بەرهەمی توتنی سالی ١٩٧١ لەو ناوچانەی خوارەوەو بەمساحەی دیاری كراو بەرامبەر هەر ناوچەیەك :ـ

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەو مساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	٣٠٠٠	سێ هەزار
		قەرەداغ	٢٧٥٠	دوو هەزارو حەوسەدو پەنجا
		سەرچنار	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		تانجەرۆ	١٢٥٠	هەزارو دوو سەدو پەنجا
		بازیان	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		گشتی	١٠٠٠٠	دە هەزار
	شارباژێر	چوارتاو سیوەیل	٤٠٠٠	چوار هەزار
		ماوەت	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		سروچك	١٢٥٠	هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٥٠٠	هەشت هەزارو پێنج سەد
	هەڵەبجە	خورماڵ	٣٠٠٠	سێ هەزار
		وارماوە(دەربەندیخان)	٣٥٠	سێ سەدوو پەنجا
		سیروان	٢٥٠٠	دوو هەزار پێنج سەد
		شارەزوور	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	٦١٥٠	شەش هەزارو سەدو پەنجا
	پێنجوین	مەركەز	٢٥٠٠	دوو هەزارو پێنج سەد
	پشدەر	مەركەز	٥٥٠٠	پێنج هەزارو پێنج سەد
		بنگرد	١٧٥٠	هەزارو حەوسەدو پەنجا
		گشتی	٧٢٥٠	حەوت هەزارو دووسەدو پەنجا
	رانیە	خەلەكان	١٠٠٠	هەزار
		سەنگەسەر	٣٨٠٠	سێ هەزارو هەشت سەد
		چوارقورنە	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٠٥٠	هەشت هەزارو پەنجا ·

پاریزگەی سلیمانی بەگشتیێوە ٤٢٤٥٠ چل و دووهەزارو چوار سەدو پەنجا

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
هەولێر	كۆیسنجق	مەركەز	٢٠٠٠	دوو هەزار
		تەق تەق	١٩٠٠	هەزارو نۆسەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد
	شەقلاوە	مەركەزو خۆشناو	١٠٠٠	هەزار
		حەریر	٥٠٠	پێنج سەد
		سەلاحەدین	٥٠٠	پێنج سەد
		گشتی	٢٠٠٠	دوو هەزار
	ڕەواندوز	مەركەز	٥٠٠	پێنج سەد
		برادوست	٨٠٠	هەشت سەد
		دیانا	٣٠٠	سێ سەد
	زێبار	زێبارو ناحیەكانی	١٠٠٠	هەزار
	چۆمان	چۆمان	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد

پارێزگەی هەولێر بەگشتی یەوە ٩٨٠٠ نۆ هەزارو هەشت سەد

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
دهۆك	ئامێدی	ئامێدی	٦٠٠	شەش سەد
		سەرسەنك	٧٠٠	حەو سەد
		گشتی	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
	دهۆك	دهۆكو ئەتروش	٥٠٠	پێنج سەد
	ئاكرێ	ئاكرێ	٣٠٠	سێ سەد
	زاخۆ	زاخۆ	٣٠٠	سێ سەد
	شێخان	شێخان	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	١٤٠٠	هەزارو چوار سەد

پارێزگەی دهۆك بەگشتی یەوە ٢٧٠٠ دوو هەزار حەوسەد

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەو مەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
كەركوك	چەمچەماڵ	چەمچەماڵ	٦٠	شەست
		ئاغجەلەر	٦٠٠	شەش سەد
		گشتی	٦٦٠	شەش سەدو شەست

پارێزگەی كەركوك بەگشتییەوە ٦٦٠ شەش سەدوو شەست

هەر چوار پارێزگاكە بەهەمویەوە ٥٥٦١٠ پەنجاو پێنج هەزارو شەش سەدودە

دەووەم :

چاندنی تنباك :

ڕێگای چاندنی (٣٠٠٠)سێ هەزار دونم تنباك ئەدرێ و دابەش ئەكرێت بەسەر ئەو زەویانەدا كە بەكەڵكی ئەم جورە توتنە دێن لە پارێزگەی بابل و كربلاء ·

سێهەم :

هیچ كەسێك نابێ هەڵسێ بەچاندنی توتن یان تنباك لەو ناوچانەی كە لەم بەیانەدا دیاری كراون ئەگەر اجازەی چاندنی نەبێت لەلایەن بەریوەبەرایەتیەكانی ئینحساری بەرپرسیار ·

چوارەم :

چاندنی توتن و تنباك قەدەغەیە لە غەیری ئەو ناوچانەی كە ڕێگا دراون لە سەرەوە وە ئەوەی پەیرەوی ئەم بەیانە نەكات سزا ئەدرێت بەگوێرەی یاسای ئینحساری توتنی ژمارە (٥٤ ی سالی ١٩٥٢) ·

پێنجەم :

اجازە ئەدرێ بە توتنەوان و تنباك چێن لەو ناوچانەی سەرەوە بەپێی پەیرەوی ئەم بەرێوەبەرایەتی یە ·

جێگری بەریوەبەری گشتی و
سەرۆكی ئەنجومەنی بەریوە
بەرایەتی
ناجی عبود

٢ـ٣

institut kurde de paris

لاپەڕەیەكی سەربەست

بەسەرپەرشتی : نوری حەیران

بۆ ئەوەی ... بوو

ماڵەكەت داڵدەم بوو ..
بەدرێژایی ئەو ساڵانەی بەنهێنی خەباتم ئەكرد
دایكێكی ئازیزم بووی ..
هەرسیكم بویستایە
كەمتەرخەمیت نەئەكرد لە ئامادەكردینا ..
هەموو شتێكت فێركردم :
لەكوێ ئەخۆم .. لەكوێ كارئەكەم .. لەكوێ ئەخەو
فێرت كردم .. چۆن دەنگم نزم ئەكەمەوە ..
خۆت ئەخستە مەترسی‌یەوە ...
بۆ ئەوەی دوورم خەیتەوە لەپەژارەو ناسۆری ..
بەسایەی تۆوە ..
بە هەموو گیانمەوە كەوتمە كۆڕی خەباتی
شۆڕشگێری ..

كە ئەبوایە لەدەرەوەی ماڵ بمێنمەوە ..
لەژێر باران و كرێوەو توفی زستانا ..
شەوكاریت ئەگرت بە بەردەم مۆمێكەوە ..
دایكە ..
بەرزییت بە رۆڵەكەت ئەهاتەوە ..
نە ئازاردابووی لەگەڵ گەلەچەوساوەكەت و
لەگەڵ عروقایەتی‌دا ..
دڵسۆزی و میهرەبانیت بۆ گەل
لە دەروونما مەشخەڵێك بوو دائەگیرسا ..
بەڵێنم دا كە كۆڵ نەدەم و بجەنگم بەبێ ..
سلەمینەو هەمیشە لە ڕێبازی تۆ ..
لا نەدەم ..
ئەی ئەوەی كە دایكم بووی ..

لە ئەدەبی ڤێتنامیەوە
گۆرانی - هیواسەرهەنگ

لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا

سەباح

كاتێ هێزە مەرگ چێنەكانی نازی‌ی شاری (مۆسكۆ) یان داگیركرد ، تیپی فوتبۆڵی سۆڤیێتی‌یان بانگكرد بۆ ئەوەی لەگەڵ تیپی سوپای نازی‌یدا بەو بۆنەیەوە یاری بكات .
پێش دەستپێ كردنی یاری‌یەكە ، تیپە سۆڤیێتی‌یەكەیان ئاگادار كرد .. كە ئەبێ یاری‌یەكە بدۆڕێنن ، بۆ ئەوەی تیپی نازی‌ی لەچاو سەیركەرەكاندا سووك نەبێ .
یاری دەستپێ كرا ...
بەڵام .. سۆڤیێتی‌یەكان ..
بەهەموو هێزو توانایەكیانەوە ، یاری‌یان كرد . لە ئەنجامدا لە جیاتی ئەوەی ئەبوایە بیدۆڕێنن ، بردیانەوە !!
تا دووا كەسیش .. تا دووا كەسی تیپەكە .. لەبەردەم دەستڕێژو گوللەبارانی نازی‌یەكاندا سروودی ئەنتەرناسیونالیان وتو .. گیانیان لە پێناوی وڵاتەكەیاندا بەخشی .
گەلی سۆڤیەتی ئەمانەو هەزارەها ڕۆڵەی دڵسۆزی لەیاد نەكردو ئەوپەڕی ئەمەگداری بۆ خۆیانو خێزانەكانیان نواند .
ئەمە ڕووداوێكی سەیروسەمەرە نیە لەمێژووی خەباتی گەلاندا ، كەهەزارەها هەڵوێستی‌وای نواندبێ‌و بینووێنی‌و مێژووی ژیانی ئادەمیزادیش شانازی پێوە بكات .
لەكوردستانی ئێمەشدا ... ڕۆڵەی دڵسۆزی وا هەبووە كە یاری‌یەكە .. یاری‌ی مانو نەمان .. ی بە هەموو تواناـ یەكیەوە تاسەر كردووە ..
نەك هەر خۆیان نەدۆڕان .. بەڵكو یاری‌یەكەشیان بردۆتەوە .. بەسەرفرازی بردوویانەتەوە .. كەچی .. ئێمە .. ئێمەی زیندوو .. وەك پێویست بێ ، ئەمەگدارنەبووین ..
ئێمە ، وەك ئەوان لەپێناو ئێمەدا لەخۆبووردە بوون .. وا نین .
ئێمە ، وەكوو پێویستە ئامادەنین بۆ پێشكەشكردنی قوربانی‌یەك .. چەند گەورەش بێت .. ئاگات بەوەی كابرایەك لەبەر دەرگای ماڵەكەیدا ، لەناومناڵو خێزانەكەیدا ، لەپێناوی ئەوەدا كە قسەیەكی ناشیرین نەڵی بەرامبەر .. فلان .. بام كەمێك ئەمەگداربین .
ئێمەی زیندوو .. ئێمەی زیندوو ! كەمێك ئەمەگداربین .

چیرۆكێكی منداڵان

عبدالله خضر مولود هەولێر

دڵۆپێك لە دەریای بەسەرهاتدا

لە ئێوارەوە كاكی جوتیار بڕیاری‌دا كەوا بەیانی ئەچێ بۆ شار، بۆ ئەوەی شتومەكی ماڵو جلو بەرگ بۆ مناڵەكانی بكڕێ وە دەرگا كۆنەكەش چاكو تازەی بكاتەوە ، بەیانی دەرگاكەی لەسەر پشتی كەرەكە داناو چەند كەڵەشێرو مریشكو مراوی دانا لە سەر دەرگاكەو بۆ ئەوەی لە شار بیان فرۆشی بە پارەكانیان ئەم شتومەكەی باسمان كرد بكڕێو دەرگاكەشی پێ چاكاتەوە ، كۆنە تفەنگەكەی بەشانیا كردو تاریكو ڕۆنیان بو بەرەو شار كەوتەڕێ .
كاكە جوتیار گوندەكەی بەجێ هێشت ، لە پەنەیەك مام ڕیوییەك چاوی پێیان كەوت بێ ئەوەی ببینرێ لە دڵی خۆیا بیری كردەوە چۆن ئەم هەموو پەلەوەرانە بكابە خۆراكی خۆی لە ئەنجامی بیرەفێڵاو یەكەی فێڵێكی جوانی بۆ هات ، بێ ئەوەی جوتیار ببینێ بەڕاكردن لەپەنا گردێك بۆی سووڕایەوە لە سەر ڕێگاكەی خۆی درێژكرد كە گوایە مردوە پاش ماوەیەكی كەم جوتیارەكەی بەسەرا هات ئەمەی دی كەوا ڕیۆییەك وا لەسەر ڕێگاكەی كەوتوە كەزوێكە مردار بوە تێك چوو خەم گرتی لە دڵیا ووتی تۆزێكی تر زووتر هاتبام بەسەزیا ئەگەیشتمو كەوڵم ئەكرد لەو كاتەشدا پیستی ڕیوی زۆر بەنرخ بووە هەڵی ئەكرێو بەداخەوە فرێی ئەداتەوە مام ڕیوش ئەمرۆ نەمردوە سەد ساڵە .
كاكە جوتیار مام ڕیوی بەجێ هێشتو پشتی تێكرد مام ڕیویش هەڵئەسێو بەڕاكردن وەك جاری پێشوو لەسەر ڕێگای خۆی ئەمرێنێ كە دیسان جووتیار چاووی پێ ئەكەوێ دڵگیر ئەبێ وەكو پێشو هەندێ قسەئەكا لەبەرخۆیەوەو بەجێی دێڵێ بەڕێگاكەی بەرەو شار ڕۆیی دیسان مام ڕیوی هەڵئەسێتەوە ئەچێتەوە سەر ڕێگای‌و خۆی ئەمرێنێ كە جوتیار بۆ سێیەم جار ئەم كارەی دی سەری سووڕماو پاش چەند قسەیەك لەگەڵ خۆیاو ووتی هەبێ نەبێ دەردە ڕیوی هەیە لەم ناوە پاش گرژبونەوەو ووردبیركردن ووتی خۆ پیستە ڕیوی یەكجار گرانو بەنرخە واچاكە بچم ئەم دوو ڕیوەكەی تریش بێنم لەگەڵ ئەمەش كەوڵیان كەمو پیستەكەیان بفرۆشم پارەیەكی باشیشم دەست ئەكەوێ هەڵپە (تەماع) گرتی كەرەكەی بەجێ هێشت رووی كردە ئەم دوو ڕیویەی دواوە كە دوور كەوتەوە مام ڕیوی هەڵسا لەسەر ئەم فێڵەی تەرخانی كوردبوو كەوتە كار بۆیەوای بە باش‌زانی كەواتەنیا هەر سەریان هەڵكێشی‌و مرداریان كا .
مام ڕیوی كەوتە ناویان دەستی كرد بەمل قەت كردنو هەڵكێشان ، كە كاك جوتیار گەیشتە جێگای ڕیوی دوەمو ڕیوی نەماوە زانی كەوا فێڵی لێكراوە بۆیە پێیەكانی سووك كرد بۆ گەڕانەوە لە دورەوە بینی وا ڕیوی بەربۆتە ناوپەلەوەرەكانو سەریان هەڵئەكێشی‌و دەنگە دەنگو قرتە قرتە ووتی تانزیك ئەبمەوە هیچیان ناهێڵی بۆیە تفەنگەكەی لەشان كردوەو تەقەی لێوەهێنا لەبنزگی كەرەكەی داو كەرەكەش وەرگەڕاو بەربۆوە بەوهەموو شتەی بەسەر پشتیا مام ڕیویش لێی‌داو هەڵات كە جووتیار گەیشتە سەریان‌ملی باداو ئاخێكی هەڵكێشا پاشان كورتانەكەو دەرگا كۆنەكەی دابەپشتی خۆیا بەرە ومال بۆوەوكەرو كەڵەشێرو مریشكو مراویەكانیشی بەجێ هێشت مام ڕیویش خۆراكی چەند هەفتەیەكی بەم فێڵە پەیاكرد ، جابرا خۆشەویستەكانم لەم چیرۆكە كۆنە بۆمان دەرئەكەوێ كە وانابێ بەبێ بیر هیچ كارێ بكەین‌و لەسەر خۆبین توشی تەماعو (تاوان باری‌و زۆرداری) نەبین كە ئەمانەش چەند رەگێكن لەهەڵپەو ئەنجامیشی تێ چوونە بەهەر جۆرێ بێت .

بەكار هێنانی مێشكی ئەلكترون بۆ خۆ پاراستن لە نەخۆشی

تازە ترین داهێنراوەكانی پاریس لە مەیدانی خۆپاراستن لە نەخۆش‌و دەرخستنی لەسەرەتا كایدا ئەو مەركەزەیە مێشكی ئەلەكترۆنی ئەیبا بەڕێوە ..
لەو جێگایە بەتاقە سەعاتێك تەماشای ٨٠ كەس ئەكرێت .. بەم شێوەیە تەماشای ئەو كەسانە ئەكرێت : نەخۆشەكە بەتەنیا ئەخرێتە ژووریكەوە .. لەوێ ٨٠ پرسیاری لێ ئەكەن وەرامەكانیان تەنیا بە بەڵی یا نەء ئەداتەوە .. هەندێ لەو پرسیارانە دەربارەی باو باپیری نەخۆشەكەیەو ئەو نەخۆشیانەی لە خیزانەكەیاندا هەبوو .. وە هەندێكی دەربارەی ژیانی ڕۆژانەی نەخۆشەكە خۆیەتی .. وەك خواردنەوەی مەی وەیا جگەرە كێشان .. ژمارەی ئەو پێكانەی لە ڕۆژێكدا ئەی خواتەوە یا ڕۆژی چەند جگەرە ئەكێشێ .. وەیا لە ئێشكردندا تەپووتۆز ئەچێتە چاوی یا دووكەڵی بەگەروودا ئەچی .. وە گەلێكی‌تر لەم جۆرە پرسیارانە .. دوایی چەند فەحسێكی تری ئەكەن وەك نەبزگرتنو پێوانی رەخت لەگەڵ ئەشیعەداو رەسم وەرگرتنی لێدانی دڵی ئەو نەخۆشە .. كاتێ پسپۆرەكە ئەم زانیاریانەی هەموو نووسی ئەخرێتە ناو مێشكە ئەلەكترونێكەوە بۆ ئەوەی وەرامی كار كردنی هەر پێنج شتە بنەرەتێكەی لەش بداتەوە .

ئەم گوێ بیستووە

مرۆڤی ئەمرۆی سەدەی بیستەمی بە تۆاناو دەسەلات ئەو مرۆڤەی چاوی بریوەتە ئاسمان بە نیازی هەڵێك ـو ئەوەی پێ بنێتە سەر ئەو ئەستێرانەی كە باپیرە گەورەی كورنوشی پەرستنی بۆ ئەبردن مرۆڤێ بۆمبای ئۆتۆمی‌و گەشتی ئاسمانی .. ئەمرۆكە توشی نەخۆشی « دووفاقی » بووە بەڵی . دووفاقیزمی بوتە باوەڕێكی تایبەتی لە لای زووربەی مەردومی ئەم سەدەی خیرای‌یە . هەریەكە بە جۆرێك پاكانە بۆ بەكەڵكی ئەم دەردە كوشندەیە ئەكات .. یەكی بەناوی دبلۆماسیەتەوەو . یەكێكی تر بە ناوی ئەتەكێتەوەو سێیەم بەناوی ڕووخۆشی‌و هەڵسوكەوت لەناو خەڵكیدا هەركەسە بەقەدەر عەقلی خۆی‌و هەندێكی تریش بە ناوی گەورە وبچوكی‌یەوە. ئەمانە ئەگەر ڕاستبن یا درۆ لە ڕاستی دووفاقی لانادەن ،وە ئەوەش ناشارنەوە كە مەردومی ئەمرۆ ئەوەندە ترسنۆكە زاتی ئەوەی نی‌یە بەرامبەر بە حەقیقەتی خۆی ڕابوەستێت !! ئەوەی لەبەردەم خاوەن دەسەڵاتو كورسیەكدا ، وەك چولەكەی لە ئاوكەوتوو گیانی دێتە لەرزینو زمانی لە گۆ ئەكەوێت .. لەلای یەكێكی لە خۆی كەم تواناتر زمانی وەك كلاشینكوف ڕیزئەكات . مەردومی ئەمرۆ ئەیەوێت مافی خۆی لەخەڵك وەرگرێت كەچی خۆی شتێكی هیچ لەبارانەبووە بۆ دانی حەقی خەڵكی .. خەڵكی ئەمرۆ زمانی تەقیوەتەوە هەر پارچەیەكی بەجۆرێك ئەدوێت . ئەویش ئەنجامی باوەڕی ئەو دووفاقیزمی‌یە كە لای زووربەمان باوەڕێكی پیرۆزە ..

نوری حەیران

دیاری نۆماڵ

ئارسور ڕاسیك یەكێكە لە ملیۆنێرەكانی شاری ڤیەنا .. ئەم پیاوە خەیاڵی دابۆ ئەوەی كە هەمیشە كورەكەی خۆی تەریق كاتەوەو بی شكێنێت لەبە رچاوی دەستو پێوەندەكەی ئەویش لەبەر ئەوەی كورەكەی قژی درێژ كردۆتەوەو نایەوێت كورتی كاتەوە .. بەڵكو باوكی دەستوپێوەندەكەی ڕائەسپاردو فێری ئەكردن بۆ ئەوەی ئەوانیش تەریقی كەنەوەو ڕێزی نەگرن ..
بەڵكو ملیۆنیری باوك ، بەوەش قایل نەئەبو ، نەشی ئەهێشت كورەكەی چاوی بەخۆشەو یستە قژزەردە چاو كاڵەكەش بكەوێت .. ئەوەی ئەدا بەگوێی ڕۆبەرتی كوریدا كە ترودی دەزگیرانی تەماعی كردۆتە سامانەكەی‌و خۆی خۆش ناوێت لەبەر ئەوە ئەبێت بە زووترین كات وازی لێ بێنێت ..
ئێوارەیەك ڕۆبەرت بەدزێوە قاسەكەی باوكی كردەوەو ٣٥ هەزار جونەیهی ئستەرلینی زێرو پارەی لێ‌دەرهێناو شانی پیادا كرد بۆیەكێ لە شارەكانی مەكسیك لە پاشانیشدا ترۆدی خۆشەوویستیشی گەیشتە ئەو شارەو لەوێ بە یەك شادبوونو ماوەیەكی پڕ بەختیاریان بەسەربرد ، دوای ئەمە بەنابوتی گەڕانەوە بۆ ڤیەنا ..
ملیۆنێر كەزانی كورو بووكەكەی هاتوونەتەوە ویستی بەشێوەك تایبەتی بە خۆیەوە پیرۆز باییان لیبكاتو دیاریەكیان پێشكەش بكات بە بۆنەی نۆماڵیانەوە .. لە دادگا شكاتی لێكردن ، لە ئەنجامدا دادگا ١٥ مانگ حوكمی دا بەسەر ڕۆبەرتو ژنەكەیدا لەبەر ئەوەی هەر دووكیان بەشداریان كردبوو لەو مەسەلەیەدا .

پیاوێكی مردوو پێنج كەسی كوشتووە !

ئوتومبیلێك بە شەقامەكانی كوێتدا بەخێرایی تێ ئەپەڕی ، لەپڕ لە خەتی لایداو بەتیژی كەوتە بڕینی ڕێگاكەی لەو كاتەدا یەكێ لەوانەی ئەیویست لە شەقامەكە بپەڕنەوە خۆیدا بەپێشی ئوتۆمبیلەكەدا وچەند مەترەیەك لە زەوی بەرز بۆوەو كەوتەوە پیایدا ئەمە بەس بوو بۆئەوەی‌گیان بەخوای گەورەی خۆی بسپێرێت .. خەڵكی نەگەیشتبوو نە تەماشای ئەم شلپەی یەكێكی تریش هەستاو .. لەم كاتەدا ئۆتۆمبیلە كە دوجار بەدەوری خۆیدا سووڕایەوەو لایدا بەلای ڕاستی‌دا ئەمجا بەلای چەپیداو خۆی كرد بەناو قەرەباڵغیەكدا ڕێگای لە دوانیان تێكداو بردنی بەئاسماندا هێشتا نەكەوتبوونەوە خواری گیانیان خۆی دەرباز كردبوو .. ئوتومبیلەكە هەر بەو گۆڕە ئەڕۆیشت پێنج كەس بەتایەكانی خوێنیان لە لەش ئەچۆڕا .. تا ئەهات ئەوئوتۆمبیلە كە خێرا تر ئەڕۆیشت هەتا لە پڕ خۆیدا بە تەنیشتی لۆریەكدا ووەستا، ئەوجا پولیس مروور بە هەڵەداوان ڕایان كرد بۆ لای ئۆتۆمبیلەكە بۆ ئەوەی شۆفیرە پیاو كوژەكە بگرن .. بەڵام شوفیر لە حەوت ساڵان ڕاست ببۆوە لە ئەنجامی فەحسا دەركەوت كە ئەو شۆفیرە لەكاتی لێخوریندا دڵی لە لیدان وەستاوەو دستی بەسوكانەوەو قاچی لە سەر بەنزین ڕەق بووەو بەمردوێتی ئەوانەی كردوە بەژێرەوە .. لەبەر ئەوە ئەوپیاو كوژە نەبرایە بەر دادگا ..

وا دیارەئەو دەستەیەی‌پایەی‌هونەری سینەمای‌یان لە ساڵی ٩٣٠و بەرودوای لە هۆلیوددا دامەزراند فەرامۆش نەكرێن لە لاپەرەكانی مێژووی سینەمادا . بەوەی كە دەستەی تازە واتە، نەوەی نوێ سینەما لەهۆلیوددا بەشێكی زۆری كورو كچی ئەو مومەسیلانەن كە لەسەر ڕیبازی باوكو دایكیان ئەڕۆن ..
ئەمەش وێنەی جوانەكچ دیانا مارتنە (٢٠) ساڵانە ، لەسەر ڕێی‌و شوێنی‌دین مارتنی باوكی ئەڕوات كە یەكێ بوو لە گۆرانی بێژو مومەسیلە بەناوبانگەكانی ئەمەریكا .. ئێستاكە خەریكی وێنە گرتنی فلیمی « كێ جڵەو گیرە لەگەڵ [illegible]

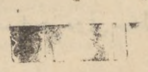

هاوكاری و خوێنەران

ئومێد

● كاك عبدالرحمن زەنگنە لە كەركوكەوە :
هەڵبەستەكەت پەشێمانی بلاوئەكرێتەوە بەپێی كاتی گەیشتنی .
● كاك ڕەشید محی‌الدین لە سلێمانی‌یەوە :
ببورە لە كوردیەكەت نەگەیشتین ، كوردی كەی وائەبێ !؟
● كاك م . عارف لە بەغداوە :
ببورە .
● كاك فرید زامدار لە هەولێرەوە :
كاك فرید سروود شتێكەو شیعر شتێكی كەیە .
● كاك توانا جەلال لە سلێمانی‌یەوە :
باسەكەت دەربارەی شێخ سەلام گەلی كەمو كۆری هەیە ئەبوایە لێ‌كۆڵینەوە كەت فراوانترو قولتر بوایە .
● پەژار ناوێك
ڕەخنەی گرتووە لە كتێبەكەی مامۆستا مەعروف خەزندار (عبدالله بەگی میسباح - دیوان) لەبەر نەبوونی‌ناونیشان بلاوناكرێتەوە
● ئاشتی : م ناوێك لە سلێمانی :
لەبەر نە بوونی ناونیشان چیروكەكەت بلاو ناكرێتەوە .
● مامەنەری لەبەغداوە ..
كاكە برا ، بەهارەكەت درەنگ گەیشت .
● كاك سەلام عبدالغفور مەنمی لەسلێمانی‌وە :
تكایە بەڵگەی مێژوییت بۆ ئەو شیعرە چی‌یە !؟
● كاك رزگار كاوانی لە شەقلاوەوە :
سەرچاوە مێژوویەكانت چین
● ج-ج ناوێك‌لەكەركوكەوە
قسەكەت جوانە ، بەڵام ناچێتە دڵەوە .
● كاك نەعمان بیبانی لە كەركوكەوە :
شیعرەكەت هەنگاوێكی سەركەوتووبوو .. ئێمە كاك نەعمان پۆستە نین !؟
● ئاواتە خوازێك لە سلێمانی گەرەكی ئەزمر :
باسەكە لە ئەهرامی قاهیرە بلاوكرابۆوە .. ئەگەر باسەكەش ڕاست نەبێ ،دڵنیاین كە لە دوارۆژێكی نزیكا چارەسەری نەخوشیەكەت ئەكرێ ، ئاواتەخوازین چاك‌بیتەوە .
● كاك ئەنوەر نەجم الدین لە سلێمانی‌یەوە :
گلەیی لەبرادەرەكەت بكە نەك لە ئێمە، چونكە ئەو بەناوی تۆوە شتی ناردووە ، شیعرەكەت بەهی مامۆستا (گۆران) ئەچێ وەكو خۆت فەرمووتە .
● كاك جەلال مەلا حەسەن لە هەولێرەوە :
ناوەروكی شیعركەت چاك بوو بەڵام‌دارشتنەكەی وانەبوو .
● كاك هەڵو نەشأت لە كۆیەوە :
سوپاس ، هەوڵ بدە شتی خۆت بۆمان بنێری . دەست خەتەكەشبت توزێ‌چاكی كەرەوە .
● كاك عمر حاجی محمد احمد - هۆمەر :
كاكەبرا ئەگەر ئەو تەرجومەیە بەنامیلكە بلاو بكەیتەوە چاكترە ، ببورە لەبەر دوورو درێژی بلاوناكرێتەوە .
● كاك توانا شابان لە سلێمانی‌یەوە :
ڕەخنەكانت لە ڕۆژنامەو گوڤارە كوردیەكان بەجێ‌یە ، بەش بەحالی خۆمان ڕەچاوی ئەكەین .
● كاكەی زراری لە هەولێرەوە :
هەوڵبدە زیاتر بخوێنیتەوەو زیاتر شیعرو ئەدەب بناسی .

هاوكاری
التضامن

ژمارە : ١٤ — نرخی ٢٠ فلسە — رۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتییە دەزگای گشتی چاپەمەنیو بلاوكردنەوە دەری ئەكات — ١٧ی نیسان ١٩٧١

سەرەك بەكرگۆنگرەی ئافرەتان ئەكاتەوە

ئەمرۆ سەرەك كۆمار كاك احمد حسن البكر سەرپەرشتی كونگرەی سیەمی یەكێتی گشتی ئافرەتانی عیراق ئەكات كە لە هوڵی دانیشگای مستنصریە لەژێر دروشمی « بەشداری فراوان ترین جەماوەری ئافرەتان لە بنیاتنانی كۆمەڵیكی سوشیالست»دا ئەكرێتەوە .

لەم كونگرەیەدا وەفدەكانی ئافرەتانی وڵاتە عەرەبەكان بەشداری ئەكەن ، بیجگە لەوەفدەكانی ئافرەتانی وڵاتانی دۆست .

لەو وەفدانەی گەیشتون ،وەفدی ئافرەتانی كوریایی دیمكراتی میللیە بەسەرۆكایەتی خاتو « لی فازا » ئەندامی مكتبی هەڵسوراندنی یەكێتی ئافرەتانی كۆریای دیمكراتی میللی ..

وە خاتو « فازا» وتی :ئامادەبونمانی بۆ عیراق ئەبێتەهوی بەهێز كردنی پەیوەندیەكانی بەینی ئافرەتانی عیراقو كۆریا ..

بڕیاری پارتی كرێكارانی توركیا لەسەر مەسەلەی كورد

نەخشەیێكی نوێ بۆ بڵاوكردنەوەی خوێندەواری لە وڵاتدا

بریاری پارتی كریكارانی توركیا لەسەر مەسەلەی كورد

بۆیەكەم جار لە مێژووی كۆماری توركیادا حیزبێكی سیاسی قانوونی كە نۆینەری لە پارلەمانی توركیادا هەیە بە ئاشكرایی ئیعتراف بـە بوونی گەلی كورد دەكا وە لـە بریاری ڕەسمی خۆیدا كە لـە كونگرەی چوارەمی ئەم حیزبەدادراوە بیروباوەڕی خۆی لـە سەر مەسەلەی كورد كردۆتەوە كە لە زاراوەی (ڕەسمی) كاربەدەستانی توركیادا بـە (گیروگرفتی ڕۆژهەلات) ناو براوە .

لە ڕاستیدا ئەو قەرارە یەكەم هەنگاوی گرینگ وئازایانەیە و ئێمە هیواداریـن حیزبی كرێكاری توركیا كە حیزبی پێشڕەوی زەحمەتكێشانی هەموو گەلەكانی توركیایە لە هێنانەدی بەندەكانی ئەو بڕیارەدا سەركەوتوو بی

ئێمە ئەو بڕیارە بۆ ئاگاداری خوێنەرانی خۆشەویست لە هاوكاریدا بلاو دەكەینەوە .

بڕیاری كۆنگرەی چوارەمی حیزبی كرێكاری توركیا كە لە مانگی نوڤێمبەری ١٩٧٠ وەرگیراوە بەو جورەیە .

كۆنگرەی چوارەمی حیزبی كرێكاری توركیا دان بەوەدا دەنێ و بە ئاشكرا ڕادەگەیێنی .

– گەلی كورد لـە ڕۆژهەلاتی توركیا هەیە .

– هەر لەسەرەتاوە دەستەلاتی فاشیستی چینەكانی كاربەدەستی توركیا بەرامبەر بە گەلی كورد پەیڕەوی لە سیاسەتی زورداری و ڕەشەكوژی و تواندنەوە كردوە كە زۆرجار بە شێوەی كردەوەی خوێناوی و فشار خۆی نواندوە .

یەكێك لە هۆیەكانی ئەساسی دواكەوتوویی ئەو ناوچەیە كە گەلی كوردی تێدا دەژی لەچاو ناوچەكانی تر بێجگە لە قانوونی پەرەساندنی نارێكی سەرمایەداری سیاسەتی كومەلایەتی و ئابووری كاربەدەستانی چینەكانی حاكیمەیە كە ئەوەیان لەبەرچاو بوە ، لەم ناوچەیەدا گەلی كورد نیشتەجێیە .

– جا لەبەر ئەوە دانانی « گیرگرفتی ڕۆژهەلات » بە گیروگرفتێكی پەرەساندنی ناوچەیی هیچ شتێكی تر نیە بێجگە لە درێژەپێدان بە بیروباوەڕی شۆڤێنی ناسیونالیستی چینەكانی حاكم .

– پشتیوانی حیزبی ئێمە كە دوژمنێكی سەرسەختی ڕێبازی دژی دیموكراتی فاشیستی ، زۆرداری و شۆڤینی – ناسیونالیستی لە خەباتی گەلی كورد بۆ كەلك وەرگرتن لە مادە كانی قانوونی هاونیشتمانیەتی خۆی وەبۆ هێنانەدی ئاوات و داوخوازە دیموكراتیەكانی خۆی ئەركێكی شۆڕشگێری تەبیعی و پێویستە دەبێ سۆسیالیستەكانی كورد و تورك شان‌بەشانی یەكتر لە ناو حیزبدا تێ‌بكۆشن بۆ ئەوەی خەبات بۆ دەربڕین و بەجێ‌هێنانی ئاوات و داخوازەكانی دیموكراتی گەلی كورد لەگەڵ ئەو خەباتە كە چینی كرێكار و ڕێكخراوە پێشڕەوەكەی حیزبەكەمان لە پێناوی شۆڕشی سۆسیالیستیدا دەیكا تێكەڵ بكرێ و ببێ بە تاقە شەپۆلێكی شۆڕشگێڕ .

فرمانی لە ناو بردنی بیروباوەڕی ڕەگەزپەرستی – ناسیونالیستی ، شۆڤێنیستی

كۆمەڵی لایەنگری حیزب ، سۆسیالیستی و كرێكاری و لەناو كۆمەڵانی زەحمەتكێشی تردا هەیە یەكێك لە ئامانجەكانی هەرەبنەڕەتی و درێژخایەنی خەباتی ئیدەئولۆژیك و پەروەردەی و بۆرژوایی كە لەناو كۆڕو حیزبەكەمانە .

– حیزب گیروگرفتی كورد لەروانگەی پێویستیەكانی خەباتی شۆڕشگێری سۆسیالیستی چینی كرێكارەوە تەماشا دەكا .

نەخشەی بلاوكردنەوەی خۆیندەواری لە ولاتدا

ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش موافقەتی لە سەر نەخشەی وەزارەتی پەروەردەو فێركردن كردوە بۆ بلاو كردنەوەی تەواوی خوێندنی سەرەتای لە وولاتدا لەسالی خوێندنی داهاتودا .

ئەم نەخشەیە ئەوەی دیاری كردوە كە پەروەردەو خوێندن بگاتە بەشی زۆری منداڵان بەتایبەتی كچانیانو لەناوچە لادێكان ئەویش لە ماوەی هەتا سالی ١٩٨٠ ئەبێ هەموو وولاتی گرتبێتەوە .

نەخشەكە كردویەتی بە ئلتزام لە سەدا ٩٥ی منداڵ لە كوڕان ئەبێ هەموو سالێ بخرێتە بەر خوێندن وە لەسەدا ٧٥ ی منداڵانی كچ ، ئەبێ ئەم ژمارەیە لەسالی ٩٨٠–٩٨١ دا جێ بەجێ بوبێ .

دوای ئەگاتە ئەوەی منداڵانی كچیش ژمارەی قوتابیان بگاتە لە سەدا ٩٠

نەخشەكە ئەوەشی دیاری كردوە نیسبەتی ڕاسب بون لە هەرسێ پولی سەرەتای سالانی ٩٧٢ – ١٩٧٣ نابێ لە لەسەدا (١٠) زیاتر بێ .

دە سالانی خوێندنی ٩٧٣– ١٩٧٤ ژمارەی ڕاسب بون لە پولەكانی چوارو پێنجو شەشدا نابێ لە لەسەدا (١٥) زیاتر بێ .

ئا.د.ع

لەم وێنەیەدا حاخامی تایفەی جولەكەكانی عیراق ئەبینرێ لەكاتی بەستنی كونگرەیەكی رۆژنامە نووسیدا كـە پێری بەستی وە تیایا بەرپەرچی پروپاگەندەی ناڕەوای دەزگاكانی سەهیونی دایەوە وە ئاشكرای كرد جولەكەكانی عیراق لەسایەی شۆڕشی ١٧ی تموزی پیرۆزدا سەربەستن .

یاسای نوێی پەنا بەرە سیاسیەكان

هەفتەی ڕابوردوو یاسایەكی نوێی پەنا بەرە سیاسیەكان دەرچو ، ئەم یاسایە رێگا ئەدات بەهەر هاووڵاتیەكی عەرەبی یان بێگانە لە دەرەوەی عیراق یان لە ناوعیراق دا داوای پەنا بەری بكات بەهوی سیاسیەوە یان سەربازیەوە بێت .

ئەم یاسایە بە ژمارەی ٥١ی سالی ١٩٧١ وە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا چاپ كراو جێگای یاساكەی سالی ١٩٥٩ ی گرتەوە .

یاساكە ئەوەی دیاری كردوە كە پەنا بەری سیاسی لە عیراق ئەبێت سوێندی دلسوزی بـۆ كۆماری عیراق بخوات دوای ئەوەی مافی پەنابەری سیاسی ئەدرێتێ .

وە یاساكە قەدەغەی كردوە هیچ پەنایەرێكی سیاسی بەرێتەوە بە دەوڵەتەكەی خۆی هەتا ئەگەر خواستەكەشی لە عیراق درایە دواوە نانێرێتەوە بۆ وولاتەكەی بەڵكو بۆ وولاتەكەی بەڵكو بۆ وولاتیكی تر كە خۆ داوای ئەكات . ڕەوانە ئەكرێت .

ئا.د.ع

پرتگال سیاسەتی ئەمریكا بەكارئەهێنی لە چەوساندنەوەی ژێر دەستەكایندا

سكرتاریەتی نەتەوەیەكگرتوەكانی بلاوی كردەوە كە ئەو سیاسەتەی پرتگال لە ژێر دەستەكانیا بەكاری ئەهێنێ هەمان سیاسەتە كە ئەمریكا لە هندی چین بەكاری ئەهێنێ .

وە سكرتاریەتی ناوبراولەو نووسراوەیدا ئامادەی كردوە بیدات بە لیژنەی لەناو بردنی ئیمپریالزم ئەڵی : پرتگال لە سالی ١٩٧٠ وە خەریكی ئامادەكردنی نەخشەیەكی نوێیە بۆ بەربەسێ كردنی بزوتنەوەی ئازادخوای لە گینیاو ئەنگولاو مۆزۆمبیق ، ئەم نەخشەیە بریتیە لە ڕاكیشانی بەزۆری ئەفریقایەكان بۆ خزمەتی سەربازی لە سوپای پرتگالدا .

نووسروەكە زیاتر ئەڵێت :ئەم نەخشەیەش بە مەبەستی ئەوە دانراوە كە ئەفریقایەكان خۆیان بەكار بهێنرێن لە شەری لەناوبردنی ئەفریقایەكانا هەروەك بەرنامەكەی ئەمریكا لە جەنگی هندی چینیدا كە مەبەستی تێك بەردانی ئاسیاویەكاناله لە ناوخۆیانا .

ئە.ش.پ ئادن ئا.د.ع

دانە دواوەی درۆو دەلەسەكانی زیونیزمیەكان

قسەكەرێك بەناوی سەركردەی نەتەوایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سوسیالست ئەو هێرشە ئیعلامیە ناڕەوایەی كە ئیسرائیلو زیونیزمیەكان ئەیكەنە سەر عیراق بەوە داناوە كە ئالقەیەكە لە زنجیرەیەك جموجۆلی كە دژ بە شۆڕشی عەرەب وە بەتایبەتی لە عیراقدا ، ئەكرێت لەئەنجامی دانە دواوەی خۆ بەدەستەوەدانو پرۆژە ئیمپریالیزمیە گومان لێكراوەكانەوەیە .

وەنەبێ ئەم قەوانەی زیونیزمیەكانیش نۆی بێت هەرچەندە لەژێر پەردەیەكی نۆی دابێتو بەهیچ جوری ناشێو نەبوەو ناش بێت كە بزوتنەوەی زیونیزم بزوتنەوەیەكی مرۆڤایەتی بێت . هەرچەندە لافی ئەوە لێ بدات كە گوایە بۆی هەیەو بەتەنگ بەرژەوەندی تاقمو رەگەزە جولەكەكانەوەیە بەڵكو ئەم هەلۆیستەی خراپەیە بەرامبەر جولەكەكانو ئەیانكات بە داردەستی ئیمپریالیزم .

وەقسەكەرەكە زیاتر ووتی ئیسرائیل بەم هێرشە ئیعلامیە ئەیەوی خەڵكی نەڕژێتە سەر ئەو تاوانانەی كەئەیكات لە ناوچە داگیركراوەكاندا دەرهەق بە عەرەبەكان . وە لەسەرێكی كەوە ئەیەوێ ئەو ڕاستیە بشارێتەوە كەزۆر لە جولەكەكان كەتازە هاتون بۆ ئیسرائیلو ڕاستیان بەچاوی خۆیان دیوەو ئیستا بەپەلە پرۆزە رائەكەنو ئەگەڕێنەوە ئەو شوێنانەی كە لێیەوە هاتوون .

دەم كوت كردنی جولەكە رۆژ هەلاتیەكان كە بە هاونشتمانی دوەم پلە ئەژمێرێن و بەكارهێنانیان بۆ وەدی هێنانی ئامانجەكانی بزوتنەوەی زیونیزم .

ئا.د.ع.

هەڵكەندنی بیری نەوتی ژمارە شەش لە رمیلەی سەرو

كۆمپانیای نەوتی عیراق ئەم هەفتەیە دەست ئەكات بە هەڵكەندنی بیرە نەوتی ژمارە (٦) لـە كێلگەی رومیلەی سەروو .

ئەم بیرە نەوتە سیەم بیرە كە كومپانیای –كیمو كومبلكس–ی هەنگاری یارمەتی هەڵكەندنی ئەدات بەپێی ئەو پەیمانەی لەگەل كومپانیای نەوتی نیشتمانی دا بەستراوە .

وە چاوەڕێ ئەكرێ ئەم بیرە نەوتە بە چوار مانگ تەواو ببێ .

ئا.د.ع.

نوێنەری هەمیشەی عیراق لە نەتەوە یەكگرتوەكان هێرش ئەباتەسەر سیاسەتی ئەمریكاو بەریتانیا

طالب شبیب نوێنەری هەمیشەی عیراق لە نەتەوەیەكگرتوەكان لە كۆبونەوەی بیستو چوارەمی لیژنەی پاكۆدانی ئیمپریالزمدا ووتاریكی داوە هیرشی بردۆتە سەر سیاسەتی ئەمریكاو بەریتانیا بەرامبەر مەسەلەی رۆدیسیا ، وە شبیب بڕیارەكەی ئەمریكاو بەریتانیا كە خۆ كێشانەوەیانە لە لیژنەكەی بەكارێكی تیك دەرانە ناو بردوە .

ناو براو ووتویە : بڕیارەكەیان نیشانەیەكی ئاشكرایە لەسەر گۆڕانی سیاسەتی هەردوولایان بەرامبەر مەسەلەی رۆدیسیا كە ئیستە لیژنەكەی لیكولینەوەی ئەو مەسەلەیەی دەست پی كردوە .

وە طالب شبیب ئە بەرچاو خستنی سیاسەتی بەریتانیا بەرامبەر ئەم مەسەلەیە ووتویە: وا دەرئەكەوێ حكومەتی بەریتانیا پەنا ئەباتەوە بەر سیاسەتی ئیمپریالزمانەی جارانی وە بەڵگەی بۆ ئەمە بڕیارەكەی بەریتانیا بوە بۆ دەست پی كردنی گفتوگولەگەل حكومەتی ڕەگەز پەرستی ڕۆدیسیاو ناردنی چەك بۆ خواروی ئەفریقا .

هێزی چەكداری نشتمانی – گینیا بیساو – ٢٠٠ سەربازی ئیمپریالیزمی پرتوگال لەناو ئەبات

كۆناكری – نیسان– شینخوا

لەبەیان نامەیەكدا كە حزبی « ئیستقلالی » ئەفریقی گینیاو (رأس الاخضر) دەری كردوە ، رایگەیاندوە كە هێزی چەكداری نیشتمانی لەگینیا – بیساو لە نیوان رۆژانی ١٧ی مارتی رابردوو ٣ی نیسانی ئیستاوە زیاتر لە سەد كەسیان لەهێزی پورتوگالی ئیمپریالیزم لە ناوبردوە لەگەڵ شكاندنی چەند یەختێكی سەربازیو ٤ فروكەی دوژمنیشیان خستۆتە خوارەوە

هێزی رزگاری میلی ڤیتنامی خوارو ٥٠٠٠ سەربازی ئەمریكا و بەكرێ‌گیراوان لە ناو ئەبات

هانۆی : شینخوا .

ئاژانسی دەنگو باسی كیای ڤۆنگی ڤیتنامی خوارو رایگەیاندوە كە هێزی رزگاری میلی لە ناوچەی ترونگ بوی ناوەڕاستی خواروی ڤیتنامدا لە ماوەی ٢٧ی مارتی رابردوو ٣ی نیساندا چەندین هێرشیان بردۆتە سەر دوژمن لە ناوچەی شادوكی هەرێمی كانگ ناو لە باكوری رۆژ ئاوای ناوچەی كون تومو دۆك دۆكی سەربازی هەرێمی كوانگ داو چەند شارو مۆلگای سەربازیو فرگەو بەندەرو هێلی هاتوو چۆی دوژمنو زیانێكی گەورەیان لە هێزەكانی ئەمریكاو بەكرێ گیراوان داوە .

وە واش زانراوە كە هێزی رزگاری میللی لە ناوچەی ترونگ بوی ناوەڕاستدا نزیكەی ٥٠٠٠ سەربازی دوژمنیان بەدیل گرتووەو لە ناو بردوە لەوانە ٦٠٠ كەسیان لە هێزی سەربازی ئەمریكاو هێزی كۆریای خوارو بووە دەوری ٢٤ فرۆكەیان خستۆتە خوارەوەو نزیكەی ٨٠ تانكو زرێ پۆشی سەرباریان تێك شكاندووەو ١٩ تۆپیان لە كارخستوە لەگەل شكاندنی پاپۆریكو وە دەست هێنانی ٣٠٠ پارچە چەك وە لە شوێنانەی كە لەسەرەوە باسكران نزیكەی ١٠٠٠٠ كەس رزگار كراوە .

چینی میللی هەڕەشە لە ژاپون ئەكات .

ئاژانسی دەنگو باسی چینی نوێ ووتویە : ژاپۆن خەریكی خۆ ئامادە كردنە بۆ داگیركردنی دورگەكانی نزیك (تایوان) .

دیسان ووتویە : كۆنە پەرستەكانی ژاپۆن بەیارمەتی لەگەل ئیمپریالزمی ئەمریكا ئەیانەوێ ئەو دورگانە داگیر بكەن .

وە ئاژانسی چینی نوێ هەڕەشەی لە حكومەتەكەی « ئیساكۆ ساتۆ » كردوە و ئەڵی ئەوكاتەی یابان چینی بەزۆری چەك ناچاركرد بۆ رازی بون بەپەیمانی – سیمو نوسكی – رۆشتو ناگەڕێتەوە ..

ئاژانسەكە سەلماندویەتی كەگەلی چین سوورە لەسەر رزگار كردنی خاكی پیرۆزی – تایوان – وە رێگا نادات بە هیزە سەربازیەكانی ژاپۆن داگیری بكەنەوە .

ئاژانسەكان . ئا.د.ع.

بالویزی عیراق لە بەرلین باسی هاوپەیمانی نیوان پارتی بەعسی و دیموكراتی كوردستان ئەكات

لە ئیوارەی چوارشەممەی رابوردوا بالویزخانەی عیراق لە بەرلین میوانداریەكی پڕ لە رێزی ساز كرد بۆ هەفالان كاك محمد محمود عبدالرحمن وەزیری كاروباری ژوروو وە كاك دارا توفیق ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردستان .. جگە لە بانگ كردنی ژمارەیەكی زۆر لـە پیاوە بەرزەكانی ئەلمانیا ، وەكو دوكتۆر (كیزافیتر) وەزیری دەرەوە وە (اویجین كتنر) جی گری وەزیری ئابوری دەرەوە وە (ماركوفسكی) پانێورایی كومیتەی ناوەندی پارتی سوشیالیستی ئەلمانی یەكگرتو .

لەم ئاهەنگەدا مامۆستا (فائق مكی) بالویزی كوماری عیراق لەبەرلین ، لە كاتی گوفتوگوكردنا باسی دوستایەتیو پەیوەندی‌هاوكاری نیوان هەردو پارتی ، بەعسی سوشیالیستیو دیموكراتی كوردستانی كردوە وەگەلیك شانازی بەم دوستایەتیەوە كردوە .. وە سەلماندویەتی كەئەم دوستایەتیە بەردی بنچینەی ژیانی سیاسی ولاتی عیراقە .

فیداكارە عەرەبەكان دوو ئۆتومبێلی ئیسرائیل ئەشكێنن

بەیانیك كە بەرەی میللی رزگاری فەلەستین لە بیروت بلاوی كردۆتەوە ئەڵی كۆمەڵیك لە فیداكارەكانی بەرە دوو ئۆتۆمۆبێلی سەربازی دوژمنیان تێك شكاندوەو هەرچی سەربازیان تیا بوە كوژراونو بریندار كراون .

بەیانەكە ئەڵی : ئەم ڕووداوە لە ناوچەی (ئافیقیم) ژیردەستەی – كفر برعم – لە جلیلی سەروو رووی داوە .

هەروەها ئەڵی : هەر لە دوای ئەوە هیزەكانی سەهیونیەكان وەك تۆڵەكردنەوە بە تۆپی قورس ناوچەی – بنت جبیل – یان لە خواروی لوبنان بۆردوومان كردوە .

رۆیتر – ئا.د.ع.

institut kurde de paris

ژمارە : ١٤
١٧ی نیسان ١٩٧١

ئەکات و لەمحەک ئەدرێ و بگرە ئەچەسپینرێ • ڕەوتی سەرەکی بزوتنەوەی جەماوەری شۆرشگێر بەردەوام لەگەل ڕێچکەی پەرەسەندنی کۆمەڵدایە • بەڵام بزوتنەوەی جەماوەری میللەت لەڕەوتیا پڕنچکی تەیاراتی ئایدیولۆژی جوربەجوری بەر ئەکەوێ و چەندین تاقم و دەستەی تێدا دەرئەکەوێ و خەلکی هەمەرەنگی تیدا بەشدار ئەبێت ، ئەمەش شتێکی ئاسایی یە •• شتێك نیە لەو جیهانەدا کە بەتەواوی پوختو پاك بێت • بەلام بەدرێژایی خەبات و تەقەلاو بەراورد کردنی بەردەوام کۆمەلانی خەلك ئەتوانن سەرجەم چاك لە خراپ جیا بکەنەوەو لەرێ لادەرو هەلپەرستان بە یەگجاری لەناوا دوور بخەنەوەو واز لە شتی نادروست بێنن و بەرەوانی حقیقەتی مارکسیزمی ـ لینینزم وەربگرن • پێویستە حزبە پرۆلیتاریەکان خۆ بکێشنە ناو جەرگەی کۆمەلانی خەلك و هەلسن بەکارگوزاری شۆرشگیرانەو خەباتی درێژخایەن و رادەو پلەی هوشیاری خەلکی بەرز بکەنەوەو رابەری بزوتنەوەی کۆمەلانی خەلك

یادی سەد ساڵەی کۆمۆنەی پاریس

بەشی چوارەم

پەکین : شینخوا

دەربارەی ئەو بزوتنەوە شورشگێریە مەزنەی ئێستا ئەبێ هەلوێست چۆن بێت •• رابەری بکرێت ! یاخود رەخنەی لێ بگیری و دورە پەرێز لێ بگیری و دوره پەرێز بوەستین و کورد وتەنی بڵێین ئاگرە سورە لەخۆم دوورە ! یان ئەبێ بەر هەلستی بکرێت •

پێویستە لەسەر هەموحزبێکی شورشگێرو هەمو شورشگێرێك لەم هەلوێستانە یەکێکیان هەلبژێرێت • وەپێویستە کە حزبی مارکسیزمی لینینزم ی راستەقینەو مرۆڤی شۆرشگێر لایەنگیری ئەوچالاکیە شورشگێریەی کۆمەلانی خەلك بکات و لەریزی پێشەوەی بزوتنەوەی جەماوەردا بجەنگی و بەرەو پێش بروات • بەلکو لەوەش زیاتر ئەبێ هەمو حزبە پرۆلیتاریاو شۆرشگێرەکان : (بەرەنگاری رەهێلەو توف ببن و روبەڕوی جیهان و ئەورەهێلە بەتینەی زۆرانی جەماوەرو جیهانی مەزن بن کە پریەتی لەزۆرانی کۆمەلانی خەلك) • بەشدار بوون لە چارەنوسی جەماوەرو لێیەوە فێر بوون و دۆزینەوەی لایەنی شورشگیری و دەرس و داناییو توانایی لێ وەرگرتنی شتێکی زۆر گرنگە •

حزبی پرۆلیتاریا ناتوانێ ڕام ببێ و خۆی راگرێ ئەگەر خۆی نەهاوێتە ناو باوەشی گەردەلول و شەپۆلی وروژاوی بزوتنەوەی جەماوەر •

لەرەوتی چالاکی و پراکتیکی زورانی چینایەتی زوربەی جەماوەردا پرۆگرام و ڕیرەوی راست پەرە ئەستێنێ و گەشە بکەن بەڕێگای ڕاستدا •

گرنگترین مەسەلە سەبارەت بە شۆرش لێك جیاکردنەوەی دۆستو دوژمنانە ، یەکگرتن لەگەل دوستە راستەقینەکان و بەرەنگاری کردنی دوژمنان • پەرەسەندنی بزوتنەوەی جماهیری شورشگێر پێویستی بەپتەو کردنی یەکێتی ناوەوەی هێزە شۆرشگیریەکان هەیە لەگەل پوچەل کردنی پیلانەکانی ئیمپریالیست و کونەپەرست و ریڤیژیونیزم کە ئەیانەوی ڕێزی هێزە شورش گیریەکان تێك بدەن بە دروست کردنی هەستو جمو جۆلی کەرتکارانە

ئەو گەلەی کە لەسەتانەوەتی لەکریکارو جوتیارو قوتابی و ئەوانەی قایل نابن کە ئیمپریالیزم بیان چەوسێنێتەوە پێك هاتوە ، ئەمانە هەموکاتی ئاواتی شۆرش ئەخوازن بگرە برِبرەی پشتی شۆرشن • جا لەپێناو زاڵ بوون بەسەر ئیمپریالیزمی ئەمریکاو نۆکەرانی پێویستە بەرەیەکی یەکگرتوی فراوان پێك بهێنری و ولەگەل هەمو ئەوهێزانە ریك بکەوین کە جێگای دلنیایین جگە لە دوژمنان و هەستان بە خەباتێکی سەختی درێژ خایەن •

سەرەك ماو تسی تونگ ئەلێ : **پشت بەستن بە کۆمەلانی خەلکی شۆرشگێر یەکیکە لە مەسەلە سەرەکیەکانی حزبی کومونیست •**

وەلەکاتی وەدەست هێنانی دەسەلاتی رامیاری پێویستە کە پال بدرێتە کۆمەلانی خەلك و هەلستین بە بزوتنەوەیەکی جەماهیری فراوان وە لەکاتی شۆرشی سوسیالیزم و دامەزراندنی سوسیالست دوایی دکتاتۆریەتی پرولیتاریا دەوری میللەت فەرامۆش کردن هەلەیەکی زۆر گەورەیە بەم جورە :-

(هەتاوەکو پشتمان بەگەل ئەستور بێ و بڕوامان پتەوبێ بەهێزو توانای جەماوەری رەش و رووت کە سەرچاوەیەکی لەبن نەهاتوە ئەوا ئەتوانرێ بەسەر هەمو کۆسپیکدا زال بین و هیچ کاتێك دوژمنان ناتوانن دەرفەتمان لێ بێنن و زەفەرمان پێ بەرن بەلکو ئێمە ئەتوانین لە ناویان بەرین •

٤ ـ پێویستی بوونی حزبی مارکسیزمی ـ لینینزمی راستەقینە •

مارکس و ئنگلز بەئاشکرایی نیشانیان داوە لەکاتی هەلسەنگاندن و پوختە کردنی تاقی کردنەوەکانی کۆمۆنی پاریس کە :

پرۆلیتاریا لە خەباتیا دژ بە دەسەلاتی یەکگرتوی چینە خاوەن سامان و زەوی و زارەکان ناتوانێ وەکو چینێك هەلبسوڕێ کە بێتو خۆی کۆنەکاتەوەو ریك نەخات لە حزبێکی سیاسی جیاواز لە حزبە کۆنەکان کە چینە خاوەن زەوی و زارەکان دایان مەزراندوە •

ئەمەش گرنگترین مەرجەو ناتوانرێ پشت گوێ بخرێ سەبارەت بە سەرکەوتنی پرولیتاریاو دیکتاتوریەتی پرولیتاریاو چەسپاندنی و وەدی هێنانی دوا ئامانج ، ئەویش نەهێشتنی چینایەتی • گرنگترین هۆی سەرنەکەوتنی کۆمۆنی پاریس ئەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لەو کاتەدا بەپێ زروف مارکسیزم مەلبەندی رابەرایەتی وەرنەگرتبو لە بزوتنەوە کریکاریەکاندا وە حزبێکی شۆرشگێری پرۆلیتاریای نەبوو کە پەیرەوی مارکسیزم بکات •

ماویەتی

فەرهەنگی سیاسی

سوسیالیزمی تۆباوی

تۆباوی لە ووشەی یۆتۆپیا ـ وە وەرگیراوە کە مانای : شوێنێکی نەبوو ، خەون خەیال ئەبەخشێ ئەم ووشەیەش بلاو بۆوە دوای ئەوەی نوسەری ئنگلیزی توماس مور (١٤٧٨ ـ ١٥٣٥ ز) پەراوێکی بلاوکردەوەو تێیدا باسی رژێمی دەوڵەتێکی ئایدیالیزمی لە دورگەیەکی خەیالیدا کردوە •

● سوسیالستی تۆباوی تیۆریکی سوسیایزمە داوای سەر لەنوێ رێك خستنەوەی کومەل ئەکات بەبێ گرنگیدان بە پێویستیەکانی ژیانی مادی کۆمەڵ و هێزە کۆمەلایەتیەکان کە بەردەوام لە پێشکەوتن و پەرەسەندندان لە رەوتی زۆرانی چینایەتیدا •

● سوسیالستی تۆباوی لەقۆناغی شەپرزە بوونی دەرەبەگایەتی لە ئەورووپاو سەرهەلدانی سەرمایەداریدا دەرکەوتوە لەو کاتەشدا چینی کرێکاران بەتەواوی پەرەی نەسەندبوو نەگەیشتبوە ئەو رادەیەی کە وەکو هێزێکی سیاسی پارسەنگ و دەورێکی هەبێ لەکۆمەلدا • جا بۆیە هەمو تەقەلایەك لەو سەردەمەدا بۆ چەسپاندنی سوسیالیزم خەیال و دوور لەوەدی هینان و دامەرزاندن بوو •

● کۆمونیستی تۆباوی ئیتالیایی (کامپانیلا) لە پەراوەکەیدا (شاری خۆر) تەقەلایەکی لەم روەوە داوە •

● سوسیالستە تۆباویەکان نەیانتوانیوە دەرك بە دەوری مێژویی چینی کرێکاران لە ڕامالینی رژێمی سەرمایەداری و دامەزراندنی شیرازەی کۆمەلی سوسیالیزم بەرن و بەرهەلستی چالاکی سیاسی جەماوەریان کردوە ، بەتایبەتی چالاکی شۆرشگیریانە •

● سان سیمون ، روبرت ئۆین ، فۆرێ ، بالاترین رابەری سوسیالستی تۆباوین لە سەدەی نۆزدە هەمدا •

● سۆسیالستە تۆباویەکان نەیان توانیوە بەتەواوی لەمێژوو بگەن و دەستنیشانی ئەو هێزە راستەقینانە بکەن کە پال بە کۆمەلەوە ئەنێن بەرەو گۆڕانی کۆمەلایەتی •

● مارکس و ئنگلز توانیان کە ریگای راست و زانستی دامەزراندنی سوسیالست بدۆزنەوە بەهۆی شۆرشی سوسیالستی کە دارو پەردوی رژێمی سەرمایەداری هەلئەرەشێنێ و شیرازەی خاوەندارێتی تایبەتی تێك ئەداو شوێنەواری دەست بەسەراگرتن و چەوسانەوە بەیەگجاری ناهێلی و لەناوی ئەبات و چەندین پەیوەندی کۆمەلایەتی دێتەکایەوە لەسەر بنچینەی هاریکاری و یارمەتی و کۆمەکی نیوان ئەندامانی کۆمەلی سەربەخۆ •

وەرگێڕ : ح • ع •

پیاو کوژان لە ئەمریکا سەربەستن و بەرگری کردنیش لە مافی مەدەنی تاوانە !

بەرلین : ئەدن

ئالان ولیام کالی پالەوانی قەسابخانەو کارەساتە خۆیناوییە کەی مای لی و ئەفسەرلەسوپای ئەمریکادا گەڕاوەتەوە مۆلگای تایبەتی ئەفسەران • نیکسۆنی ئاغاشی فەرمانێکی تایبەتی لەم ڕووەوە داوە پاش حوکمدان بە سەر ئەفسەری نیکسونێ کردوە بۆیە دەم بەپێکەنینەوە لە هۆلی دادگا ناوبراودا • کالیش وا دیاربوەچاوەنواری ئەم هەلوێستەی هاتۆتە دەرێ دوای بریاری دادگا •

نویس دویتشلاند ، بەناوبانگترین ڕۆژنامەی ئەلمانیای دیموکراتی لەسەر ئەم مەحکەمەیە نووسیویەتی ئەلێ :ـ محاکەمەکردنی کالی ئەگەر بەگوێرەی یاساکانی دادگای نورەمبرگی دوەلی سەربازی سالی ١٩٤٥ بوایە ئەبو دوو سەرۆکی ئەمریکاو سەد ژەنرال بەلای کەمەوە بدرابانایە بە دادگاو جگە لە چەندین سەرەك مونولی •

ئەوەی شایانی وتنە میشیل شفارتس ئەفسەری دەریایی ئەمریکا لەکاتی خۆیدا دوانزە ئافرەتی کوشتوەو لەم ڕۆژانەدا بەرەللاکرا لە بەندیخانەی سەربازی لە نیو هامیشایر دوای بەندکردنی بۆ ماوەی دوانزە مانگ • شفارتس لە شوباتی ١٩٧٠دا دوانزە ئافرەت و منالی لەشاری دانانگی ڤێنامی خوارو کوشتوەو هەرچەند فەرمانی گرتنی بەدرێژایی ژیانی بەسەرادرابوو بەلام لەم دواییانەدا کەم کرایەوە بۆ ١٢ مانگ •

کالی دەست سور بەخوێنی بێ گوناهانی ڤێتنامی بە پێچەوانەی خاتوو ئەنجێلا دیفیس پێویست نەبوو بە کەلەپچە کراوی لەبەردەم رێکخراوی تەحقیقدا دەرکەوێ

هەروەها وەکو ئەنجێلای خەباتگێری ئازا لەپێناو مافی مەدەنیدا هەرەشەی ناردنی بۆ ژوری کوشتن بە گازی لێ ناکرێ •

جگە لەمەش کالی دوای ئەو قەسابخانەیەی کە لە ١٦ی ئاداری ١٩٦٩دا سازی کردو نزیکەی ١٠٢ ئافرەت و منال و

کۆتری ئاشتی ئەمریکا

پیری ڤێتنامی خواروی تیدا کوژراو بەشدار بوونی لەجەنگی قەلاچوو کردنی گەلی ڤێتنامی بەتەواوی سەربەستی هاتوو چوکردنی هەبووە لە شوقەکەیدا

خاتو ئەنجێلا دیفیس کە بەردەوام رای گشتی جیهانی داوای بەردانی ئەکات تائێستا لەبەندیخانەدایەو هەرەشەی دەس درێژی کردنەسەرو لەناوبردنی لێ ئەکرێت لەلایەن رەگەز پەرستانەوە لەوەش سەیر تر نیکسۆن دوای حوکمدان بەسەر کالی تاوانباردا داوای کردوە کە خۆی چاوی بکەوی بەمەلەفی محاکەمە کردنی کالی بە بیانوی ئەوەی کە گوایە ئەو حوکمەی بەسەر ئەفسەری ناوبراودا دراوە ئاژاوەو نارەزایی و کینەی لەناو رای گشتی ئەمریکادا هەلگیرساندوە وەواش زانراوە کە ئەنجامی دەنگدان و زانینی رەئی گشتی لەنیویورکدا بەم جورە بوە :

لەسەدا ٧٩ کەس قایل نەبوون بەبریاری دادگای سەربازی کە حوکمی بەسەر لفتنانت ولیام کالیدا داوە کە چەندین کەسی بێ گوناهی کوشتوە لە ڤێتنامی خواروو لەسەریکی کەوە دەزگای گالوب لە چەند پرسیارێکا کە ئاڕاستەی خەلکی کردوە سەبارەت بە مەسەلەی کالی و لە گۆڤاری نیوزویکدا بلاوکراوەتەوە گەیشتوتە ئەنجامێك کە :

لە سەتا ٨١ لە ئەمریکاییەکان وەلامیان داوەتەوە وایان دەربڕیوە کە ئەو حوکمەی دراوە بەسەر کالیدا بە بەند کردنی بەدرێژایی ژیانی لەجیگای خۆیدا نیەو رەواش نیەو زۆرو جەوری تێدایە !! بەم جۆرە پیاو کوژان لەئەمریکا سەربەستن و نشتمان پەروەرانیش لە بەندیخانەدا ئەنالێنن •

بەشی پێنجەم لە فەرهەنگۆکەی بەڕیوەبەرایەتی پەروەردەو فێرکردنی پارێزگاری هەولێر •

ووشەکان :

تبادل : ئالو گۆری
تثبیت : چەسپاندن
تحرش : بەرەنگار بوون
تخمین : مەزەندە
تدریجیا : بەرە بەرە
ترجمه الحال : سەر بورد
ترافیع : بالا کردن
تسامح : لێ بوردن
تسلم (استلام) : وەرگرتن
تشکیل : دامەزراندن
تصمیم : نەخشە دانان
تعبیر : دەربرین
تعزیة : پرسە
تعلیم : فێر کردن
تفریق : جیا کردنەوە

بریجنیف : سیاسەتی چین لەگەڵ لینینیزمدا ناگونجێ

لە گۆڤاری دەستوری بەیروتیەوە

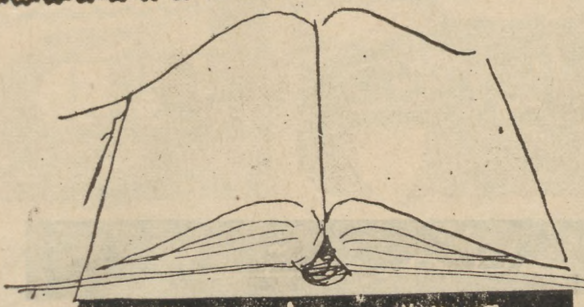

کتێبی هاوکاری

ڕاستی بوونی گەلەکانی ئێران و ئەفسانەی م. ماکان

کار بەدەستانی رژێمی حمەرەزا شایش زاتی دەربرینی ئائەم « تیوری »یەیان نی یە . لە هەمان لاپەڕەدا ماکان نووسیویەتی : « بەپێی تێبینی کردنی ئەم شتە ئاشکرایانەیە کە ئێمە بێجگە لە نەتەوەی « گەلی » ئێران لەچوار چێوەی سنووری ئەم وولاتەدا گەلێکی تری تیا نا بینین » پاش ئەوەی هەندێ قسەی پڕو پووچ و بێ سەروبن ئەکات ئەم ئەنجامەی وەرگرتووە « پێویستە بزانین کە ئەوەی لەلایەکەوە لە سەر پەیوەندی نێوان قەرقیزییەکان و روسەکاندا ، راستەو هەیە (واتە ستەمی نەتەوایەتی لەئارادا بووەو پەیوەندی فەرهەنگی ـ ئابوری نەبووە) بەپێچەوانەوە لەسەر تەبریزیەکان و شیرازیەکان ناڕاستەو نی یە (واتە ستەمی نەتەوایەتی نەبووەو پەیوەندی فەرهەنگی ـ ئابوری هەمیشە بووە) • لاپەرەی ٤٤ » •

بێ گومان خوێنەرەوە تێ ئەگات کە ماکان « زیرەکانە » لە جێی ئازەربایجانی یەکان و فارسەکان ، تەبریزی یەکان و شیرازی یەکان ئەنووسێت چونکە بەلای خوێنەرەوەی ئێرانی یەوە گرانە ئەوە بچێت بەگوێ یاکە دانیشتوانی شیراز دانیشتوانی تەبریز ، کە سەدان کیلومەتر لەیەکەوە دوورن بخەنە ژێر ستەمی خۆیانەوە • ئەوەی کە منالێکی تەبریزی ناچار ئەکات کە بۆ فێر بوونی خوێندن ، زمانی فارسی کە زمانێکی بێگانەیە بەو ، فێر ببێت وەپێی رەوا نەبینراوە کە بەزمانی زگماکی خۆی بخوێنێتەوە ، بەڕای ماکان هەرگیز پەیوەندی بە چەوسانەوەی نەتەوایەتی یەوە نی یە •

بەراستی جێی داخە کەسێك خۆی بەپێشکەوتوو دژی ئیمپریالیست و ئازادیخواز بزانێت هەلویستی بەرامبەر مەسەلەی نەتەوایەتی ئەوەندە کورت بین و بێ زاتانە بێت • سەیر ئەوەیە کە ماکان راپەرینەکانی یعقوب لیث صفار مازیار ، أبو مسلم خراسانی کەچەندین سەدە لەمەوپێش دژی دەسەلاتداریتی عەرەب بەرپابوون بەجولانەوەی رزگاری ـ خوازانە ناو ئەبات کەچی ئەگەر کوردێك زات باتە بەرخۆی ، راپەرینەکانی کورد لە سەدەی بیستەمدا بە بزوتنەوەی نەتەوایەتی ناو بەرێت کفری کردووە •

پێشنیازی ئاغای ماکان بۆچارە سەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی لەئێران «رەسەنێنی یەکی » تایبەتی هەیە • وەبەکورتی ئەوەیە کە هیچ گەلێك خاوەنی هیچ جۆرە مافێکی نەتەوایەتی نەبێت وەهەموو گەلانی ئێران بتوێنرێنەوەو یەك گەل و یەك نەتەوە دروست بکرێت • جێگای سەر سوڕمانە کە ماکان خاوەنی ئەم « تیوری » یە هێرش ئەباتە سەر نازیە نیشتمانی یەکان و (مەبەست پان ئیرانیستەکانە ـ وەرگێڕ) بێ هۆ دۆستان و هاو بیرەکانی خۆی ئەرەنجێنێت •

ئەم رێبازەی ماکان واتە نکوولی کردنی بوونی گەلانی زۆرلێکراوی ئێران وە کۆشش کردن بۆ توانەوەیان ڕێبازێکی کۆنەپەرستانەو دژی مرۆڤایەتی یە • ئاشکرا کە کەسانێکی ئازادیخوازی پیشرەوو خەباتکەری ئێران ، لە هەر نەتەوەیەك بن ، مل نادەن بۆ ئەم سیاسەتەو رەتی دەکەنەوە • ئێمەش بە نۆرەی خۆمان « تیوری » ماکان رەت دەکەینەوەو بەهەموو هێزی خۆمان لە دژی خەبات ئەکەین • گەلەکانی ئێران واقعی یەتیان هەیە •

بوونی ئەوان بەئەفسانە لەقەلەمدان ناتوانێت ئەم واقعی یەتە بگوڕێت • رژێمی کۆنەپەرستی شاوە دەسەلاتی ئیمپریالیزم لە ئێراندا ، تەنیا بەخەباتی ناوکۆیی هەموو گەلەکانی ئێران ئەتوانریت سەرنگون بکرێت • دان نان بەبوون چوون یەکی مافی هەمو نەتەوەکانی ئێران پێویستی یەکانی خەباتی ناوکۆیی یە بەپێچەوانەی قسەکانی ماکان خەباتکەرانی گەلی کورد لە ئێراندا داوای جیا بوونەوە لەئێران ناکەن • ئەوان سەبارەت بەکارکردن و ئەنجامی تاقی کردنەوەی مێژوویی بەباشی تێگەیشتون کە ڕیگای رزگاری گەلی کورد لەیەکێتی و پشت بەیەك بەستن و خەباتی ناوکۆیی دایە لەگەل گەلەکانی تری ئێران دژی رژێمی زۆردارانەو دەسەلاتی ئیمپریالیزم • هەر بەوجۆرە ئەوان دژی شێت گیری نەتەوایەتی کوێرانە (ناسیونالیزم)ی کوردو ، ئەوهێزانەی کە لەناو بزوتنەوەی گەلی کوردا هۆی پچر کردنی ریزەکان و بلاو کردنەوەی تۆوی ناکۆکی نێوان گەلەکانی ئێرانن ، خەبات ئەکەن •

بۆ زامن کردنی یەکێتی خەباتی گەلانی ئێرانە کە ئێمە داواکاری ناسینی مافی بریاردانی چارەنووسین لە ئێراندا • ئەمە تەنیا ریگەی ڕاکێشانی بڕواو متمانەی ...وە زۆرلێکراوەکانی ئێرانەوە تەنیا هۆی دروست کردنی یەکێتی ئارەزوو مەندانەو پەیوەندی پتەوی ئەوانە لە ئێرانی ئازادو دیموکراتی یا • ڕێکخراوی ڕۆشنبیرانی کوردی ئێران داوا لە هەموو تیکۆشەرانی ڕاستەقینەو بەشەرەف ، وە لە هەموو ئازادیخوازان و مرۆڤ دۆستانی ئێران ئەکات ، کە دەربارەی مەسەلەی نەتەوایەتی هەلوێستی خۆیان دیاری بکەن • هەر بیروڕایەك کە ببێتە هۆی پچڕ پچر کردنی ڕیزی هێزەدیموکراتی یەکانی ئێران ڕەت بکەنەوەو بەهەموو توانایانەوە لەپێناوی یەکگرتن و دۆستایەتی گەلەکانی ئێراندا کۆشش بکەن • ڕێکخراوی ئێمەش بە نۆرەی خۆی لەم پێناوەدا دریغی ناکات •

ڕێکخراوی ڕۆشنبیرانی کوردی ئێران
سپتامبر ١٩٧٠ شهریور ١٣٤٩
ف•١•ق

institut kurde de paris

ئەدەب و ژیان

هەواڵی ئەدەب

● لیژنەی رۆشنبیری کۆمەڵی رۆشنبیرانی کورد ئیوارەی ٩ی ئەم مانگە لە بارەگای کۆمەڵە کۆڕێکی ئەدەبی رێکخست دەربارەی بزووتنەوەی چیرۆك نووسین لە ساڵی ٩٥٠ هەتا ١٩٦٠ .

چیرۆك نووسی لاو مامۆستا – حسین عارف – لێکۆڵینەوەی ئەو باسەی پێ سپێرابوو ، کە لە سەرەتادا بە کورتی باسی مێژووی چیرۆك نووسینی کرد .. ئینجا هاتە سەر باسی ئەو چیرۆکانەی لە ساڵی ٩٥٠ وە هەتا ساڵی ١٩٦٠ بڵاو کراونەتەوە .

مامۆستا – حسین – لە لێکۆڵینەوەکەیدا دەستنیشانی ئەم کەمو کوڕیانەی کرد کە بە ئاشکرا لە شێوەو ناوەڕۆکی چیرۆکەکانی ئەو سەردەمەدا دیاربوونو وای دانە قەڵەم کە هێشتا هەر ساکار بوونو هاو جووت نەبوون لەگەڵ پێویستی-یەکانی ئەو قۆناغەدا . جگە لەوەی یەکە یەکە لەچیرۆکەکانی هەندێك لە چیرۆك نووسەکانی ئەوسا دواو بە باسێکی رەخنە-گرانە شی کردنەوە .

دوابەدوای ئەو باسە هەندێك لە بەشداربوانیش هەر لەو بارەیەوەکەوتنە قسەکردنو پرسیارکردن .

●

ئۆپەرێتێکی فۆلکلۆری *
کچ بە پیر دان

لەکاتێکا لاپەرەکانی مێژووی شارستانیەت بە شانازی‌یەوە ، ناوی پیرۆزی وەك مەدام کۆری و ڤالنتیناو کچە نەغەدەو قەدەم خێرو ئەنجێلادفسو لەیلاخالیدو هەزاران هەزار قارەمانی لەم جۆرە ئافرەتانە ئەبات ..

هێشتا لە کوردستانی ئێمەدا ..
لە کوردستانی چاخە رەشەکاندا ..
ژن ئەفرۆشرێ ،ژن ئارەزوو دامرکێنەری شەوانی پیاوە ،ژن کوتاڵو شتێکە لە شتان .. تەنیا مرۆڤ نەبێت !!

ئەم ئۆپەرێتە پێشکەش بەو رژێمو عەقلیەتە گەندەڵو دەس رەشانە بێت .

کچ :

هەی دادو بێداد ئەمە چی حاڵە
کۆڕپە کچ ئەدەن بە پیر سەد ساڵە
خوا بتانگرێ ئەمە چی جۆرە
بۆ تێم هەڵ ئەدەن نۆرە بە نۆرە ؟
چۆن شوی پێ بکەم وەك باوکم وایە ؟
ئەمەم پێ مەکەن بۆ ئەوخوایە

باوك :

ئەوە چی ئەڵێی بێ شەرمو شکۆ
چۆن لەبەردەم من دێتە گفتو گۆ
وەك کارە کۆڕپە باسەرت نەبڕم
کەورت بە خەنجەر باهەڵ نەدڕم

کچ :

لەتو پەتم کەن بمدەن لە زنجیر
بەخوا شو ناکەم من بە پیاوی پیر
باوەگیان خۆ من جگەر گۆشەی تۆم
بۆچی بەم جورە ئەمخەیە بن گۆم
یادی خەرەوە کاتی منالیم
چەند رەنجەت بۆدام لەوردە ساڵیم
هەردەم پەپولەی چرای ژیانت بوم
ئێستاکە بۆچی لە دڵت دەرچوم ؟
باوەگیان خۆ من رۆڵەی شرینتم
گوڵی ناوباخی چەن ساڵەی ژینتم
بۆچی لەم دونیا وا ئەمسوتێنی ؟
کۆشکی هیوای من بۆ ئەڕوخێنی ؟

باوك :

کچێ بە سیەتی لەسەری مەڕۆ
ئەم قسانەی تۆ ئەمکارە نجە ڕۆ
ئەگەرش پیرە زۆر ساماندارە
گەلێ ناودارە لەنێو ئەم شارە
سەرەرای ئەمەش جاوجاغ کوێرە
ئەم شو کردنەت بۆ زۆر خێرە
لەبەر ئەم هۆیە من تۆم داوە پێی
هیچ چارەت نیە ئەبێ بڕۆی بۆی
ئەم ئێوارەیە شیربایی ئەدەن
بۆ رۆژی جومعەش بە بوکت ئەبەن

کچ :

دایە گیان وەرە چارەی سەرم کە
لەنێو ئەم قوڕە تۆ خوادەرم کە

دایك :

کچم پیر باشە ، باش قەدرت ئەگرێ
بەسەر ئۆفێکتا بە راستی ئەمرێ
گەلێ خراپە مێردی هەرزەکار
بێتە لێدانت ئەتکوژێ بەدار

کچ :

دایە وادیارە تەفرە دراوی
بە سامان (بۆزە) هەڵ خەڵەتاوی
لێدانی هەرزەکار وەك هەنگوین وایە
ژیان لەگەڵ پیرا دەردو جەفایە
گوڵ هین بولبولە ئەیبا کونەبو
بۆیە جاگوڵیش ئاگری لێ بەربو
شەرتە شەرتی خوا نەگەنە ئاوات
ئەم شەو خۆم بکوژم لەپێش خۆر هەلات
لە دوای نیوە شەو کچ لەخەو هەڵسا
لە نەخشەکەی خۆی لە پێشا ترسا
بەڵام لەدوای خۆی بە خۆیی ووت
باخۆم بسوتێنم بێ قسەو بێ مت
بوتڵێ نەوتی کرد بە تەپڵی سەریا
گشت نەوتاوی بوو ،جلی لە بەریا
ئاگری بەردا لەگیان نەوتاوی
بووە خۆڵەمێش ئێسکی سوتاوی
تکام وەهایە لەدایك و باوکان
هیچ پەلە نەکەن لە کچ بە شودان
کچتان مەفرۆشن وەك مەڕو بزن
مەیاندەنە پیر تاکو نەخزن

● کاك ئیسماعیل روژبەیانی ئەم پارچە فولکلوریەی بۆ نارووین .. سوپاس کاك ئیسماعیل .

چیرۆك

ئەنتۆن چیخوف

ماتەم

وەرگێڕ – ئەورەحمانی حاجی مارف لینینگراد

خەمی خۆم بۆ کێ هەڵبڕێژم

کات دەمی ئێوارە بوو، کلوی بەفری گەورە لەسەرخۆو بەچینێکی نەرم ونەختەختەسەربانو پشتی ئەسپو ئادەمیزادو کلاویان دائەپۆشی . عارەبانەچی (ئیۆنە یەتایەڤ)(١) وەك فرشتە سەرتاپای سپی بوو بوو .هێندە نووشتابووەوە بەرادەیەك کە چەند لە توانای لەشێکی زیندوو دابێت ، دانیشتبوو لەجێکای خۆی لە پێشی عەرەبانەکەیا ، وا بێ بزووتنەوە گەر کێوێکی بەفرین بە سەریا برۆخایە بە پێویستی نەئەزانی کە خۆی بتەکێنی . ئەسپەکەشی وەك خۆی گشت گیانی سپی بوو و بزووتنەوەوەستابوو . بێ جوڵەیی ، شێوەی خوارو خێچێتی قاچی لاوازی وەك چیلکەی ئەسین لە نزیکەوە لەوە ئەچوو کە لەقوور درووست کراوە . ئەووت خنکاوە لەدەریایی بیرو خەیاڵا. چۆن یەکی دوورخەنەوە لە کێڵگەو ژیانی دەشتوفرییدەنە ناو گێژاوو جەنجاڵو ئەگری ناو شارەوە ئەو کەسە ناتوانی بیر نەکاتەوە .

ماوەیەکی زۆرە (ئیۆنە)و ئەسپەکەی لەشوینی خۆیان نەجوولاونەتەوە . لەپێش نیوەرۆوە هاتوونەتە ئەم شوینەو هێشتا سفتاحیان نەکردووە . کەس نیە سەوایەکیان لێ بکات . وا بەتەواوی تاریکای کشا بەسەر شاردا ، چراکان بەهۆی بەفری سرووشتەوە بەرەنگێکی سپی ئەدرەوشێنەوە . دەنگە دەنگو زۆری خەڵك لەسەر شەقامەکان تا دێت پتر ئەبێت .

– عارەبانەچی بمبە بۆ گەرکی (ڤیبرسکی)(٢) دەنگێکی وەها هاتە بەر گوویێ (ئیۆنە) .

– (ئیۆنە) لەشوینی خۆی راچلەکی . بەفر وا برژانگەکانی داپۆشی بوو کە نەیتوانی تەماشا بکا وەك لە درزێکەوە . بینی کابرایەکی ئەفسەرە .

– بۆ گەرەکی (ڤیبرسکی) ئەفسەرەکە دووباتی کردەوە – چیە ئەڵێی نوستوویت ؟

ئەفسەر ئەچیتە ناو عەرەبانە بمبە بۆ گەرەکی (ڤیبرسکی) . کەوە . . (ئیۆنە) خۆیو ئەسیە ئەتەکێنی ، لەغاوو قایشی ئەسپە توند ئەکاتەوە . قامچی هەڵئەبڕیو ئەیدا بەلاملی ئەسپەدا و بەنچ ،نچ ..دەست ئەکا بەلێ خوورین . ئەسپەش وەك خەواڵوو لەسەرخۆ ئەکەوێتە رۆیشتن .

– بۆکوێ لێ ئەخوری !هەر لە هەنگاوی یەکەمەوە خەڵکی لەپاشو پێشەوە هاواریان لێ ئەکرد . ئەوە بۆ کوێ شەیتان ئەبەن ؟ دەستی لای راست بگرە .

– چیە لێخوورین نازانی ! لای ڕاست بگرە ! بەتوورەییە کەوە ئەفسەرەکە نەڕانی بەسەریا .

(ئیۆنە) بەچاویکی پڕ لەقینو تووڕەییەکەوە ئەڕوانێتە ئەوانەی بەپەلەو ڕاکردن ئەپەرنەوە لە شەقامەکانو پشتیان بەر قەپۆزی ئەسپەکەی ئەکەوێ . (ئیۆنە) جێ بەخۆی ناگری ئەڵێی لەسەر دەرزی دانیشتووە . سەری سووڕماوە تەماشای ئەملاو ئەولا ئەکا ، چاو ئەگێڕی بەسەرسامی . تێ ناگا لە کوێیەو بۆچ لەم شوێنەیە .

– چەندە خەڵکێکی بێ ناموسن ، بەزۆر ئەیانەوی خۆیان بخەنە ژیر پێی ئەسپەکەتەوە . ئەفسەرەکە بۆ گاڵتە بە (ئیۆنە)ی ووت .

– (ئیۆنە) هەر ئەمەی گووێ لێ بوو یەکسەر ئاوڕی دایەوەو لیوەکانی دابەیەکدا . دیارە ئەیوویست شتێك بڵێیت بەڵام لە گەرووی هیچ نەهاتە دەرەوە ، جگە لە ئا یەك نەبێت .

– ئەتەوێ چی بڵێت ؟

ئەفسەرەکە پرسی .

– (ئیۆنە) بەزەردەخەیەکەوە دەم ئەکاتەوە ، هێز ئەدا بەخوێو ئەڵێ :

– گەورەم لەم هەفتەیەدا کورەکەم ئەمری خوای کرد .

– سەیرە !.. بەچی مرد ؟

– (ئیۆنە) بەهەموو توانای رووی وەرئەگێڕی بۆلای ئەفسەرەو ئەڵێ :

لەرزوتایی هەبوو . سێ هەفتە لە نەخۆشخانە کەوت وئەمری خوای کرد... خوایە .

– لەو کاتەدا دەنگێك لە قەڵەبالغیەکەوە هەڵسا : گەماڵە پیر ... وەری چەرخێنە بەولاوە ! چیە کوێریت !

– لێ خوورە ، لێ خوورە . ئەفسەرەکە نەڕانی – بەم جۆرە تاکو سبەینی ناگەین . خێرا لێ خوورە !

– عەرەبانەچی ئەکەوێتە قامچی وەشان بەملی ئەسپەدا . پاش چەند قامچیەك ئاوور ئەداتەوەبۆ دوواوەبۆ ئەفسەرەکە بەڵام ئەفسەر چاوی نووقاندبوو ، دیار بوو نەی ئەوویست گوێی لێ بگرێ . گەیشتنە گەرەکی (ڤیبرسکی) . ئەفسەر دابەزی . (ئیۆنە) لای مەیخانەیەکەوە عەرەبانەکەی راگرت . چەمایەوەو بێ بزووتنەوە دانیشت . سەر لەنوێ بەفر خۆیو ئەسپی سپی کرد . کات ئەڕواو کەس نیە .

لە دوورەوە بەدەنگە دەنگو شەڕەشەق سێ کوری گەنج ئەهاتن . دووانیان درێژو باریکە لە بوون ، سێ هەمیان بچووکو پشتکۆم بوو .

– عارەبانەچی لێ خوورە بۆ لای پردی سەراوە . بەدەنگێکی گڕو بەرز نەڕانی کورە پشت کۆمەکە بە هەرسێکمان بیست (کەپیگ)(٣) ئەدەینی .

(ئیۆنە) لەجێی خۆی راست ئەبیتەوە . راستە بیست کەپیك نرخێکی زۆر کەمە ، بەڵام بۆ ئەم نرخ گرنگ نیە . چی (روبلیك)(٣) ، چی پێنج کەپیك بۆ ئەو گرنگ تەنها ئەوەیە کەسیك هەبیت . کورە گەنجەکان هەرسێکیان بە پەلە پێکەوە چوونە ناو عارەبانەکەوە ئینجا کەوتنە شەری ئەوەی کێ دانیشیو کێ بەپێوەبێ . پاش شەرە جوێنێکی زۆر هاتنە سەر ئەوەی کە پێویستە کورە پشت کۆمە بەپێوە بوەستی ، چوونکە ئەو لە هەموویان بچووکترە .

– خێرا لێ خوورە : پشت کۆم ئەنەرینی . لێ خوورە کڵاو پیس ، کڵاوی واپیس لە هەموو (پێتربورگا)(٤) نیە .

– ها ، ها ... (ئیۆنە) پێ کەنی ... هەرچۆنێ هەیە .

– تۆ هەر چونێك هەیت .. خێرا لێ خوورە ، ئەگینا هەتاوەکوو ئەمانگەیەنیت لاملت عارەبانەچی یەکەیە . بەزڵلە شی ئەکەمەوە .

– سەری لەمردن ئەلەرزێ . یەکێك لە کورە درێژەکان ووتی – دوینێ لەماڵی (دوکماسەڤی)(٥) لەگەڵ (ڤاسیا)(٦) دا چوار قاپ کۆنیاکمان خواردەوە .

– تێ ناگەم ئەم درۆیەی لەچیە ! کورە درێژی دووەم ووتی .

– خوایە راستی پیشان دە.

– ئەمە لەو راستە ئەچێ کە ئەڵێن ئەسپێ ئەکۆکێت .

– ها ... (ئیۆنە) پێکەنی ... گەورەم چەند روو خۆشن

ماوەتی

پەیوەندی لە نێوان ئەدەب و زمانەوانی

ئیسماعیل رەسوول

گەلێ کەس وا تێدەگەن ، کە لەتوانادا نیە مرۆڤ ببێ بە ئەدیب ئەگەر هاتو بەقوولی ، شارەزایی ، بنچینەو بنەرەتی، ئەم زمانەی نەبێ کە پێی ئەنووسێ ، وە بە فراوانی دەستوری‌و رێزمانی‌یەکەی نەزانێ !

بەڵام ، واتێ بگەم ، ئەم رایەزۆر راست نیە ، وە لەسەر بنچینەیێکی زانیاری‌دا ،دروست نەبووە .

وە هەر چەندە، پەیوەندیێکی ئاشکرا ، ئەدەب بە زمانەوە ئەبەستێ ، وە مەزندەی ئەدەب بەهیچ جورێ ناکرێ بەبێ زمان بەلاّ ، دیسان ئەدەب شتێکەو زمانەوانی شتێکی ترە .

بێ گومان شتێکی زۆر چاکو نایابە ، ئەدیب دەستێکی بلاّو درێژی هەبێ وە بەقوولی شارەزایی ، دەستورو بنوبنچینەی زمانەکەی بێ ، جازۆر بەئاسانی‌و هونەرمەندانە ، ئەتوانێ بنوسێ‌و نەخشی وێنەی جوانو رێكو پێك لە ئەدەبەکەیدا دەرخا، وە یارمەتی بەرەو پێش بردنی ئەدەبو زمانەکەی، بە چاکو پوختی ، بدات .

بەڵام هەشە ، کە دەستێکی باڵای زمانەوانی هەیەو بەبێ ئەوەی بە ئەدیبیش لەقەڵەم بدرێ ، وە هەشە دەستێکی باڵای زمانەوانی نیەو بەڵام بە ئەدیبیش ، ئەژمێرێ ، لەبەر ئەوەی ، زۆر بە سووکو ئاسانی ئەتوانی ، ئەو چەندەشارەزایی‌و زانینی زمانەکەی خۆی ، هونەرمەندانە بەکاری بهێنێ‌و هەستو بیرو باوەری خۆی بیخاتە سەرقاقەزو نەخشی وینەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی ، بە پوختی دروست بکات .

شتێکی زۆر ئاشکرایە ، کەزمان لە بنەرەتدا ، داردەستێکی مرۆڤە بۆ قسە لەگەڵ یەك کردنو لە یەك گەیشتن ، وە رێگایێکە بۆ بەرێوەبردنی کاروباری ژیانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی ، هەروەها زمان کە لە ماوەیێکی دورو درێژی مێژودا هاتوتە دی ، بەگەلێ پلەو قوناغ تێپەریوە، وە بەپێی گۆرینی پلەکانی مێژوو وە دروست بوونی عەشیرەتو نەتەوەو میللەتان ، وە گۆرینو پێشکەوتنیان زمانیش گۆرینی تێ کەوتووە .

گەلێ زمان پەیدابووە وە گەلێ زمانیش نەماوە، بەنەمانی ئەو نەتەوانەی قسەیان پێ کردووە ، هەندێکیشیان ، هەرچەندە ئێستاکە بەکار ناهێندرێن ، بەڵام لای زانیاران دیارەو شوێنیشیان ماوە .

دەتوانین بڵێین ، کە باوکو باپیری ئادەمیزادی کۆن ، دەستوری رێزمانی نەزانیوە ، بەم شێوەیەی ئێستاکە لە قوتابخانەکاندا ئەخوێندرێن ، وە بە هیچ شێوەیکی تریش ، بەڵکو ووشەو رستەو چۆنیەتی قسەکردنو بەکارهێنانی ئەم زمانە ، پشتاو پشت بۆ خەڵکی گوێزراوەتەوەو بەپێی گۆرینی ژیانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی ئادەمیزاد وە پەیدا بوونی شتو رووداوی نوێ ، زمانیش گەلی شتی لێ گۆڕاوەو شتی تازەشی خراوەتە سەر ، وەکو ناو، پیت ، ووشە ، رستەو زاراوە ... هتد .

وە هەر لە چەرخانی دووایی‌دا بیر لەووردبونەوەو لێکۆڵینەوەو دانانی دەستوری زمانەوانی کراوە تاگەیشتوتە ئەم رادەو شێوەیەی کە ئێستا ئەی بینین .

وە ئەگەر هاتو توزێ سەرنج بدەینە زمانی کوردەواری‌خۆمان وە بەراووردێکی بکەین لەگەڵ زمانەکانی ناسراوو بەناوبانگی گێتی ، وەکو زمانی ئینگلیزی، یافرەنسی ، یا ئەڵمانی ، وەیا عەرەبی ، ئەبێ ئێمە بسەلمێنین کە تاوەکو ئێستا ، زمانی ئێمە زۆر لە دواوەیە ، لەمەیدانی رێزمانیدا ، وە ئەم هەوڵدانانەی کە بەخشراوە ، لەپێناوی بەرەوپێش بردنی زمانەکەمان ، هەموی لە سنووری هەوڵدانی، چەند زاناو نوسەرێك ، تێ نەپەریوە ، وە زوربەی ئەمانەش بە تەئسیری شیوە زمانەکەی خۆیان – لهجە – باسو لێ کۆڵینەوەکەیان داوەتە قەڵەم. وە کەم کەس هەبووە ، تا ئێستاش ، کە ئاگاداریو شارەزاییێکی فرەوانی هەبووبێ لەگشت شێوەکانی کوردی ، کە بێ گومان لەگەڵ یەکا دەگۆرێن لە گەلێك شتدا .

لە پێشودا، دەولەتو کاربەدەستان بەهیچ جورێك هەوڵیان نەداوەو بەشدار نەبوون ، کە زمانو سەقافەتی کوردی پەروەردە بکەنو پاڵپشتی ئەدیبو نوسەرانی کورد ببن ، وە دەستی یارمەتی درێژ بکەن بۆ شارەزایانی زمانی کوردی ، بەڵکو ئەوەی دیار بووبێ هەرگیز سەقافەتو زانیاری نەتەوەی زاڵ کاربەدەست ، کە کورد لەگەڵی ژیاوە ، پەرەی سەندووە وە زوربەی‌خوێندەوارو رۆشنبیرانی کورد پێی موتەئەسیر بوون ، وە لەسەرچاوەی زمانی بێگانە ، زانیاری‌و زانینیان وەرگرتووە.

ئینجا شتێکی زۆر سەیر نیە کە سەقافەتی نەتەوایەتیمان کاری لێ کرابێ لەلایەن سەقافەتی ئەم میللەتانەی کە لە سنووری یەك وولاتو یەك دەولەتدا لەگەڵیا ژیاوون .

هەر لەبەر ئەمە ، ئەبێ دەستی‌هەموو نوسەرو ئەدیبێکی کورد بگرینو پاڵی پێوەنین ، بۆ ئەوەی بەزمانەکەی نەتەوایەتی بنوسێ‌و بیرو باوەرو هونەری بۆ گەلەکەی پێشکەش بکا ، وە ئەگەر هاتو چەند کەمو کوڕیەك لەشێوەی نوسینو زمانەوانیدا هەبێ ، ناڵێم چاوی لێ بپوشرێ بەڵکو ئەبێ یارمەتی بدرێ بۆ چاك کردنو پوخت کردنی شێوەی نوسینو زمانەکەی ، وە هیچ شتێکی وا نەکرێت کە قەڵەمی بشکێتو لە ناوەندی رێگارا بوەستێ وە بەسووکو نزمی تەماشای بکرێت .

چونکە میللەتی تیونومان بۆ زانیاری‌و زانستی ، پێویستی بە هەوڵو تەقەلای هەموو ئەدیبو نوسەرێك هەیە ، جا ئەگەر مەرتەبەی گەورە بێت یا بچوك وەلە کۆری رەخنە گرتنی ئەدەبیدا ، گەلێ جار چاوومان بە هیندی رەخنە ئەکەوێ ، دەربارەی چیرۆك یاباس ، رەخنەگر لەچیاتی ئەوەی رەخنە لە ناوەرۆکی چیروکەکە یاباسە-کە ، بگرێ یارەخنە لە کەمو کوری‌و شێوەی نووسینی دەربهێنی ، بەدوای چەند هەڵەیێکی رێزمانی‌دا ئەبەزێ ، وە زوریش خۆی ماندو ئەکا ، بۆ ئەوەی چەند ووشەیێکی ناراست ، کە لەوانەیە لە شوێنی خۆیدا بەکار نە هێندرابێت ، وە لە ئەنجامی ئەمەدا ، حوکم بەسەر ئەم بەرهەمەدا ، ئەدات ، کە خراپو بێ کەڵکەوە نوسەریش نەزانو ناشارەزایە !!

هەندێك رەخنەگری تریش هەن ، کە چەند نمونەیێکی ئەدەبی ، بادبسان بڵێین (چیرۆك) وە یا شێوە نووسینی چەند ئەدیبێکی ناسراوو بە ناوبانگ ئەکەن بە تەرازوی کێشانی هەموو بەرهەمی نوسەرەکانمان ، وە هەر بەرهەمێ کە لەم تەرازووەدا نەکێشرێ بەخراپۆ بێ کەڵك ئەژمێردرێ !!

بێ گومان ئەمەش شتێکی راست نیە ، چونکە هیچ مەرج نیە کە هەموو نوسەرو ئەدیبێك لەسەر یەك شێوەو ریگا برۆن لە نوسیندا ، بەڵکو لەوانەیە کە هەر نوسەرێك شێوەی نووسینی تایبەتی خۆی هەبێ وە رەخنەگری شارەزا زۆر بەئاسانی ئەتوانێت بگاتە ئەنجامی حوکمدانێکی راست دەربارەی هەر نمونەیێکی ئەدەبی تازە بلاّوکراو ، وە ئەتوانێ بزانێت کە هونەرمەندی تێدا هەیە یان نە ؟!

لە هەمووشت گرنگ تر لە برهەمی ئەدەبیدا ، ناوەرۆکە (المضمون) ئایا ئەم ناوەرۆکە بۆ کێ نوسراوەو بۆچی .... وەخزمەتی چی‌ئەکا ؟!

پاشان بیر لەوە بکرێت کە ئەم ناوەرۆکە بە چ شێوەیێك نوسراوەو لە چوار چیوەی چۆن هونەرێك دانراوە ؟

ئەفسانەی قوتابخانە تاریکەکە

ئەحمەد رێبوار

ئاگری رەشی
ئاگردانی .. پیر
بە نەوتی تۆڵە
ئەکوژێنمەوە .. !!
کۆڕەکەشی وەك
کای بێ سێبەری ژێر شاراو خەرمان
بە گەردەلوولی شەماڵی زریان
وا ئەتوێنمەوە ..
تا لەمە زیاتر
نەبینم .. ئیتر
تارمایی تاری
دێوەکانی پشت دیواری ژیان
زبان درێژی
قەوانە شرو رزیوەکانی دەوری ئاگردان
بە نوکی نێزە .. فرمێسك رێژەکان
لە بنا ئەبرم
ئەوسا زبانی
پروشەی پشکۆی ..سووری بۆ ئەکرم
بەڵێ ئەوساکە
تامی تاڵاوی دەمی دەروونم
بە پەرەی گوڵی ..
بەربەیان ئەسرم

–٢–

ئەو نەنەیەی خونچەکانی
خستە ناو گڕ
کاتی ژینی دەم بەیانی
بە زیندویی ، کفنی کردن
بەڵام هێشتا ..
هەر نەمردن !
روخسارو رووی
ئارایشتی فریشتە دروزنەکان
تێکەڵ زایەڵەی پڕ کینەی
ئاگراوی
دێوە رەشە چاو زیتەکان
بەرەو رووی گەشی چرۆی باخەکە
هەنگاو ئەنێن
گەرای رەشیان
ورد دائەنێن ..
بە چەپۆکو نینۆکی رەش
گەروو ئەگرن .. ئەتاسێنن
بیری تیژو هەستی گەرمی
بە چرکەیەك
لێ ئەسێنن
لە دێرەوە خۆیان .. بەوان
ئەناسێنن ..

بروانە : ل ٤

Institut kurde de Paris

میهرەجانی خوێندنگای ئیسكانی كوڕان لە هەولێر

قوتابیانو مامۆستایانی كوردستان بەشێكی فراوانی میللەتی كوردن ، پێش كەوتنو بەختیارییان بەندە بە پێش كەوتنو بەختیاری میللەتەكەیان ·
قوتابیانو مامۆستایانی خوێندنگای ئیسكانی كوران بەبوونەی جەژنە میللیەكەیانەوە میهرەجانێكی فراوانیان سازكرد بەشە هەرە رازاوەكەی پێشانگای هونەری بوو كە گەلێ سەركەوتوو بوو ·
لە ٢٣-٣دا ، لە هۆڵی قوتابخانەی ئیسكانی كوران بەرێز وەزیری دەوڵەت دكتور عبدالستار جواری پیشانگاكەی كردەوە ، بەرێوەبەری خوێندنگا مامۆستا غازی محمد اسماعیل

عبدالصمد محمد — فرهاد هسن — محمد مولود — غازی محمد اسماعیل — عباس مصطفی

چەند تابلویەكی جوانی بەخشی بەوەزیرو پارێزگاری هەولێرو كاربەدەستانی شار ·

پیشانگاكە برێتی بوو لە حەوت بەش ، هەر بەشێك وا رازاوە بوو ، دەتوانین بڵێین پیشانگایەكی سەربەخۆ بوو ، بەشەكان بەم جورە بوون :

١ – بەشی پەروەردەی هونەری لەژێر چاودێری مامۆستا محمد مولود ئامادە كرابوو ، سەركەوتوترین تابلو هی قوتابی عبدالقادر اسماعیل بوو ·

٢ – بەشی فیزیا لەژێر چاودێری مامۆستا عبدالصمد محمد أمین بوو ·· قوتابیان ئەمیر محمدو فوٴاد كەمال ·

كومەڵە دەستەكردی زانستیان دروست كردبوو كە نیشانەی زیرەكیو بەلیمەتیان تیا دیار بوو ·

٣ – بەشی عەرەبی لەژێر چاودێری مامۆستا عبدالكریم عبدالقادر بەهاوكاری كردنی قوتابیان محمد عزیزو فیصل مجیدو خورشید اسماعیل ·

٤ – بەشی كوردی ·· كە یەكێك بوو لە بەشە سەركەوتووەكان بە وێنەی شاعیرو نووسەرو بلاوكراوەكانی كوردی رازا ببوموە ·· هەروەها كەلو پەلو كەرەستەی فۆلكلۆری میللی پێش كەش كرابوو ، بەراستی گیانی نەتەوایەتی زۆر بەئاشكرا هەستی پێ ئەكرا ، ئەم بەشەش

لەژێر چاودێری مامۆستایان رەمزی حەسەن دزەییو عەباس مصطفیوە هاوبەشی كردنی قوتابیان ئەكرەم مجیدو اسكندر محمود بوو ·

٥ – بەشی كۆمەلایەتی بەسەر پەرشتی مامۆستا عبداللە مرعیو هاوبەشی كردنی قوتابیان ئەلوەند طاهرو سعدی حمە صالح رێكخرابوو ·

٦ – بەشی « طبیعیات » كە ئەمەش لە بەشە سەركەوتووەكان بوو ، مایەی دڵ خوشی میوانە بەرێزەكان بوو ، لەژێر چاودێری مامۆستا فەرهادحەسەن بوو ، هەروەها قوتابیان یعقوب محمد ،شوان عزیز هاوبەشیان كردبوو ·

م · حەیدەری

٧ – بەشی زمانی ئینگلیزی ، لەژێر چاودێری مامۆستا محمد عبدالكریم بەرزنجی بوو ،قوتابی جلال محمد أمین وەك بولبولێكی زمان رەوان بەزمانی ئینگلیزی ، بۆ میوانە بەرێزەكان ناوەرۆكی بەشەكەی باس ئەكرد ·

ئەوەی شایەنی باسە ، خویندنگاكە ، ئێزگەیێكی دروست كردبوو وە بەردەوام گورانیو پارچە موسیقای بلاوئەكردەوە ، هەروەها چەند فلیمێكی شارلی شاپلنیان پیش كەش كرد ·

رۆژی دووهەم: میهرەجانێكی وەرزشی بەم بۆنەیەوە سازكرا لەژێر چاودێری مامۆستا محمد اسماعیل بەریوە بەری پەروەردەو فێركردن ،پیشەكی چەند هەڵپەركێی كوردی پێش كەش كرا لەگەل چەند گورانی پاشان یاری : جم لاستیك كرا ، ئینجا یاری باسكت بۆل لەنێوان تیپی پۆلی دووهەمو سیهەم كرا ،لەئەنجاما پۆلی سێهەم بردیەوە ·

رۆژی سێهەم : ئەنجومەنی باوكو كەسو كاری قوتابیان لەگەل مامۆستایان سازكرا ، لەژێر چاودێری مامۆستا مصطفی حەسەن شعبان یاریدەی بەرێوەبەری پەروەردە ، كۆبووەكان بەفراوانی دەربارەی چونیەتی پێشكەوتنی قوتابیانو بلاوكردنەوەی خوو رەوشتی چاك لەنیوانیان دووان ·

رۆژی چوارەمیش بۆ ئافرەتان تەرخان كرابوو !! ئەبوایە ئەم جیاوازیی یە نەكرابا ئەركی لابردنی ئەم جیاوازیی یە ئەكەوێتە ئەستۆی رێكخراوە كوردستانیەكانو دامو دەزگای پەروەردەو فێركردن بەگشتیو ئەستۆی ی · ئا · ك · بەتایبەتی ·

سەركەوتنی میهرەجانەكەو پشانگاكە ، بۆ جارێكی تر سەلماندی بە خەلكی ·· ئەگەر میللەت لەژێر سێبەری ئازادیو ئاشتیدا بژیت ·· چۆن ژیانی كۆمەلایەتی لەهەموو روویێكەوە پێش ئەكەوێ ·

قەلاچۆكردنی نەخوێندەواری ئەركی ئێمەیە؟!

طارق عزیز مجید

لە بەر بێ ئیشی ، سەرم لە گەرۆكیەوە دەرچوو ·راستە ئەڵێن : شەڕ لە بە تاڵی باشترە ··!!

لە ئەنجامی ئەم گەرۆكیە ، رێم كەوتە قوتابخانەی « بێسارانی » سەرەتایی كوڕان لە هەڵەبجەی بەسەزماندا ·!! كاتژمێر شەشی سەر لەئێوارە بوو ، ئەزانم دەنگە دەنگو قەپو قالو كۆكە ، لەگەل دووكەلی جگەرە ، سرووری دانیشتوانە !!

نزیك بوومەوە ، سەیرم كرد ، پەنجا هەتا شەست پیاوی بەساڵا چووی تەمەن رۆیشتو ، دانیشتوەو نیشانەی زویریو ماتەمینی لەباتی خۆشیو پێكەنین ، هەستی پێ ئەكرا ! هەریەكە بەجۆرێ نارەزایی خۆی دەرئەبرێ ·

یەكێ ئەی ووت : بەخوا من ئەو سوودەم ناوێت ئەئاوا دەستگیرم بێت · یەكێ تر ئەی وت ئەم «داراو زارایە» بەكەلكی من نایەت · یەكێ تر لەلایەكی ترەوە بەدەنگی بەرز ئەی ووت : گوێ مەدەنێ هەرماوەیەكە ··!!

بەو جۆرەی سەرەوە،هەریەك لەوانە ، نارەزایی خۆی دەر ئەبرێ · هەروەكو بەندێك لە بەندیخانە توندكرابێ بەبێ تاوان ، وە بەقسەكردنێ وورگی خۆی چۆل بكات ! منیش پرسیارم كردلە مامۆستاكەیان: نیازتان چیە بەمانە ؟

ووتی : ئەمانەوێ نەخوێندەواری ریشەكەن بكەین · لەم كاتەدا وەك گوڵ گەشامەوەو دلم روون بوەوەو بوو لەخۆشی پرسارم كرد لە خۆم : تۆ بلێی كەس ئەمابێ فێری خوێندن بكرێت ، تەنها ئەمانە نەبێ وا بە پەرۆش هەولیان لەگەل ئەدرێت ، چونكە لە دەستیان دەرچوون !

تۆبلێی خوێندنی « الزامی» دەس پێ كرابێ ،لەهەموو كونو قوژبنێكی وولاتەكەماندا !ئەمەو چەند پرسیارێكی تریش دەوریان دابووم · وە دلیشم وەك مەنجەل ئەكولا بۆ مامۆستاكانیان ،چونكە ئەمناسی كەیەكێكە لەدەرچوانی زانستگای مامۆستایانەو ، ماوەی سالێك زیاتر ئەبێ ، جادە ئەپێوێ · وەهەر شتێ بۆنی پەروەردەو فێركردنی پێوەبێ ،وەك :«طرق التدریسو علم النفس الطفلو الادارة التربویەو أصول الاجتماعو ·· هتد » لەبیری چوەتەوە · جێگاكەی پڕبوە لەگیروگرفتی ژیانو كارەساتی ناخۆشو سەرشۆری بەرامبەر بەوكەسانەی دەستی بڕیون، كە گوایە ، سبەینێ ئەبێ بەمامۆستاو ، كەچی وانە بووا! وەلە ناچاریا ، رازیبوە ،مانگی بە دە دینار ، بێتە مەیدانو هەولی گۆڕ كردنی نەخوێندەواری بدات ·

پێمووت : ئێوە چەندكەس ئەبن ، كەوا قایل بوون مانگی بەدە دینار وانە بلێنەوە ؟!وتی: سێ سەد · هات بەبیرما ، بۆئەوەی هۆی ئەوە بدۆزمەوە، كە ئەمانەی ئاوا بێ ئیش كردووە · جا لەبەر ئەوە ،رووم كردەوە مامۆستای داماوو،ووتم ئایا خزمەتی سەربازیتان كردووە ؟ ووتی : بەلێ ، بەهەر سوالكردنێك بوو ، توانیم سەد دینار بدەم ·

ووتم : ئەبێ پارە نەبێت ؟!

ووتی :«٣٨» ملیۆن دینار دانراوە بۆسالی خوێندنی ١٩٧٠ – ١٩٧١ ·

ووتم : كەوابوو شوێن نیە، ئێوەی بۆبنێرن ! لەوەئەچێ قوتابخانەكانمان مامۆستای تەواویان هەبێ؟!

ووتی : برادەر، تۆ لەخەلكی ئەم وولاتە ناچیو ، ئەبێ نەگەرابی !

ووتم : بەلێ ، من خەلكی ئەو وولاتەم ، وە زۆریش گەراوم ، چونكە منیش وەك تۆ بێ ئیشو كارم · وەئەوەی منی تێكداوە ، ئەم هەلویستەیە كە لەبەرچاومە نەهێشتنی نەخوێندەواریوام تێ ئەگەێنی ، لەدوای ئەوەی من گەراوم ، تازە رووی داوەو من ئاگام لێ ی نیە !!

ووتی : كاكەگیان ، بەخوا ئەمەی ئێمە خەریكی ئەبین، لەبەر ئەوەیە ، دەنگو باس بلاوبێتەوە لەدەرەوەی وولات، كەعیراق ، گەیشتوەتە پلەیەك هەولی قەلاچۆ كردنی نەخوێندەواری ئەدات · ئەگینا بەسەدان لادێ هەیە ، ناوی قوتابخانەو مامۆستایانی نەبیستوە ، مندالەكانیان نازانن خوێندن چیەو چۆنە !!

بەراستی ، بروام نەئەكرد بەو شتانەی ئەیووت · پێم ووت : ئەگەر وولاتێك دەستی كردبێ بە نەهێشتنی نەخوێندەواری ، لەریزی بەسالاچوەكاندا ئیترچۆن ئەگونجێ ، بەسەدان لادێ بێ بەش بن لە قوتابخانەو مندالە نازدارەكانیان نەزانن خوێندنو خوێندەواری چیە !؟

ووتی : باناوی ئەو دێیانەی كە من ئەزانم قوتابخانەیان نیە لەناوچەی هەلەبجە دا ، بۆت بژمێرم ، ئەوەش بۆ نموونە·

جەلیلە ،حسن ئاوا ،زەمەقی هانەسوورە ، ژالە ، پێگە، چروستانە ، سەراو ،گردەناوێ مۆردین ، چنارە ، نەیجەلە، كولَ متكان ، طە ، كۆساوا، رێشاو ، بوین ، گریانە، دەرەشیشی خواروو ،دەلەمەڕ، خارگیلان ، دەرەقەیسەر بنجۆی درە ، هانەی قوول، هێلان پێ ، هانەی‌دن ، قاینەجە تەپەكورە ، بەشارەتی خواروو، بەشارەتی سەر ، گەچینە شەشك ، گردی سەفای ژوروو خێلی‌حەمە ، دێ كۆن ، تازەدێ ··هتد » ·

ووتم : بەس، بەس،خەریكە زیاتر بروا ناكەم ·

ووتی : بۆچی ··؟

ووتم :لاف لێدانی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە كوێ ؟ وەبێ بەشی ئەو ژمارە زۆرە ، لە لادێكمانمان لە خوێندن لە كوێ ··!؟ رێوی نەئەچوو بەكونا ، هەژگێكیشی ئەبەست بەخۆیەوە !

ووتی : لەوە ئەچێ بێ كەلك تەماشای قەلاچۆكردنی نەخوێندەواری ئەكەی ؟

ووتم : نەخێر ، بێ كەلك تەماشای ناكەم ، ئەگەر لەكاتی خۆیا بكرێت ، نەك وەك ئێمە، نانمان نیەو پیاز ئەكرین،وەیان مالمان نیەو مزگەوت دروست ئەكەین !! چاك ئەزانم ، وەتێ گەیشتووم ، كە نەخوێندەواری نەخۆشیەو هۆی دواكەوتنو سەرشۆریە بۆ وولاتان ·

بەلام ، ئەگەر ویستمان چارە بدۆزینەوە بۆ نەخۆشێك لەپێش هەموو شتێكا ، ئەبێ بزانرێ شوێنی نەخۆشیەكە ، لەگەل ئەو هۆیەی كەپەرەی پێ ئەدات ، بۆ ئەوەی بە زووترین كات چارەیەكی تەواوی بۆ بدۆزرێتەوە · گەروانەبێ ، نەخۆش رێخۆلە كوێرەی بێت ، وەیان نەخۆشیەكی درمی بێ ،ئەچین دەرمانی لەرزوتا « ملاریا»ی بۆ ئەهێنین چونكە نەمان زانیوە نەخۆشیەكە چیە !

كەوابوو ، لەپێش ئەوەی دامێنینو دلگران ببین ، بۆ جوتیاران وكاركەران ، لە بەركەمی بەرهەمیان ، بەهۆی نەخوێندەواری یەوە باش وایە فرمێسك بڕژێنین بۆ مندالەكانیان ، ئەو مندالانەی ،كەهەر لەبەیانی هەتا ئێوارە شەڕكردن زیاتر هیچی تر نازانن ، وە سبەینێش ئەبن بەپیاوی كۆمەل ·

ئەم گفتو گۆیە ، دووچارم بوو لەقوتابخانەی ناوبراو · هیوام زۆرە كە « هاوكاری » خۆشەویستمان بلاوی بكاتەوە بەلكو بەرچاوی كاربە دەستانی وولاتەكەمان بكەوێتو چاوێ بگێڕن بەدەوروبەری خۆیا، وەدەس بدەنە كردنەوەی قوتابخانە ، لەلادێ رەنگینەكانماندا ، ئەگەر بەسێ دێیش یەك قوتابخانە بێ · وە ئەو هەموو مامۆستایانەی ، كە ئامادەكراوون بۆ ووتنەوەی وانە ، وەئێستە بەبێ ئیشو كار ئەسوورێنەوە چارەیان بۆ بدۆزنەوە · لە پاش ئەوەی پلەی یەكەممان برێ ، پێ ئەنێین بۆ پلەی دووەم · بەلام ئێستە خەلك بەو تێكوشانەی ئەكرێت لەپێناوی قەلاچۆكردنی نەخوێندەواری دائەلێن :

كەر لەكەێ كەوتوەو ،كونە لەكوێ دراوە !

قوتابخانەی لادێكانو نەهێشتنی نەخوێندەواری

هەولێر : رەوف پشدەری

سەردەمەدا زۆربە پێویست ئەزانری هەتاكو ببن بەمەشخەلێكی رووناك لەرێبازی ژیانی نوێی نەتەوەكەماندا ، كەواتە باهەولیك ، كۆششێك، تەقەلایەكی بێ‌ووچان دەست لەدەستو هیز لەیەزدان كاكی رەوشن بیرەخوێندەوار هەتاكەی ئەو كۆرپانە لەزەلكاوی نەخوێندەواریدا مەلەبكەنو خەریكی خنكان بن با نە هێلین لەوە زیاتر ژمارەیان سال بە سال بە سەر یەكدا بكەون چونكە بەو چەشنە دەردو برینەكانی گەلەكەمان تیمار ناكریت وەكو پیرەمێردی نەمر ئەلیت :ـ

خوێندەواریە ، ئاخ خوێندەواریە
هەر میللەتیك خوێندەوار نەبێت دەردی كاریە

ئەگەر سەرنجێكی وورد بدەینە قوتابخانەكانی كوردستان لە سەرانسەری ناوچەكانی بەتایبەتی دێهاتە دورەكانی ئەوانەی كە ، كەوتونەتە سەرسنور بۆمان دەر ئەكەوێت كەلەماوەی نۆ سالی رابوردوودا بەلكو پێش ئەوكاتەش قوتابخانەكان وێران ببوە ·· چ بەبۆمبا باران بووبێت یاخود خۆی تەپیوە لەئاستی خوێدالەبەر گوێ نەدانو بێ بایەخی میری ·· بەلام ئەگەر قوتابخانەش هەبو بێت بەو شێوەیە نەبوە كە سودێكی ئەوتۆی بەرۆلەكانی كورد گەیاندبێت كە لە تاریكایی نەزانین رزگاریان بكات· چونكە كەمو كوری زۆر بوە چ لەرووی نەبونی مامۆستایانەوە بوە بەتایبەتی یا لە رووی نەبونی پێویستی قوتابخانەوە بوە ، یان لە ناوچەیەكدا كە برێتیبوە لەچەند دێیەك كەچی قوتابخانەیەكی تیدا كراوەتەوە ئەویش بە مامۆستایەك بەرێوەبراوە··! شتێكی روونو ئاشكرایە كە نەخوێندەواری دەردێكی گرنگی كۆمەلایەتیەو پێویستی بەقەلاچۆكردنو لەناوبردن هەیە لەناو هەموو كۆمەلێكدا نەك تەنیا لەناو كۆمەلی ئێمەدا ئەگەرچی ئێمە لە رووی خوێندەواریەوە زۆر دواكەوتوین بۆ نمونە گەلیك شوین هەیە لە ناوچەكانی كوردستان تا ئیستا قوتابخانەی تیدا نەكراوەتەوە ، وەخوێندەواری تیدا بلاو نەبۆتەوە ، ئەوەش كارێكی جەرگ برە لە ئاستی رۆلەكانی گەلی كوردمان چونكە خوێندەواری بڕبڕەی پشتی گەلەو دروشمی سەركەوتنیەتی وە هەر ئەویشە كە سەری ئەخات بە سەر هەموو كۆسپەكانی ژیانداوە پێشی ئەخات لە هەموو روویەكەوە وە ئەی گەیەنی بە ئامانجی دوارۆژی ·

جا لەبەر ئەوەش وەكو ووتمان نەتەوەكەمان لەم رووەوە زۆر لەدوایە ، ئەبینین ئەوەش پێویستی بە هەولو كوششیكی زۆر هەیە بۆ پێش خستنی وگەشە پیدانی بەكردنەوەی قوتابخانە لە هەموو دێیەكانی كوردستانداوە ناردنی كەرەستەو مامۆستا بۆێ ، هەتاكو بتوانریت بەرگری ئەو دەردە نارەوایەی پێ بكرێت لەناو چوار چیوەی نیشتمانەكەماندا چونكە نەزانین هۆیەكی سەرەكی دواكەوتنی گەلەكەمانە · بەلام نەهیشتنی دەردی نەخوێندەواری پێویستی بە ئەركێكی زۆر هەیە بەتایبەتی ئەوەش ئەكەوێتە سەر شانی هەموو خوێندەوارەكان چ لە شار بێت یاخود لە لادێ چونكە وەك نەخۆشی (شێر پەنجەی) لێ هاتوە رەگو ریشەی هەموو لایەكی گرتوتەوە خەریكی تەشەنەكردنە ئەگەر بێتو بنبڕ نەكرێتو لەناو نەچێت چونكە زیانیكی زۆر لەرۆلەكانمان ئەداتو دوایان ئەخات لە كاروانی ژیانیكی پڕ لە خۆشیو شادیو دور لە هەموو جۆرە ناخوشیەك

لەگەل ئەوەشدا كە تەماشا بكەین ئەمرۆ بۆمان دەر ئەكەوێت كە هێرشێكی توند كراوەتە سەر نەخوێندەواری لە هەموو شارەكاندا بە كردنەوەی قوتابخانەی ئیواران بو ژنانو پیاوان هەتاكو بتوانریت ئەو خەلكە لە كۆتی نەخوێندەواری رزگار بكەن كە چەند سالە بێ بەش بوون لێی چونكە وەختی خۆی كەسو كاریان نەیان ناردونەتە بەر خوێندنو هیچ بایەخێكیان پێ نە داون لەم رووەوە ویا تی نەگەیشتنیان لەو وەختەدا وەكو ئەمرۆ نەبوە دەربارەی خوێندەواریەوە ، لەراستیدا هەستان بەم كارەگرنگە شتێكی رەوایەو هەولێكی مرۆڤانەیە كە خەریك بن بەهەموو توانایەكیانەوە خەلكی لە نەخوێندەواری سەر فراز بكەن وە نەهێلن كە لە باوەشی نەزانیندا بمێننەوە ، وەكو ئەبینین ئەمرۆ لە شارەكاندا ژنو پیاو لەتەمەنی ٥٠ سالیدا فێری خوێندن ئەكەن ، بەلی ئەمە فەرمانێكی بەجێیەو بەلكو فەرزیشەو وە مەبەستمان لەوەودا ئەوەنیە كە ئەبێ ئەوانە دەستیان لێ بەربدریت ، بەلام ئەگەر ، بەراوردیان بكەین لەگەل مندالانی لادێكان بۆمان دەر ئەكەویت كە هەر دووكیان پیویستیان پێ هەیە زیاتر لەیەكتری چونكە هەوێنی ژیانە لە ئاستی هەردووك لادا وە ئەگەر بیان خەێنە تای تەرازو ئەبینین یەكێیان لە ئاسمان بالە فڕكەیەتی و ئەوی تریشیان لەئەرز ناجولێت ، هۆی ئەوەش ئەگەریتەوە بۆ كەم تەرخەمیو بێ بایەخی كاربەدەستانی میری ، بەتایبەتی بەرێوەبەرایەتی پەروەردەو فێركردنو لێ پرسراوەكانی ، چونكە هەر ئەوانن كە بەونیشە هەلئەستنو ڕای ئەپەرینن ·

بەلام با چاوێكیش ببرینە زروفی ئیستای گەلی كوردمان ، كە بەقوناخێكی نوێدا ئەروات بەتایبەتی پاش بەیانە میژوویی یەكەی ١١ی ئاذار ، وە كۆتایی پێ هێنان بەشەڕی براكوژیو گەرانەوەی ئاشتیو ئاسایش بو كوردستانی خوشەویستمان وەدەست پی كردن بەچارە سەركردنی هەموو گیروگرفتێكی گەلەكەمان ئەوەش كە هەموی بەستراوە بە ناوەرۆكی بەیانەكەوە ، وجێ بەجێ كردنی تەواوی بەندەكان، بگرە چارەسەركردنی نەخوێندەواری یەكیكە لەو تەنگ وچەلەمانە ئەویش كە شتیكی روونو ئاشكرایە لەبەردەم كاربەدەستانی ئیستادا كەنەی خەنە پشت گوێو هەر بەچەشنی سالانی رابوردو نەی هێلنەوە ، چونكە، پێ گەیاندنی نەوە ، نوێیەكانمان لەم

پاشماوەی : داستانی قوتابخانە

لەسەر سنگی دیوارەكان
ناوی یەك ·· یەك ··!
لە خێوەكان ··
هەلكەنراوە
ئاوەهاشیان لێ نوسراوە :
« نەكەی رۆلە !! هەنگاو مەنێ »
« نەنەت چی ووت لەمستی نێ »
پەرەكانی مێشكی ساوا
هەلوەریوە ··
شیرازەو تەقەلی ژینی
بێ ئاسۆیان
هەل تەقیوە ··!!
تاو دانەوەی بەندو باوە
چی كراوە ··
كێ خوراوە ··
چۆن رووی داوە ··
چێژی خۆشیان لێ بینراوە
لە لای هەندێكی بیر نووستوو
پێچكەی ژیان بۆ دواوەچوو
تاسەو خۆزگەو بڕوای ئەوان
دەوری بەردە ··
چیرۆكەكەی (مام ئەرسەلان)
ئەفسانەكەی سەدەی هەڤدە
بە سەدەی تازەوە بەندە
گۆڤارەكان ··
پەڕاوەكان ··
قوتابخانەو ڕوانگەكان
بكەن بە قوربانی بتی ··
بێ گیانی رەشی دواكەوتن
روو لە تەقینەوەی خۆری ··
هەلچوونو رێگەی پێشكەوتن
وەربگێرن · ·
دەنك دەنك تەزبیحی ملی دواكەوتن
لە نوێژی خەوا بژمێرن
هەر مل كەچ بن
هەر گوێ شل بن
بۆ داستانی
نەفەوتاوی
گۆی ئاگردانی ·· ژەهراوی

پاشماوەی : ژنەكا كورد

راوەستا ···
وەكی موختار كەتە بەر ستێركا تەنگاوێ، وەكی بلنگە مێرا ، موختار وەرگەرانكو كرە كەلەخ ···!!

خولامێت موختاری خوهاڤیتە پشت بەرا وشەو گەرم بوو ، گەلەك بێ نەچو (زێرینێ) خولام كردنە كەلەخ دخوینا خودا بگەڤزن ··· وەكی سا ·

شەڤێ زێرینی سەرێ خو دانا سەر بالگەهیو پشتی گوشتنا برایێ خو بوجار! ئێكی بدل خوشی نڤستو روژا پاشتر قەستكرە بازێرێ (·····) لوێری دەست بژیانەكا نوی كر ···

بەلێ ئەڤ رەنگە ژنە ژی‌تێن هەین دناڤ كوردادا ··

هاوكاری : ئەڤ چیروكە مە بدەستكاری بلاڤكر ، ژبەركو بیرەكا سەركەفتی تێدابو ، هەرچەندە دارشتنا وێ وەسا نەبوو ، ئەم هیڤیدارین برادەر فارس پتر خو بوەستینیت بخویندن ونڤیسینێڤە ·

سوپاس

بەناوی خۆمانو كەسو كارمانەوە لە ناخی دلەوە سوپاسێكی بێ‌پایان هەموو ئەو كەسە بەرێزانە ئەكەین كە بە بۆنەی كۆچی خوالێ خۆشبووی دایكمانەوە ئەركی پرسەو سەرقەبرانیان كێشاوە وە یا بە بروسكە بەشداری دلتەنگیان كردوین ·· لە یەزدان داواكارین هەرگیز ناخۆشی نەیەتە رێگەیان ·

امین مام احمد
عثمان مام احمد
جلال مام احمد

Institut kurde de Paris

هــونــەر

مەحمود زامدار

فرنشیسکۆ گۆیا

نووسینی : جوامێر

لەسالی ١٧٤٦ دا هاتۆتــەدونیاوە ، کوری خێزانێــکی دێهاتی خواپەرســت بووە ، تەمەنی چوارده سال بووە ،کە قەشەیەك ئەی بێنێت خەریکی وێنە دروستکردنی هاورێ یەکی خۆیەتی ، قەشەکــە ئەینێرێتە دەرەوەی ناوچەکەیانو لە وێنە خانەکەی (جــۆزی لۆزان مارتینی) دەست ئەکات بەخوێندنی نیگارکێشان ..هەر لە منداڵیەوە رقوکینــــەی بەرامبەر کورە دەولەمەنــدو خۆش‌بەختەکان بەکارهێنــاوە هەژدەسال بووە ، کە هەستی بەوە کردووە کۆشك‌و تەلاری بەختەوەری دەولەمەندەکــان لەســەر بەدبەختی‌و زۆرلــێ کراوی رەشوروت بنیــات نراوەو بنیات ئەنرێت ، بۆیـــە ماوەیەکی پــێ‌ناچێت لــــە (بیسارا جواوە) رائەکات بۆ (مەدرید) بەتاوانــی ئەوەی گوایە چەند کەسێکی بریندار کردووە .. لەمەدرید خــۆی ئەخاتە ناو گێژاوی سەختی‌و ناخۆشــی ژیانــەوەو رێی ئەکەوێتە ناو تیپێکی زۆران‌بازی لەگەل گادا ، ماوەیێك خــۆی بەو کارە پرمەترسیەوە گیرەوە ئەکات ، تا لەپر ئەکەوێتــەوە دەولەمەند بوو خزاندنەکەی خۆی‌و بەرەنگاری کــورە دەولەمەندێك ئەبێت ، پــاش ئەوە زۆر نابات شەوێك بـەر خەنجەری ئەدەن‌و زۆری نامێنێ کەلەکیس هونــەرو مێژووی مرۆڤایەتی بچێت .. هــەر چونێك بووە زامەکانی چــاك بوونەتەوەو دوای ئەوە وازیش لە زۆران‌بازی گا هێنــاوەو بریــاری دا خــۆی بــۆ هۆنەرەکەی تەرخان بکات ،هەر بەو هۆیەوە پارەیەکی چاکــی پێکەوە ناوەو بەرەو ئیتالیـای هونەرو هونەرمەندان کەوتــە رێ ، بەنیــازی ئــەوەی خوێندنەکەی تەواو بکات .

لە شاری رۆمای جوانــو رەنگین قیبلەی هونەرمەنـدان ئەکەوێتە دوای گەرانو پشکنین بەدوای بەرهەمی نیگارکێشــە ناودارەکانی ئەو سەردەمــەی ئیتالیا وەك (بۆتشیلی‌و مایکل ئەنجیلۆ و ... گەلێکی تر) ، لەو ماوەدا ئاواتە دێرینەکەی گۆیا ئەکەوێتە رووناکیــەوەو خۆی هەست بەوە ئەکات کــە خاوەنی توانایەکی هونــەری بێ‌ئەندازەیە ، هەر لەبەر ئەوە بوو کە لەســالی ١٧٧٠ وە وێنەکانی کەوتنە کارتێ‌کردنی خەلکی ، بەلام لەو ماوەیەدا کە گوایە ئەلێن خەریك بـــووە ئافرەتێکی کەنیسە لە خشتە بەرێت‌و هەلی بگرێت ، لەبەندی خانە توند ئەکــەنو زوری نامێنێ کە لەسێدارە بدەن.. هەرچونێك بێ (کونتــی فلوریدا) فریای ئەکــەوێ‌و (رۆما)ی پێ بەجێ ئەهێلێ‌و نامەیەکی تایبەتی بۆ ئەنوسێ کە لەکارگەی چنینی مەدریــد بە هونەرمەند دای‌بمەزرێنن ، کارگەکە گەلی پێویستی بـــە توانای گۆیا هەبوو بەتایبەتــی کە هاونیشتمانیەکی خۆشیان بووە ! .

بالوێزی ئەوێ کەمێك تکای لێ‌ئەکا کە خۆی لەشــەرو ئاشووبە دوور بخاتەوە چونکە هوونەرەکەی لەگەلی شتی تر چاکترە .

لە ١٧٧٣ دا ئەگەرێتەوە بۆ ئیسپانیاو هەر لەو ماوەیــەدا هەست بەوە ئەکا کە هێشتا (جۆزیغا بالبیۆس)ی هاورێ منداڵی خۆش ئــەوێت .. دوای ئەکاو ئەبێتە هاوسەری ژیانی .. گۆیا زۆر گرنگی بەژیانــی میللی ئیسپانیۆلیــەکان داو بەجورێکی وا سەرسوورهێنەر گەیشتۆتە ئەوەی تابلوەکانــی بوونەتە شانۆیەکی راستەقینەو زیندووی ژیانی کومەلایەتــی ئەو سەردەمەی کە تیــا ژیاوون ..

لە سالی ١٧٧٨ دا هەندێك وینــەی (فیلازگــوزی) وەرگرتووەو سوودێکی زۆری لێ‌کردون ، ماوەیەکی زوریش گرنگی بەدروست کردنــی (پورتریت)ی داوەو لێ‌هاتویەتی وشارەزایەتی نوانــدووە .. تابلۆیە نیشتمانیەکانی لەئاخرو ئۆخرەی سەدەی هەژدەهەمەوە دەنگی دلێری کۆمەلانی خەلکی ئازادیخواز بۆ نەهێشــتنی رژێمی پاشایەتی‌و دەرەبەگایەتی کەوتبووە بلندبوون ، بەتایبەتی لەناو رۆشن‌بیرو کۆمــەڵە زۆرلێ کراوەکاندا پەنــگی ئەخواردەوە ، هۆی سەرەکــی ئەمە . ئەوە بووگۆیا بەهەموو تونایەکیەوە پێشمەرگەیێــکی دلێری ریزەکانی خەبات بووەو زۆر بێ‌پاکانە هەموو ئەرکێکی سەرشانی بەجێ هێنــاوە . وە لەو کاتەی ســەرانســەری ئیسپانیا دژی هێزە داگــیر کەرەکانی ناپۆلیون تێدەکۆشا ، گۆیا پرسیاری لەخۆی ئەکرد :

ـ ئەم هەموو کارە درندانــە بۆ .. لەپای چی ؟ ئایا مروڤ بۆئەوە دروستبووە کـــەوا چارەرەش بکرێت ؟.. ئــەم جورە پرسیارانە لە چەندەهــا تابلۆی ئەو سەردەمەی گۆیادا خۆیان نواندن وە هەر لـــەو کاتەدا گۆیا بەناوی مرۆڤایەتی وگەلی ئیسپانەوە کەوتــــە چەنگین‌و بەربەرەکانی کردنــی هێزە داگیرکەرەکانی ناپۆلیون یەکێ لەوێنە هەرە سەرکــــە وتووانــی وێنەی کۆمــــەلێ خەلکە کە خەریکی کۆکردنەوەی وەئەوەی تیا ئاشکرا کردووە کە درندەیی بەرامبەر مـــرۆڤ کارێکی گەلی ناهەمــــوارو نارەوایە .. ئافرەتێك بەزۆر ئەمێردەکەی دوور خراوەتەوە ، پاش ئەوەی چەند سەربازێکی ئەدنیا ئەگەیشتو مێردەکەیان کۆتوو زنجـــیر کردووەو سەربازێکان شانی ئافرەتەکەی گرتووەو بەدەستێکی تــری خەریکی پرچێتی‌و ئەیـــەوێ بەزۆر پەلاماری بدات . وەهەر ئەهەمان جێگەدا سەربازێــکی تریش (حەمەرەمزی) ئەوەیەتی کە ئەویش هیچ نەبێ پچێتــە پێشەوەو دەستی بگاتـــــە نێچیرەکەیان .. ئەم هەمـــوو نامرۆڤایەتی‌و زۆرداریەی داگیر لاشەی کوژراوەکانیـــانن کەرەکان ئەسەر تابلوەکــانی گۆیای مرۆڤ‌پەروەر کــۆمار کراون .

(٥٦) تابلوی گۆیا بــدم چەشنە بوونەتە ئاوێنەیێــکی راستەقینەی مێژوی ئـــەو سەردەمەی ئیسپانیا .

پاش گیروگرفتێکی زۆر کە رێگەیان بەژیانی گۆیـــای هونەرمەند تاڵ کردبوو ئەسالی ١٨١٢ دا خێزانــەکەی کۆچی دوایی‌ئەکات‌و هەر لەوماوەیەشدا (فریزای) کۆنە خۆشەویستی کۆچی دوایی ئەکات‌و بــەدوای ئەوا چوار کورەکەیَ یـــەك ئەمرن‌و خۆیشی لە سالی ١٨٢٨ دا هەناسەی ژیانی دەرئەچێت پاش ئەوەی سامانێکی هونەری گرنگ بۆ کاروانی خەباتــی مروڤایەتی بەجێ ئەهێلێت .

شەوقیە شەوکەت

چیمەن ئەحمەد کاوس

حیمەدی

هونەرمەندان "چیمەن ئەحمەد کاوس" و "شەوقیە شەوکەت" لەگەل هاوکاری دا

بێگومان ، ژیانی ئاشتی‌و ئاسایش هۆیێکی کاریگەرە بۆ پێش‌کەوتنی هۆنەرو ئــەدەب‌و هەنگاونانیان بەرەو پێشەوە ، ئەم هەنگاونانە ، خۆی لەخۆیدا خزمەتێکی گرنگ ئەبەخشــی بەکۆمەلەوە ...

چیمەن ئەحمــەد کاوس ، نەوەی شۆرەســواری گورانی کوردی ، (کاوس ئاغــا)ی نەمرە، یەکێکە لەهونەرمەندانی تازە پێ‌گــەیشــتوو ، پاش گەرانەوەی‌ئاشتی بۆ کوردستان چەندەها جار هاتووەسەرشانۆی چالاکی هونەرو شیعری کوردی ئەمە سەرەرای بەشداری کردنی لە چەندەها (تمثیلیە) .

هاوکاری کــە مەبەستیەتی ئافرەتی کورد شان‌بەشــانی پیاوی‌کورد لە هەموو چالاکیەکی ژیان بەشداربێ‌و ئەوە دەرخا کە توانای ئافرەتی کورد لەهی پیاو کەمتر نیە ، بەپێویستی زانی ئەم گفتوگۆیە لەگــەل هونەرمەندی زیرەك (چیمــەن کاوس) بکات :

پ ـ تکایە تەمەنت چەندە ؟

و ـ شانزە سال !

پ ـ بێگومان قوتابیت .

خاتو چیمــەن

و ـ بەلێ .

پ ـ لەکــەیەوە گورانی پێشکەش ئەکەی ؟

و ـ ئــەوەی راست بێ ، لەبەردەم خەلکی بۆیەکەم جار لە ئاهەنگی یــەکیتی ئافرەتانی کوردستان گورانیم پێشکەش کردووە ، بەلام هەر لەمنالیەوە کە شیعرم دەخوێند هەستم بەچەشنە موسیقایەك لەدەنگی خۆما ئەکرد .

پ ـ کە یەکەم جار گورانی پێشکەشت کــرد هەستت چی بوو ؟

و ـ هەست بەسەرکەوتن‌و خۆشی ... بەتایبەتی کە من ئەندامی یەکێتــی ئافرەتانم‌و یەکێتی‌ی ئەو ئەرکەی‌پێ‌سپاردم یەکێتی رابەرێکی دلســۆزە بۆ ئاراستەکردنی ئافرەتانی کورد .

پ ـ دەنگی کام گورانی بێژ بەدلتایە ؟

و ـ دەنگی باپیرم کـــاوس ئاغای نەمر .

پ ـ رات چی‌یە بەرامبــەر پیاو ؟

و ـ خۆپەرستن ، سەربەستی بە ئافرەت نادەن ، بەقسەنەبێ !

پ ـ ئاواتت چی‌یە ؟

و ـ سەرکەوتن‌و بەختیاری کورد ، منیش ببم بە شاعیرێکی گەورە !

هاوکاری ـ ئاواتە خوازین ، هەمیشە بەرەوپێشــەوە برۆی‌و سەرکەوتو بی هەروەهـــا ، هاوکاری ، لەگەل هونەرمەندی چالاك (شەوقیبە شــەوکەت) دەربارەی خۆی‌و هۆنــەری کوردی‌و شانۆگــەری دووا ، کەوا پێشکەشی خوێنــدەوارانی بەرێز ئەکەین .

ئەوەی شایەنی باســـە ، خوشکە شەوقیە ، دەوری خۆی سەرکەوتوانەی بینیوە لەهەموو ئەوچیرۆکە شانۆگەریانە کــە بەشداری تیاکردووە بەتایبەتی مەلەسەی شەرف » و «بلێسەی شۆرش » و « کاوەی قارەمان» .

ئەوەی جێگای بایەخ‌پێ‌دان‌و ریزگرتنە ، شەوقیبە یەکــەم ئافرەتی کوردە لە هەولێر کــە دلێرانە روبەروی دیوارەرەشەـ کان وەستاو هاوبەشی کرد لــە نواندن لەسەر شانۆ .

بێگومـــان هونەرمــەند شەوقیـەو هەموو ئەوانـــەی بەندوکۆتی کونەپەرســتانە ئەشکێنن دووجاری گەلی ئازارو دەردەســـەری ئەبن ، بــەلام سەرکەوتنیان لەو روبەرو بوونە رێگا خۆش ئەکات بو نـــەوەی نوێ بۆ ئەوەی بتوانێ هــەموو ئەو جیاوازیانەی‌نێوان ئافرەت‌و پیاودا هەیە رامالێ :

پ : خوشکە شەوقیەکــەی بۆ یەکەم جار هاتوتیە ســەر شانۆ ؟

و ـ ئەم سال ، بۆ یەکەم جار هاتومەتە سەر شانۆ ، لە چیرۆکی شانۆگەری (مەسەلەی شەرەف) کە یەکێتی ئافرەتانی کوردستان پێشکەشی کرد لــە ئاهەنگی رۆژانی جــــەژنی قوربان‌دا .

پ ـ هەستت بەچی دەکرد کە دەوری خۆت ئەدی ؟

و ـ بلێم چی !! چونکــە هەموو بیرم‌لای‌قسەو جوولانەوەم بوو ، بۆ ئەوەی بەچاکی دەوری خۆم ببینم ، بۆیە نـــەمزانی خەلکی چۆن سەیرم ئەکــەن‌و هەر خۆشم لەدونیایــەکی تردا بووم .

پ ـ باشــــە رات چی‌یــە بەرامبەر ئەو کەسانەی ناهێلن ئافرەت بچێتە سەر شانۆ ؟

و ـ بێ‌گومان ئەو چەشــنە خەلکانە بەباشیان لەقەلـــەم نادەم ، بەلکو ئەوانە کۆسپێکی گەورەن لەبەردەم پێشکەوتنــی هونەری کوردی ، لەبـــەردەم پێشکەوتنی ژیانی کۆمەلایــەتی لە کوردستاندا ... ئــەوەش بزانە ئەوەندە سەربەســتیم پێ‌نەدراوە بەلام بەپیشتگیری ی.ئا.ك. بۆ یەکەم جـــار گەیشتومەتە سەر شـانۆ ... لەوانەشە رێگا لێم بگیرێ !!

پ ـ دەبی ئاواتت چی بێ !؟

و ـ بەکورتی ، سەرکەوتنی ئامانجی راستی ژیان !!

هاوکـــاری ـ هیوادارین سەرکەوتوبی لەخزمەت کــردنی هۆنەری کوردی‌و رێگا لـــەتۆو لە هەموو توانایێکی وەك تــۆ نەگیرێ .

دگەل خوێنەرێن ڤانا

● برا مصەدەق توفــی ژ سلێمانیێ :

هوزانەکا بومە شــانـدی بەلێ هندە کێماسی تێدا هەنە ، ئەم هیڤیدارین برایێ هێــزا پتر تورێ کوردی بخوینیت‌و تورڤانێن کورد پتر بناسیت‌و سوودی ژێ وەرگریت .

● برا عارف رشــدی ژ زاخۆ :

هوزانەکا ژمەرا شــاندی، برایێ دەلال ، هەکە تەکربا پارچەکا نڤیسینێ گەلە چێتر بوو ، چونگی شیعر ئەڤەنینــە یاکو تە بومە ناردی ، دڤێ تـو خو گەلەك ماندی بکەی هەکــە تەبڤێ ببیە هوزانڤانـــەکێ سەرکەڤتی .

● برا عبداللە مارئینســی ژ هەولێری :

پارچە هوزانەکا بومە ناردی بەلێ ژبەر هنـــدێ بێرەوەریا یازدێ ئاداری بوری‌و هوزان درەنگ گەهشتەمە ، مەبــلاڤ نەکر .

● برا سەردار عبدالرحمن ژ دهوکێ :

هەر ژبەر هندی هوزاناتــە درەنگ گەهشت مە بلاف نەکر هیڤدارین پارچە تێکبەستێن دێ ژمەرا بنێری . تێکبەستاتە (کوردم) گەلەکا سەرکەڤتــی تەبوو ، وەلێ مەباوەریا هــەی دێ چێتر لێ هێن .

ناڤ بێ ناڤ

مادێ چەوا هوی کوردێ بین ؟

گاره

روژەکی من روژنامــــەکا کوردی بو هەڤالەکێ خو بــر ، من گوت بەلکی بخوینیت‌و فێر ببیت .. ئەز ژ دلێ خـــو ساخبووم گو ئەڤە تشتەکێ باشە ئەز دکەم ، من ددلێ خودا باوەردکر دێ کەیفا هەڤالێ من گەلەك هێت ..

پشتی چ دکەی‌و چاوانــی من گوتی :

ـ برا ژنهو پاشڤە روژنامێت کوردی بخوینەو من ئــەڤ دیاریە یابوتە ئینای وو .

وەلێ من دیت هزراوی لمن نینە من گوتی :

ـ هەروەکی ئەز دبینم تویێ مریتە بڤی تشتی !؟

گــوت :

ـ نەخێر بەلێ ئەز نزانــم دێ چ بێژمە تە !

یاراست کەیفا من هات من گوت دیارە ژ خوشیادا نزانیت دێ چ بێژیت ، من گوتێ:

ـ برا من بوتە چو نەکری‌یە ئەو لناڤبەرا مە نینە .

گوت :

ـ دیارە تۆ دمن نەگەهشتی، ئەز نزانم دێ چ بێژمەتە ،چنکو ئەز کوردیێ نزانم بخیونم !

من ژدل گوتێ :

ـ دێ‌فێربی ، دڤێ ئــەم بخەبتین دافێربین .

گوت :

ـ نێ من نەڤێت ئەز فێربم، چونکو ئەزمانەکێ مریــە ! یاگرانە !! مروڤ نەشێت هەمی تشتەکی پێ بنڤیسیت !!

دەمێ وەگوتی هەروەکــی ئێکی چەرکەکێ ئاڤا بەفــرێ بسەرێ من دا کری ، ئــەز بێهنەکا خوش مام من نــە ئاخفت .. پاشی من گوت :

ـ برا نەکــو تو بتنــێ وەدبێژی ، گەلەك هەنە ژرەنگی تە ، وەلێ ئەز ژتــەو ژوان‌را دبێژم ، ما نەشەرمە هەکـــە ئێك بزانیت تو زمانێ خــۆ نزانی ، دێ بێژین بەری نوکە رێ‌نەبو ئەم فێربین وەلێ نوکە! ما هەکە تو خو هنــــدەك بوەستینی تۆ فێر نابی !؟

برا هەکە تەزانی ، تە خــو وەستاند تێ بینی پشـــتی هەیامەکی تو دکـاری بخوینی‌و بنڤیسی ، چونکو تو کورێ وی زمانی ، تو دزانی لناف قاپــو قلوزێت وی بگەری ، هەتاکــو وەلێ دکەی بهێتە رێزا زمانێت دی .

ئەرێ بومە گەلە شەرمـــە کوردبین‌و کوردیێ نـــەزانین ئەرێ ما دێ هەر لتاریێ ژیـن، ئەرێ ماهەر دڤێ ئەم خزمــەتا خەلکێ بکەین‌و خزمەتا خـــو نەکەین .. دێ بلا هنــدەك (....) مێرا لسەرێ مــە بدەت !؟

بەهدینا

عبدالرحمن مزوری

بەهدینا ، بەهەشتا سەرزەمین
باغێ گولیلك‌و نرگزێت‌رەنگین
بمێرگ‌و چیمەنا ،گەلەکازەنگین
دزانم یاخوشی ، خوشتری ژهەنگڤین

◉ ◉ ◉

وەلاتێ بەفـرو ئاڤگـاوکانیا
هێلینا کەوو بلبلێــت‌چیــا
کووزا ئاســکو ، جوان‌پەزکیڤیا
قیبــلا ئومێدو شــرین‌هیڤیا
کوچك‌و ئەیوانا بابــی‌و باپیرا
وەلاتی خورت‌و بلنگ‌و مـــیرا

کژی‌نە شەهید لبەتەن‌و زویـــرا
دێ گوری تەکەین چەندجان‌و پیرا

◉ ◉ ◉

دسەرتەرا بوری ، مەزنە ئەسکەندەر
بورین (مەغول)و چەندفرس‌و قەیسەر
تووەکی خومای ، بیانــی‌چونە دەر
بو مللەتێ کورد دێ مینی هەرهەر

◉ ◉ ◉

هەچی بهوستا بگرین ژئاخاتــــە
بێت لێ قەشارتین ، هزار کوردێت تە
چی شینکاتیا لدەشت‌و کرێت تە
یا هاتیە ئاڤدان بخوینالاوێت تــــە

◉ ◉ ◉

هـەمـەرەنـگ

ژنا کورد

فارس عبداللە ـ دهوك

ژمارا شەشی ژ (هاوکاری) یێ کورتە باســـەك هاتبوو نڤیسین سەر نەراوســـتیانا ژنەکا کورد ، بەلێ ژوی رەنگی گەلکن ئەڤێت وەکی ئەوا لناف چیروکا (قەداشەمالکی) ، بەلێ پا ژڤی رەنگیژی یێت هەین .. وەنەبیت ئەڤ چیروکــە من دروست کربیت ، بەلکی لسالا (١٩٢٠) دا یا رویدای ، من هەر ناڤێت گوهرین ..

الگـــوندی (....) براو خوشکەك هەبوون گەلە بئێك‌و دووڤە دگرێدای بوون ، ئێك‌دی گەلە دڤییاو هەر ئێك ژوانا خو دوەســـتاندن دا ژیانا یێ‌دی خوشکەت ....

سپێدەکی برای تێشـــتا خوخارو قەستا ناف چـــەمێ خوکر ، لوێرێ دەست هاڤێتــە کولانێ ، یێ مژیلبوو ، دەمێ دەنگێ گازیەکی ژ سەرێ جەمی هاتێ ...

ـ هۆ کەلەشۆ ...

(کەلەش) لسەر ملێ خو زڤری ، بەرێ خوکرێ ، خولامێ موختاری‌یە یێ بانی دکـــەتێ خودێ هەیە (کەلەش) گەلــە ترسیاو وەکی بیبا دئاڤێدا لەرزی ، ژبەرکو چوباشــی ژ موختاری وئاغایێ گـــوندی چجارا نەدیتیە . گەلەش نزیکی خولامی بوو ، گوتێ :

ـ برا خێرە ، تـــەچ ژمن دڤێ ؟

خولامی بدفنەکا بلنــــد گوتێ :

ـ موختاری کوندی یاخلستی تو نوکە بچیەنك !

کەلـــەش مامەندە هوش‌و گوتێ :

ـ ئەرێ ماتو نزانی موختارێ مەزن چ ژمن دڤی ؟

ـ بەلێ ئەز دزانم بوچی‌یە ، دێ دراڤی ژتە خازیت !

کەلەشی هزرەك ئیناو ئێك‌بر هەی هەوار دێ دراڤی ژکیڤــە دەتێ ... ئیناگوت :

ـ برا هەرە بێژە موختاری ناهێت ، مائەز دێ هێمەچ ، ئەو بخو دزانیت نەڤێ‌گــاڤێ دەمێ چو دەراڤایەو نەمن چوپارە هەنە ئەز بدەمێ .

خولام زڤری‌و کەلەشی چ گوت بوویێ ، گوتە موختاری .... موختار ئەڤە گەلە پێ‌نەخوشبوو چاڤێت وی چونە پشتا سەری، نەخاسمە چوپارە نینن‌و دڤێت بچیتەسەرەدانا ئاغای‌و دڤێت یێ دەست بـــەتال نەبیت ....

موختـــاری نەکرە نەمەردی‌و دەست‌هاڤێتە تڤەنگا خۆئو وەکی گورکێ دەڤ خوین بەربو ناف جەمی .... گەلەك پێ‌نــەچوو نزیکی کەلەشــی بو ، بەری تڤەنگی دا سینکێ کەلەشـــی‌و تبلاخو لسەر لەولەبێ شداند .

(زێرینا) خویشکا کەلەشی هاژ چونەبوو ، فراڤین‌بو برایێ خو بەرهەڤ کربوو ... قەستا جەمی‌کر ... وەکی گەهشـــتی دیت برایێ وێ ، بیناهیـــا چاڤێن‌وێ ، یێت خوینا خــودا دگەڤزیت ، چاڤێن وی هێشتا دلەیزین وەلێ نەشیاچو باخڤت‌و ئەوکە سەرما دولێ خویشکێ‌دا .

زێرینێ دەلنگێت خوهەلدان‌و قەستا گوندي‌کر هەکەجیرانەك‌و هەکە دوو لێ‌کوم بوون‌و دگەل جون کەلەخێ کــەلەشی بینن‌و فەشێرن ...

وەلێ روندکەك ژچاڤێـــن زێرینێ نەهاتنە خار ، هـــەر کریسکێن ئاگری ژناف چاڤان دپەشی ....

دگەل هەلالا سپێدا دیڤدا ، زێرینێ تەڤەنگا کەلەشـــی هەلگرت‌و رەختێ وی هاڤێتـــە پشتاخوو لرەخ کورســـیەکا برالسەر رێکا موختاری یێکـو دچو ســـەرا ئاغای بدەت ،

بروانــە : ل ٤

ستێرا سورا سۆڤیاتێ

چڤاتا ستێرا سۆر لئێکەتیا سوڤیەتی ، هاری‌کاریــەك دا کوردێت عیراقێ ، دریکا جڤاتا هەیڤا سورا عیراقی‌دا .

ئەڤ هاریکاری‌یە هاتـــە رێکخستن‌و شاندن ژ بازێـری (نیکولایف) لئوکرانیــــا سوڤیەتی دگەل چار طـەنێت ئامیریت ماکینێت رەنینـــا ئەردی‌و یێت جادەو خیابـــان کولان‌و راستکرنێ‌و ماکینێت ئاخێ سەرێك‌و بێك دکەن .

راستە ئەڤ ماکینە ژبـــو حکومەتا عیراقێنە ، بــەلێ بێخەمەتی کوردانە ،هەروەسا گەلە بەطەنی‌و پێلاڤ‌و قاپیت‌و جلکێت زڤستانێ دگـــەل‌ڤی هاریکاریێ بوون . یاکو چڤاتــا هەیڤا سۆرا عیراقی دێ بئەرکێ بلاف‌کرنێ رابت . بڤی چەندێ مللەتێ سوڤیەتی ئەمەکداریــا خو دیاردکەت ژبو مللەتێن دی هەروەکی بگەلە رەنگێن دی‌ژی هاریکاریا کورداو مللەتێن دنێ کـری .

ئێکی ژ تاخما پاپـــورا هاریکاریێ گوت :

ـ ئەم دزانین چ یابســەرێ مللەتێ کورد هاتی‌و چەنـــد گوندو مال‌و خێزان ئێن وێران بووین ، هیڤیا مەئەوە ئــەڤ هاریکاریا کێم هنـــدەك ژوان دەردو نەخوشیا بن برکــەت .

تاقگەی ووشە

جوانترین کچی بەغدایان هەڵبژارد ٠٠ !

هەموو موناسەبەتێکی نیشتمانی ٠٠ هەر ئەبێ دەسکەوتێکی نوێ ٠٠ یان شتێکی نوێ ، یان هیچ نەبێ خەیاڵێکی نوێی تیابێ بۆ ئەم خەڵکە ٠ لە ١١ی ئازارا ٠٠ عەدنان قیسی پشتی پاڵەوانێکی تری‌دا لە ئەرز ٠٠! لە ئاهەنگی نەورۆزیشا جوانترین کچی بەغدایان هەڵبژارد ٠٠ بەختی خۆمان کوردیش دەرچوو !

هەر چەند کاتی خۆی ، لە هەموو لایەکەوە ، بایەخێکی زۆر بە مەسەلەکە درا ، هەموو ڕۆژنامەکان لەسەریان نووسی بەڵام ئەگەر کار هەر بەوەوە بوەستایە ، نەی ئەهێنا قسەی لەسەر بکرێ ، بەڵام نەگبەتی لەوەدایە کە هێشتا زۆر کەس هەر سەرگەرمی مەسەلەکەن، لە زۆر کۆڕی لاوانا هەر باس باسی ئەو کچە کوردەیە کە تاجی جوانی نرایە سەر ٠٠ زۆر کچیش لە ئێستەوە خەریکی خۆ ئامادەکردن و خەوبینینن ٠٠ بۆ مسابقەی ساڵی داهاتوو !

هەڵبژاردنی جوانترین کچی بەغدا ، بەجارێ شەپۆلێك لە « تەسریحەی تازە » و «برینی تازە » و «مۆدێلی تازە »ی‌خستە ناو کچانەوە ، وە عەزمێکی تری‌نانە بەر بۆ زیاتر شارەزا بوون و هەوڵدان لە خۆ جوان کردن و خۆ ڕازاندنەوەدا !

لە ڕاستی‌دا ، مسابقەی جوانی ، یەکێکە لە ڕەوشتەکانی کۆمەڵە سەرمایەداری‌یەکانی ڕۆژئاوا و بەرهەمی بۆگەن بوونی بناغەی ئەو ژێمە ڕزیوانەیە ٠

لاسایی کردنەوەی ئەوەش لە وڵاتی ئێمەدا ، هۆیە کە بۆ خەریك کردنیان بە خۆیانەوە ، بۆ سڕ کردنی دەماری هۆش و ئاگایان و دوور خستنەوەیان لە واقعی تاڵ‌و وڵاتی خۆمان ٠٠ وە بۆ خۆشەویست کردنی ڕژێمی سەرمایەداری و ٠٠٠ ڕەوشتەکانی ، بۆ کوشتنی گیانی شۆڕشگێڕیتی تیایانا ، وە بەتایبەتی خەریك کردنی کچان بەم ڕووکەشە پڕو پوچانەوەو داخستنی چاوی بیرو هۆشیان لە ئاستی گەلەکەیان‌و دەست بەستنیان لە هاوبەشی کردن لە خەبات‌دا و دابڕینیان لە کاروانی تێکۆشانی کۆمەڵانی خەڵك ٠ وە هەر ئەوە سەیرکردنێکی بە چاوی سووکەوە بۆ ئافرەت وە بۆ دەوری لە کۆمەڵ و لە خەبات‌دا ٠

مسابقەی جوانی ٠٠ هۆیەکە بۆ شاردنەوەی واقعی گەلەکەمان و داپۆشینی ناکۆکی‌یە چینایەتیە سەختەکان لە ناویا ، وە شاردنەوەی چەوساندنەوەو برسێتی ، بە ڕووکەشی مسابقەی جوانی‌و ئاهەنگ و هەموو ئەم جۆرە شتانە ٠

هۆیەکە بۆ دەرخستنی هەوڵدان و مسابقە لە پێناوی جوانیا ٠٠ وەکو شتێکی گرنگ و سەرەکی ، وە شاردنەوەی خەبات لە پێناوی بەرهەمهێنانا لە پێناوی نانا ، لە پێناوی ڕزگاری وسەربەستی‌دا ٠ وە سەر لێ‌تێك دان‌و هەڵخەڵەتاندنی لاوان لەم بوارەدا ٠ وە بەتایبەتی لە ئاهەنگی نەورۆزا ، نەك هەر نە ئەبوو کەتنی وا نەکرایە بەڵکو لە نەورۆزا ٠٠ لە ڕەمزی شۆڕش‌و ڕاپەڕین و خۆبەخت کردنا ، ئەبوو شتی وا پێش‌کەش‌بکرایە ، کە گیانی خۆبەخت کردن لە لاوانا پەروەردە بکات ، گیانی خزمەت کردنی گەل‌و بە تەنگەوە هاتنی ژیانی کۆمەڵانی خەڵك لە لاوانا پەروەردە بکات و بەهێزی بکات ٠

ـ ف ـ

نرخی ووشە لە هۆنراوەدا

عزیز گەردی

بەشی دووەم

جیاوازی‌یەکی زۆر زۆر هەبێ لە نێوان ووشەکانا ! هەرگیز دوو ووشە وەکو یەك دەست ناکەون ، هەرچەندە مانایان لێك نزیك بێت چونکە هەریەکەیان خاوەنی مێژوویەکی سەربەخۆیەو لە دەورو زروفێکی تایبەتی‌یەوە ئەو خاسەوژانەی هەڵگرتووە ٠٠ دوو ووشەی هاوتا وەکو « زەبروزەنگ ، تاڵوژاڵ، توندوپۆڵ ، بەزم‌و ڕەزم ، دروشم‌و ٠٠٠» ڕەنگە وەکو دوو برا وابن، (زیاتریش بچین) وەکو دووبرای جمك بن زۆر زۆر بەیەك بچن بەڵام هەرگیز ئەم لێکچوونە نایان گەیێنێتە ئەم ڕادەیە کە ببن بە یەك شت ٠٠ جا بۆێژی سەرامەدو هەڵکەوتوو کە ووشەیەکی خاوەن هاوتا ئەخاتە هۆنراوەکەیەوە ئەبێ ئەم جیاوازی‌یەی وەکو ڕۆژ لەبەر چاو بێت ، هەر لەبەر ئەمەشە ئەوکاتەی بۆێژێك هۆنراوەیەك ئەهۆنێتەوە وهەرووشەیەك وەکو خشتی دیوار لە جێگای خۆیەوە دائەنێ

به هیچ کلوجێك ناتوانین یاخود بڵێین ڕەوا نی‌یەو ناگونجێ دەست‌کاری ووشەکان بکەین وبیان گۆڕین وەکو هەندێ مامۆستای بەڕێزمان ئەم خووە یان گرتووە ـ چونکە ئەم وشە گۆڕینچە پەلداوێژی بۆ سەرانسەری هۆنراوەکەو لەبن وبۆتکەوە ئەیگۆڕێ ٠٠ جا کەوابێ پێویستە بەپێی توانا خۆمان لەم تاوانە زلە دوور بگرین ٠٠

مایەوە سەر ئەوە کە هەندێ کەس باوەڕیان وایە هەندێ ووشە لە خۆیانەوە ووشەی (شعری)ن وخاوەنی چەند نیشانەو خاسەوێژیکی دیارن، دەنگ‌و ئاوازێکی خۆشیان هەیە کە ووشك‌و برینگەو هەندێ ووشەی تری (ناشعری) هەیە کە ووشك‌و برینگەو نابێ هۆنەر لە هۆنراوەکەیا بە کاریان بێنێ ٠٠ لە ڕاستی‌دا ئەگەر بەچاوێکی تیـــژو سەرنجێکی قووڵ هەستێکی فراوان لە بنج‌وبناوانی ووشەکە وورد بینەوە وهەڵیسەنگێنین مەسەلەی ووشەی شعری‌و ناشعری لە گۆڕێ نامێنێ ، چونکە پەسندی‌و جوانی وشعریەتی ووشە لەو ماناقووڵ‌و هەستە خەستە شاراوەدایە کە تیایەتی‌و لە کاتێ بەکارهێنانیا لە هۆنراوەدا لێی ئەپرژێ ، هەروەها لەو کاریگەرو هەست بزواندن‌و سۆز تەقاندن‌و دڵ هەژاندنە دایە کە ووشەکە پێی هەڵئەسێ ئەوکاتەی شوێنی خۆی ئەگرێ لە هۆنراوەدا ٠ جا ئەو ووشەیە هەرچی ووشەیەك بێت ؟ وهەرچۆن بێت ؟ واتە شوێنی بەکارهێنانی وشەکەو چونیەتی دامەزراندنی ، نرخی وشەکە دیار ئەکاو ئەیکا بە ووشەیەکی (شعری) ٠٠ نەك ئەو (شعریەتە) خاسە وێژیکی سەربەخۆ بێت‌و لە خودی ووشەکەوە دابێت ٠ بەڵێ ڕاستە هەندێ ووشە لە خۆیانەوە ئاوازێکی ناسك‌و خۆشیان تیایەو بە نەرمی‌و هێمنی لەپەردەی گوێی پیاو ئەدەن بەڵام ئەوشتانە زیاتر پەیوەندی‌یان بە دیمەنی ڕازاوەی دەرەوەی ووشەکەوە هەیە ، ئەوەشیان جوانی‌و کاریگەرێکی ئەوتۆ نی‌یە بە گوێرەی ئەو هێزە نهێنی‌یە وئەو جوانی‌یە شاراوەی لە جەرگەی ووشە کە دایەو لەگەڵ بەکار هێنانیان دەر ئەکەوێ ٠ چونکە دوورنی‌یە ئەو ووشەیەی ئاوازێکی تیایە ومن‌و تۆ بەجوانی ئەزانین لەکاتی بەکارهێنانیا بە جۆرێکی وا بەکار بهێنرێ کە هیچ نرخ‌و هێزێکی تیا نەمێنێ ٠٠ کەواتە جوانی ووشە ، کاریگەری ووشە ، سحرو ئەفسونی ووشـــە لەو هەست‌و سۆزەدایە ، لەو وێنەو تاقی کردنەوانە دایە کە ئەیبزوێنێ‌و بەرپای ئەکا ٠٠ هەروەها لەوەدایە کە بەشێوەیەکی زیندووی گیاندار ئەو هەموو مانایەی تیایا کۆبووەتەوە دەری ببڕێ‌و پێشانی بدا جا لەمەبەدەر هیچ مەرجێکی تر نی‌یە ، هەر ووشەیەکی بیگری ئەتوانی گیانی پێ ببەخشی‌و بیکەی بە ووشەیەکی (شعر)ی ووشە بەهۆی ئەو ژیان‌و تاقی کردنەوەو ئەو هەست‌و سۆزو وێنەو نموونە زەینی یەی براوبرپەیتی گیانێکی بەهێزی ئەچێ بە بەرا ، وە بۆێژی

ڕاستەقینەو هەڵکەوتوو ٠ ئەو بۆێژەیە کە وشەی وا بەکار بێنێ‌و بەجۆرێکی ئەوتۆ بەکاری بێنێ کە ئەو هەموو مانا زۆرو زەبەندە چڕە بگەیەنێ کە تیایا دارژاوە ٠ وە بۆێژیش ئەگەر بەشتێ لە ڕەشەوەندی خەڵکەکە جیابکرێتەوە بەوەیە کە زیاتر لەوان هەست بەووشەی هێزدارو پڕمانا ئەکات و باشتر سەرنجی ڕائەکێشێ وئەزانی ئاخۆ ئەم وشەیە تا چەرادەیەك توانای بزواندنی سۆزی هەیە وتاکی کردنەوەو بەسەرهاتی لە دڵ‌و دەروونا ئەبووژێنێتەوە ، یاخود بە جۆرێکی‌تر ئەتوانین بڵێین ووشە بەلای بۆێژەوە تەنها ڕوون کردنەوەو شتێ کردنەوەیەکی زەینی پەتی نی‌یەو بەس ، بگرە لێکدانەوەو تەفسیرێکی سۆزاوی‌و خەیاڵیشی لەگەڵایە ٠٠

ئەو ووشەیەی سەرنجی بۆێژ ڕائەکێشێ وخۆی ئەکا بە باوەشی زەینا ، زایەڵەو گرمەی ئەو ووشەیە لەناخی دڵیەوە دەنگ ئەداتەوە ،چونکە ئەم ووشەیە کە ئەگاتە زەینی بۆێژ لە ژێرەوە ئاگری گەرمی سۆز وەکو مووم ئەیتاوێنێتەوە و تنۆك تنۆك نهێنی‌یەکانی ئەڕژێتە ناو کاسەی دڵی بۆێژو ئەو هەست‌و سۆزو وێنە جۆراو جۆرو تاقی کردنەوە مرۆڤایەتی یەی کە ووشەکە بە درێژایی تەمەنی هەڵیگرتووە هەمووی ئەبێ بە شریتێکی سینەمایی‌و ووردە ووردە دێتەوە پێش چاوی بۆێژەکە و هەست بە ڕابووردووی خۆو مرۆڤایەتی ئەکات یاخود بڵێین ڕابووردوو لەدڵی بۆێژەکە سەر لەنوێ زیندوو ئەبێتەوە ٠٠ جا کە ئەم هەموو تاقی کردنەوە وڕابووردووە زیندوو ئەبێتەوە وئەم هەموو سۆزە هەڵئەچێ بۆێژە کە دێنێ ئەیانخاتە ناو بۆتەی ووشەی ڕێك‌وەرەوانەوە، ئەم ووشانەش وەکو (بلوریات) وا لێ دێن هەریەکەیان لایەنێکی باری هۆکانی و دەروونی وسۆزی هەڵچووی بۆێژەکە هەڵئەگرێ ٠٠

جا ئەوکاتەی کە ئێمە هۆنراوەیەك ئەخوێنینەوە ، ئەو هۆنراوەیە لە چەند ووشەیەك دروست‌بووە هەر وشەیەکیش کە گەیشتە مێشکمانەوە سەربەخۆی گەرمای ئەگاتی‌و ئەتاوێتەوە ولێك هەڵئەوەشێ ، یاخود بڵێین (بلورە) کە ئەتەقێ‌و ئەو سۆزو تاقی کردنەوە شعوری‌یەی بۆێژەکە تێی ئاخنی بوو هەمووی لەو قاوغە دەر ئەچێ ولە گەڵ خوێن‌و خیچکاومانا تێکەڵ ئەبێ وسەر بە هەموو پەی‌و ئوردەدەمارێك‌و هەموو سێلێکی (مجیرە) لەشمان ئەکات‌و لە هەر سێلێکا گرێکی وا ئەبزوێنێ کە لە دڵی بۆێژەکەدا بووە ٠٠

جا ئەو کاتەی هۆنراوەکە هەمووی ئەخوێنینەوە ڕاستە وخۆ هەست پێ ئەکەین کە بۆێژەکە پێشمان کەوتووەو ئێمەش شوێن پێی ئەکەوین بۆ دونیایەکی گیانی پڕ خۆشی !

یاخود بڵێین بۆێژەکە خۆی دەستمان ڕائەکێشێ‌و بۆ ئەو جیهانە ئەمانبات کە خۆی تیایا ژیاوەو پەسندیشی کردوە ٠ وحەزیش ئەکا کە ئێمەش وەکو ئەو لەو دونیادا بژین ٠٠ هەر بەوەندەش ناوەستی کە پەلمان بگرێ‌و بمانخاتە دونیاگیانێ کەی خۆیەوە بەڵکو لە پاڵ ئەمیشا

ووردە ووردە هێزو پێزو بەهرەیەکی نهێنی پڕ تەوژمان لەدڵا ئەبزوێنێ بۆ ئەوەی تام لەو دونیا وەربگرین‌و پڕ بە دڵ هەڵی بمژین بەشێوەیەکی وا کە ببێ بە پارچەیەك لەگیانمان وتیایا بتاوێتەوە ٠

لەبەر ئەمە ئەتوانین بڵێین کە خوێندنەوەی هۆنراوە هونەرێکە گەلێ کەمتر نی‌یە لە هونەری دارژتن‌و ڕێکخستنی هۆنراوە چونکە بەهۆی خوێندنەوەی چاکی هونەرمەندانە ئەتوانین بچینە ناوجەرگەی وشەکانەوە و ئەو هەست‌و سۆزو تاقی کردنەوەی تیایانە هەمووی دەربێنین‌و بە مانای ڕووکەش‌و پەلکی سەرەوەیان واز نەهێنین ٠٠ جا هەر کاتی ئێمە توانیمان بەخوێندنەوە هۆنراوەیەك بچینە ناو دڵ‌و دەروون‌و هەست‌و نەستی بۆێژەکە مانای ئەوەیە ئێمە توانیمان هۆنراوەکە بە مانای تەواوی خوێندنەوە بخوێنینەوە ٠

ئەو خوێنەرەی بیەوێ تام لە خوێندنەوەی هۆنراوەیەك وەر بگرێ‌و بەتەواوی تێی بگا نابێ بە چاوێکی سووك سەیری ووشە ئاسانەکان بکات‌و هەر بەسەریاندا بڕوا ، بەو بیانوو و هەنجەتەی کە ئەم ووشانە مانایان دیارو ئاشکرایە وپێویست بە لێ ووردبوونەوە ناکات کەپی لە ڕاستی‌دا هەبوونی ئەم ووشە مانا سووکانە گەلێ گەلێ بە تەلەزگەو خەتەرتری لە ووشە قورس‌و گرانەکان ، چونکە ووشەی زەحمەت‌و گران لە بەر گرانی‌یەکەی وەکو بەردی زل لە پێش خوێنەر ئەچەقێ وناچاری ئەکا کە ماوەیەکی زۆر بە دیاریەوە بوەستی و سەرنجی تیژو بیری ووردو خەیاڵی فراوانی لێ بخاتە کار تا بە تەواوی تێی ئەگات و (قوڕی بنی) دەردێنی ، بەڵام لەبەر ئەوەی خوێنەر ووشە ئاسانەکە بەشتێکی ئەوتۆ هەڵناگرێ دوور نی‌یە سەرنجێکی سووکی بداتێ‌و تەنها چاوێکی پێ بخشێنێ‌و لە ئەنجامی ئەم کەم‌تەرخەمی‌و گوێ پێ نەدانە نەتوانی بەتەواوی هەموو ناوەرۆکە پڕو خەستەکەی وەر بگرێ ، جا لەبەر ئەمە چاکتر وایە خوێنەر چۆن بایەخ بە ووشەی قورس‌و سەخت ئەدا ئاواش لە ئاست ووشەی سووك‌و ئاسان بسەنگلێتەوە وچاوی وورد بینی لێ بخاتە سەر داری دووربین‌و هەموو توزقاڵێکی ماناکەی بەدی بکات ٠ چونکە بە هەڵەچوون‌و زەللەیەکی زۆر کەم لە تێ‌گەیشتنی مانای ووشەیەکەوە بۆی هەیە مانای پوختەو ڕوختەی هۆنراوەکە سەراسەر بشێوێنێ و تای تەرازووی بەرز کاتەوە ٠٠

وەکو ووتمان هۆنراوە گوزارشت دانەوەو دەربڕینی تاقی کردنەوەی کەسێتی بۆێژەکەیە زنجیرو هەست‌و سۆزو کاروانێکی دیمەنی نەپساوەی ڕابووردووە کە کت‌و پڕ لە هەڵوێست‌و کاتێکا لەدڵی بۆێژ پەیدا ئەبێ ئەویش بە دەست پاکی ئەیانخاتە ناو بۆتەی ووشەی هەڵبژاردەو سەریان قەپات ئەکا وهەتا هەتایە هەر بە گەنجینەیەکی پارێزراو ئەێنیتەوە تا خوێنەر دێت‌و ئەو بۆتە قەپات کراوانە ئەکاتەوە وئەوەی تیایانە یەکە یەکە هەڵیان ئەڕژێتە ناو کاسەی دڵی خۆیەوە و تاقی کردنەوە شعوری یەکەی بۆێژ لە دونیای دڵی خۆیا زیندوو ئەکاتەوە ئەمەشیان بەهۆی هۆش‌و خەیاڵ وسۆزە وە ئەبێت ٠٠ هەر لەبەر ئەمەشە کە خوێنەر بە هونەرمەندو داهێندریش دائەنرێ ! ٠٠

لەناخی دڵا

بەناوی گیانی جوانەمەرگانی بەر سێدارەو پەت
ئەوانەی بوونە قۆچی قوربانی وڵات‌و میللەت
بەناوی هەموو ئەو نەبەردانەی کە بۆ سەربەستی
سنگیان قەڵغان‌بوو بۆ گوللەی گەرمی‌دەستی فاشستی
بەناوی تەزووی مەچەکی سڕ بووی نیشتمان پەروەر
ئەوانەی لەناو بەندیخانەدا گیانیان بردەسەر
بەناوی هەموو پێشمەرگەکانی کوردی تێکۆشەر
کە بەگیانێکی لەگیان بوردوویی ئەچوونە سەنگەر
بەناوی هەموو ئەمانەی سەروو هەزاران سڵاو
پێشکەش سەرۆکی شۆڕشی گەلی کوردی ڕاپەڕاو
لەناخی دڵی پڕ لە ئۆخەیا هەستێکی پیرۆز
لەگەڵ سڵاو پێشکەش بەسەرۆك بارزانی دڵسۆز
ئەو شۆڕشگێڕە ڕاستەدڵسۆزە خاوەن بڕوایە
کەوا یەکێتی کوردی نەبەردی هێنایە کایە

« حەمە عەلی ووریا »

سامی‌ی شاعیر

مەلا حوسێنی بابەڕەسوڵ

جهانبەخش موحەمەد

شاعیری بەهرەدارمان ناوی ملا حسین کوری بابەرەسوڵەو نازناوی شیعری « سامی »یە ٠ لە ساڵی ١٩١٠ی زاینی‌دا لە شاری کۆیە هاتۆتە دنیاوەو ئێستا لەتەمەنی ٧١ ساڵاندایە٠

هێشتا منداڵ بووە کە باوکی مردوەو ، دایکی بە هەژاری گەورەی کردوە ، ئەشکەنجەی ژیان‌و تاڵی‌و تەڵخی ڕۆژگاران کاری کردۆتە سەر بەشێوەیەك کە پاڵی پێوە ناوە بۆ ئەوەی ناکامی خۆی بە شیعر دەربڕێت لە تەمەنی ١٨ ساڵیدا دەستی کردوە بە دانانی شیعر ٠٠ شیعرەکانی سامی ئەگەرچی هەر لە سەر بابەتی شاعیرە کۆنەکانمانن بەڵام لە زۆر پارچەی تریدا تام‌وبۆنی شیعری فۆلکلۆری لێدێت ٠٠

ئەو ژیانە ناخۆشەی ئەم شاعیرەمان تیادا ژیاوە وای لێکردوە کە ڕوخساری ئەم ڕۆژە ڕەشانە نیشاندات لە وشەوو بەیتی شیعرەکانیدا ، بەڵام بەو دارشتنە پڕ گاڵتەیەـ وەی کەدای‌ڕشتوە ڕووکەشی ڕۆشنی دڵی شاعیرمان نیشان ئەدات لەکاتی شەڕی جیهانی دوایدا شاعیر کاتی شاری کۆیە بەجێ دەهێڵێت‌و ڕوو ئەکاتە « تەق تەق » بە شێوەیەکی پڕ گاڵتەوە باسی زروفی خۆی ئەکات لە تەق تەق‌داو ئەڵێت :

لەکاتی « تەنوین » چوو ن
لە بۆ تەق تەق
لەلای گۆڕستان هەر وەکو
لەق لەق
چوومە خانوێکی وەکو
قەیسەری
بوومە جیرانی سێ کەسی
ئەحمەق ٠

دوای ئەوەی سێ ساڵ لە تەق تەق ئەباتە سەر لە ساڵی ١٩٤٦دا ڕوو ئەکاتە « بتوین » بۆ ژیان پەیدا کردن ٠٠ لێرە ئەبێت بە تووتنەوان ٠٠ بەڵام لە ئەنجامدا وەك زووربەی جووتیاری کوردستان کردەی ئەم ئەبێت‌و بردەی دەرەبەگە چەپەڵەکان ، بۆیە ئەمیش بەرهەمی‌دەست‌و پلی خوێناوی‌ی‌و ئارەقی ناوچەوانی هیچ بەم بۆنەیەوە داخی دڵی خۆی لەم چەند دێرەدا دەرئەبڕێت ٠٠

خۆم‌و بەخت‌و ناوچەوان
ساڵی بوومە تووتنەوان
بارم کرد بۆ بتوێنێ
یاخوا کافر نەیبینێ
دە فەردە مان تووتن کرد
نازانم کێ بۆ خۆی برد !

بەم شێوەیە ئەکەوێتە هونینەوە هەتا لە دوایدا ئەڵێت:

ئەوجا بەدرێژی زستان
هاوارمان کرد لە برسان
ئەوا باسی کرد سامی
چەند ئەشعاری تەمامی

چوار ساڵیشی هەر لەوێ ئەباتەسەر هەتا لە ساڵی ١٩٥٠دا ئەگەڕێتەوە بۆ کۆیە ٠٠ بەڵام لێرەش هیچ ئەوژیانە پڕ برسێتی‌و هەژاری‌یەی ناگۆڕێت ، ناچار لە ساڵی ١٩٥١دا ڕوو ئەکاتە شاری هەولێر ، لە هەولێر بەجارێك هەژاری تەنگی پێ هەڵەچنێت‌و بەشێوەیەك شپرزەی ئەکات ، کە لە داخاندا بەشێوەیەکی پڕگاڵتەوە بڵێت ٠٠

من فەقیروو دڵحەزینم بۆ
هەژاریم خەم دەخۆم
ڕووت وبرسی‌و دەردەدارم
ساڵی جارێ خۆم دەشۆم

سامی لە هەولێر لەگەڵ هەژاری‌و ژیانی تاڵیدا یادی کۆیە ئەوەندەی تر سەری دنیای لێ ئەهێنێتەوە یەك ، کانی سۆزی ئەجووڵێنێت‌و بە هەڵبەستێکی کوردەواریانەی تەڕ کۆیەی ئەلاوێنیتەوە ئەڵێت:

چیاو سەحرای هەموو شینە
بەهاری کۆچ ڕەنگینە
بەریحان‌و بەنەسرینە
هەژاری بۆچی غەمگینە
بە باخچەو باخی گوڵزارە
بە کانی‌و ئاوی جۆبارە
بە گوڵزارو گوڵ‌و سونبل
چریکەو دەنگی دێ بلبل
گوڵی باغان دەژێ چل چل
فیدای بێ سەد قەڵای بابل

ژیان سامی لە هەولێردا ڕائەهێنێت‌و ئەمیش ئەکەوێتە خۆشویستنی هەولێر وەك لەم هەڵبەستەیدا دەر ئەکەوێت ٠٠

ئێرەم خاکی هەولێرە
بە بەیبوون‌و بە کنێرە
بەهار بەگوڵ‌و گوڵ خونچە
پایز بەدان‌و خێرە
پایز بەدانی تەواو
قەڵعەی لە مێژوو بەناو
« هەرەم » ویستی لە قەڵعە
سەلطەم لە بۆ بنێرە

ئەو ئەندێشەی ژیانە کە هەموو ڕەنگێك لەبەر چاو وا لێدەکات هەرەش بنوێنێت ، نەیتوانیوە « سامی » بکات بەو دیوەدا ،بەڵکو لە هەر شتە تامی خۆی لێ وەرگرتووە ، باسی هەژاری خۆی ئەکات بە شێوەیەك بۆ کرۆز لە جگەرەوە هەڵەستی ٠٠ بەڵام بەهەمان دڵ تەماشای سروشتی ڕەنگین‌و ڕازاوەی کوردستانیشی ئەکات بەهارێکی هەمیشەیی ئەبینێت ٠٠ ئەتوانین ئەمەش بە سەرنجێکی واقیعی شاعیر دابنێین بەوەی ناتەواوی لە شتێکدا ، تەواوی شتێکی تر کەم ناکاتەوە ٠٠ وەك لەم چەند دێرە پڕ ڕۆشن بینی‌یەدا باسی بەهاری کوردستان ئەکات‌و ئەڵێت ٠٠

وەختێ خاکی کوردستان
بەرگی سەوز دەپۆشێ
خاوو گیابەندو کەنێر ، دارو
بەرد دا دەپۆشێ
فەسڵی سونبل‌و نێرگز ،
وەختی سووربوونی گوڵان
لەو خاکی وارەنگاوە ڕەنگ
دێ چریکەی بلبلان

تاڵە کۆتایەکەیدا ئەڵێت ٠٠

« سامی » تۆ کوردستانی ،
لەو خاکی خۆشی‌و گوشاد
بۆچی دایم زویری جارێ
نات بینم بە شاد ؟

کوردستان هەتا ئێستاش تەکی‌یەو شێخ‌و دەروێش دەورێکی تەواو ئەبینن لە دواخستنی‌داو ئەو دەورەش گەیشتوەتە ڕادەی ئەوەی کە بە نەخۆشیەکی کوشندەی گیانی کۆمەڵەکەمانی دابنێین‌و هەوڵ بدەین چارەسەری کەین ٠٠ شاعیر ڕەخنەیەکی پڕ تەوس لە شێخ‌و تەکی‌یەو دەروێش ئەگرێت‌و ئەڵێت ٠٠

وەك بەوردی نواریمە
حەزرەتی شێخی مەزن
ختمە خانەی شەریعەت
گورگە لە پێستی بزن
تەسبیحی دانە دانەو دەنگی
گەورەو تاك‌و جووت
وەکو قشپل‌و شتر بۆ
دۆشینی ڕووت‌و قووت
خۆجا هیلیش نازانن «سامی»
حاڵی پەشێوە
دەی بێنن حەزرەتی شێخ
ورچە لە پێستی گاجووت

شاعیر تەماشای پارچە پارچەیی نیشتمانەکەی ئەکات‌و خێرو خێراتی ئەبینێت لە گیرفان‌و کۆشی بێگانەداو ، خاوەنەکەشی برسی‌و ڕووت‌و قوت ئەڵێت ٠٠

کەمن بێ بەش‌بم لەم خاک‌و بەرە
چ ڕۆم زەوتی کات چ انگلترە
بەمن چی خونچەو باغ‌و باغاتی
چێ لێ‌بکەم هەوای فێنك‌و تەڕە

ئەمە نموونەی هەندێ‌شیعری شاعیری بەهرەوەر « سامی » بوو خستمانە پێش چاوی خوێنەران ، ئەویش بۆ ئەوەی هیچ نەبێ ناوی ئەم شاعیرە کوێر نەبێتەوەو دواڕوژ ئەو بەرهەمە زۆرەی هەیەتی نەفەوتی‌و حەقی خۆی بدرێتی ٠٠ چونکە ئەمڕۆ چاپەمەنی پێویستی بە پارەیەو پارەش لەگەڵ ئەمدا دوژمنایەتی هەیە٠

بیرێکی ڕاگوزاری

لە ڕۆژمێری کابرایەکی زیاتر لە جارێك کوژراودا

ڕۆژێك لە ڕۆژان :

● ئەگەر قیژانیان بەسەرتامەبەستم ئەوەیە ئەگەر « لێت توڕە بوون»٠٠بۆ وەڵام دانەوەی ئەو لێ‌توڕە بوونە ٠٠ دووشت هەیە ٠٠ ئەبێ یەکێکیان بکەی٠تەنیا دوو ٠٠ سیەم ٠٠ نیە٠٠ لە ڕیزی نەبوانە :ـ یان ٠٠ئەوەی « لێت توڕە ئەبێ » بدە بە دەمیا ٠٠ تا ڤێر بێ ٠٠هەموو توڕە بونێ ٠٠ دەمێ ئەشکێ ٠٠ یان ٠٠ ئەوەتە مل کەچ ٠٠ چی ووت بی‌کە٠٠ نەوەك دوای توڕە بونە کەش لە پەنا گوێت بسرەوێنێ ٠٠ ئەم دوو ڕێگایە هەیە ٠٠سیەم٠٠نیە ٠٠

ڕۆژێکی تر :

● بۆ ئەوەی بژیت ،وەرە٠ برۆ ٠٠ بخۆ ٠٠ بنو ٠٠ هەتا ئەو ڕۆژەی لە چارەت‌نووسراوە ماڵ ئاوای ئەکەی ٠٠ لەمە زیاتر بکەی یان ناژیت ٠٠ یان هەزارو یەك لۆمە ئەکرێی یان ٠٠ لەجارێ‌زیاتر لە سێدارە ئەدرێت ٠٠ مرۆڤ نەبێ هەزار ناوی‌ترت بە ئاسانی لێ ئەنرێت ٠٠ جا ئیتر ٠٠ خۆت موخەیەری ٠٠!!

ڕۆژی سیەم :

● پیرۆزمان بێ ئەم ناونیشانە نوێیە « ئازاو پاڵەوان‌و ٠٠ ترسنوکی هیچ‌لە دەست نەهاتو » ٠٠!!
ـ ووتت چی ٠٠؟ شتێکی سەیرە ؟!٠
ـ بۆ سەیرە ٠٠ نەت‌بیستوە ئازاو پاڵەوانی ٠٠ ترسنوکی هیچ لەدەست نەهاتو » گوایە بۆ خۆت گیل ئەکەی ٠٠ من وام ٠٠تۆ وای ٠٠ کام « مێردەزمە » لێت ئەدات ٠٠ ملی بۆ کەچ ئەکەی ٠٠ پشتی وەرگێڕا ٠٠ جنێوی پێ ئەدەی ئاوڕی دایەوە ٠٠ پیا هەڵ ئەدەی!!٠٠

وە ڕۆژێکی تر ٠٠

تۆ ئەتەوێ چۆن بژی ؟!٠٠
ـ مقەبایەك ٠٠ بێت‌و بچی٠٠
بخۆی بنوی ٠٠ بەم جورەڕازیت ٠٠ فەرمو ٠٠ ئەوە نان ٠٠ ئەوە ٠٠ ئاو ٠٠ڕازی نیت ٠٠ دەرەوە ٠٠ « لە بەردەرگا بنوسن ٠٠ ئیشمان نیە ! »

ڕۆژی پێنجەم :

● ٣ + ١ = ٧ وە ٣ + ٤ = ٧
ـ دووەم ڕاستە ٠٠ بەڵام یەکەم هەڵەیە ٠٠
ـ یەعنی چی ٣ + ١ = ٧ ناکات ؟
ـ نەء ٠٠٠٠
ـ سەرت دا لە بەرد ٠٠ حەوت یەعنی حەوت ٠٠
ـ ئەمرەکەی بەگم ٠٠یەعنی حەوت ٠٠
وە ٧ـ٧ دیسان حەوت ٠٠
ـ ئافەرین ٠٠ مانگانەی بۆببڕنەوە ٠٠

بەهرە

institut kurde de paris

بۆ زانین

موزایەدەیێکی ئاشکرا هەیە بۆ بەکرێدانی گازینۆی ژمارە (١)ی سەر بە ئیدارەی محلی بە بەشی یەکەم و دووەمیەوەو بەگوێرەی مەرجە تایبەتیەکانی بەکرێدانی موڵکی ئیدارەی محلی ·

ئەو کەسانەی ئەیانەوێت بەشداری بکەن مراجەعەتی ئیدارەی محلی بکەن تا ڕۆژی ١٨ـ٤ـ١٩٧١ دا بۆ وەرگرتنی زەمیمەکانیان کە لەسەعات ١١ی سەرلەبەیانی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی ١٩ـ٤ـ١٩٧١ دا بەتەواوی ئەدرێتە دەس داواکەرەکەی لەلایەن ئەنجومەنی ئیداریەوە ·

ئەحمەد نەقشەبەندی
جێگری پارێزگاری سلێمانی

ڕەزارەتی کارو باری ژوورو ئاگاداری ژمارە (٤)

وەزارەتی کارو باری ژوورو بەڵێندەرانی خاوەن اختصاص بانگ ئەکات بۆ پێشکەش کردنی عروض بۆ هەڵسان بەکاری فحصی گڵی پرۆژەی مەڵبەندی لاوان لە سلیمانی بەپێی ئەو مەرج و مواصفاتانەی کە دەست ئەکەوێ لەلای وەزارەتی کارو باری ژوورو ـ ڕێکخراوی هونەری ـ عمارەی ئنحساری توتن ـ خلانی ـ بەرامبەر بە (٥) دینار بۆ یەك دانە · پێویستە لەسەر بەڵێندەران کە لەگەڵ عەتائاتەکانیان تەئمیناتێکی سەرەتایی بەقەبەڵی (٥٠) دینار پێشکەش کەن لەسەر شێوەی کەفالەتی مصرفی یان چەکێکی تصدیق کراو یاخود پارە بۆ بەڕێوەبەرایەتی حساباتی وەزارەتی کارو باری ژوورو بەجۆری کە زامنی گەیشتنی عەتائاتەکە بکات پێش کاتژمێری دوانزە لە ڕۆژی ٢١ـ٤ـ١٩٧١ وەزارەت ملزم نیە بە قبوڵ کردنی نزمترین عەتائات و ئەو عەتائاتانەی ئەومەرجانەی سەرەوەیان تێدا نەبێت ئەخرێنە پشت گوێ ·

لە جیاتی وەزیری
کارو باری ژوورو
عسکر محمود

بەیاننامەی بەریوەبەرایەتی ئینحیساری تووتنی ژمارە « ١٣ »ی ساڵی ١٩٧٠

بەیاننامەیەی سەرەوەمان بەم جورەی لێ ئە کرێت :
ئەوە بەیاننامەیەی سەرەوەمان بەم جورەی لێ ئەگرێت :

یەکەم :ـ مەرکەزەکانی فحص و وەرگرتنی تووتنی بەرهەمی ساڵی ١٩٧٠ :

١ ـ مەرکەزی سلیمانی : تووتنەکانی هەموو ناحیەکانی قەزای مەرکەزی و ناحیەی سروچکی لێدا فحص ئەکرێت وەرئەگیری ، « تەنها بازیان نەبێ » ·

٢ ـ مەرکەزی قەڵادزێ : تووتنەکانی قەزای پشدەری لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

٣ ـ مەرکەزی رانیە : تووتنەکانی قەزای رانیەی لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری ـ وەرزیرەکانی قەزای رانیە بۆیان هەیە تووتنەکانیان ببەنە مەرکەزی کۆیەش جگە لە مەرکەزی رانیە ·

٤ ـ مەرکەزی هەلەبجە : تووتنەکانی قەزای هەڵەبجەی لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری··

٥ ـ مەرکەزی پینجوین : تووتنەکانی قەزای پینجوینی لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

٦ ـ مەرکەزی چوارتا : تووتنەکانی ناحیەی سیوەیل و مەرکەزی جوارتای لێ فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

٧ ـ مەرکەزی ماوەت تووتنەکانی ناحیەی ماوەتی لێ فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

٨ ـ مەرکەزی شەقلاوە : تووتنەکانی قەزای شەقلاوەی لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

٩ ـ مەکەزی دیانا ، توتنەکانی قەزای ڕەواندز زیبارو چومانی لی فحص ئەکرێت و وەرئەگیری ·

١٠ ـ مەرکەزی کویە : تووتنەکانی قەزای کویەی لی فحص ئەکریت و وەرئەگیری ·

١١ ـ مەکەزی دهوك : تووتنەکانی قەزای دهوك و زاخو و ئامیدی و شیخان و ئاکرێی لێ فحص ئەکریت وەرئەگیری ·

١٢ ـ مەرکەزی چەمچەماڵ : توتنەکانی ناحیەی مەرکەزی چەمچەمال و ئاغجەلەر و بازیانی لێ فحص ئەکرێت و وەرئەگیرێ·

دوەم :ـ پێویستە لە سەرهەمو توتنەوانیك کە مراجەعەتی دەوائرە مختەصەکان لە ناوچەکانیان بکەن بۆ وەرگرتنی اجازەی چاندنی توتن بەپێی پەیرەوی تایبەتی ئیجازەی چاندن ·

بەریوەبەری گشتی و
سەرۆکی ئەنجومەنی
بەریوەبەرایەتی ئینحساری
توتن
عبد الکریم توفیق

٣ـ٢

کۆماری عیراق وەزارەتی کاروباری ژورو

بەریوەبەرایەتی

ئنحساری توتن

مەڵبەندی گشتی

بەیانی بەریوەبەرایەتی ئینحساری توتن ـ ژمارە (٤)ی ساڵی ١٩٧١

بەپێی ئەحکامی برگە یەك لە مادەی (١٧)ی یاسای ئینحساری توتن ژمارە (٥٤)ی ساڵی ١٩٥٢ وە بۆ جێبەجێ کردنی بریارەکانی ئەنجومەنی بەریوەبەرایتی ئینحساری توتن ژمارە (١) لەمەحزەری جەلسەی سێهەم لە ٢١ـ٢ـ١٩٧١ بریارماندا :

یەکەم :

دەست نیشان کردنی چاندنی بەرهەمی توتنی ساڵی ١٩٧١ لەو ناوچانەی خوارەوەو بەمساحەی دیاری کراو بەرامبەرهەر ناوچەیەك :ـ

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەومساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	٣٠٠٠	سێ هەزار
		قەرەداغ	٢٧٥٠	دوو هەزارو حەوسەدو پەنجا
		سەرچنار	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		تانجەرۆ	١٢٥٠	هەزارو دوو سەدو پەنجا
		بازیان	١٥٠٠	هەزارو پێنج سەد
		گشتی	١٠٠٠٠	دە هەزار
	شاربازێر	چوارتاوسیوەیل	٤٠٠٠	چوار هەزار
		ماوەت	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		سروچك	١٢٥٠	هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٥٠٠	هەشت هەزارو پێنج سەد
	هەڵەبجە	خورماڵ	٣٠٠٠	سێ هەزار
		وارماوە(دەربەندی‌خان)	٣٥٠	سێ سەدوو پەنجا
		سیروان	٢٥٠٠	دوو هەزار پێنج سەد
		شارەزوور	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	٦١٥٠	شەش هەزارو سەدو پەنجا
	پێنجوین	مەرکەز	٢٥٠٠	دوو هەزارو پێنج سەد
	پشدەر	مەرکەز	٥٥٠٠	پێنج هەزارو پێنج سەد
		بنگرد	١٧٥٠	هەزارو حەوسەدو پەنجا
		گشتی	٧٢٥٠	حەوت‌هەزارو دووسەدوپەنجا
	رانیە	خەلەکان	١٠٠٠	هەزار
		سەنگەسەر	٣٨٠٠	سێ هەزارو هەشت سەد
		چوارقورنە	٣٢٥٠	سێ هەزارو دووسەدو پەنجا
		گشتی	٨٠٥٠	هەشت هەزارو پەنجا ·

پاریزگەی سلیمانی بەگشتیێوە ٤٢٤٥٠ چل و دووهەزارو چوار سەدو پەنجا

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەومەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
هەولێر	کۆیسنجق	مەرکەز	٢٠٠٠	دوو هەزار
		تەق‌تەق	١٩٠٠	هەزارو نۆسەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد
	شەقلاوە	مەرکەزو خۆشناو	١٠٠٠	هەزار
		حەریر	٥٠٠	پێنج سەد
		سەلاحەدین	٥٠٠	پێنج سەد
		گشتی	٢٠٠٠	دوو هەزار
	ڕەواندوز	مەرکەز	٥٠٠	پێنج سەد
		برادوست	٨٠٠	هەشت سەد
		دیانا	٣٠٠	سێ سەد
	زێبار	زێبارو ناحیەکانی	١٠٠٠	هەزار
	چۆمان	چۆمان	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
		گشتی	٣٩٠٠	سێ هەزارو نۆ سەد

پارێزگەی هەولێر بەگشتی‌یەوە ٩٨٠٠ نۆ هەزارو هەشت‌سەد

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەومەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
دهۆك	ئامێدی	ئامێدی	٦٠٠	شەش سەد
		سەرسەنك	٧٠٠	حەو سەد
		گشتی	١٣٠٠	هەزارو سێ سەد
	دهۆك	دهۆکو ئەتروش	٥٠٠	پێنج سەد
	ئاکرێ	ئاکرێ	٣٠٠	سێ سەد
	زاخۆ	زاخۆ	٣٠٠	سێ سەد
	شێخان	شێخان	٣٠٠	سێ سەد
		گشتی	١٤٠٠	هەزارو چوار سەد

پارێزگەی دهۆك بەگشتی‌یەوە ٢٧٠٠ دوو هەزار حەو سەد

پارێزگە	قەزا	ناحیە	ئەومەساحانەی ڕێگا دراون بە دۆنم	
کەرکوك	چەمچەماڵ	چەمچەماڵ	٦٠	شەست
		ئاغجەلەر	٦٠٠	شەش سەد
		گشتی	٦٦٠	شەش سەدو شەست

پارێزگەی کەرکوك بەگشتی‌یەوە ٦٦٠ شەش سەدووشەست

هەر چوار پارێزگاکە بەهەمویەوە ٥٥٦١٠ پەنجاو پێنج هەزارو شەش سەدودە

دەووەم :

چاندنی تنباك :
ڕێگای چاندنی (٣٠٠٠)سێ هەزار دونم تنباك ئەدرێ و دابەش ئەکرێت بەسەر ئەو زەویانەدا کە بەکەڵکی ئەم جورە توتنە دێن لە پارێزگەی بابل و کربلاء ·

سێهەم :
هیچ کەسێك نابێ هەڵسێ بەچاندنی توتن یان تنباك لەو ناوچانەی کە لەم بەیانەدا دیاری کراون ئەگەر اجازەی چاندنی نەبێت لەلایەن بەریوەبەرایەتیەکانی ئینحساری بەرپرسیار ·

چوارەم :
چاندنی توتن و تنباك قەدەغەیە لە غەیری ئەو ناوچانەی کە ڕێگا دراون لە سەرەوە وە ئەوەی پەیرەوی ئەم بەیانە نەکات سزا ئەدرێت بەگوێرەی یاسای ئینحساری توتنی ژمارە (٥٤ ی ساڵی ١٩٥٢) ·

پێنجەم :
اجازە ئەدرێ بە توتنەوان و تنباك چێن لەو ناوچانەی سەرەوە بەپێی پەیرەوی ئەم بەرێوەبەرایەتی‌یە ·

جێگری بەریوەبەری گشتی و
سەرۆکی ئەنجومەنی بەریوە
بەرایەتی
ناجی عبود

٣ـ٣

institut kurde de paris

ژمارە : ١٤
١٧ی نیسان ١٩٧١

لاپەڕەیەکی سەربەست

بە سەرپەرشتی : نوری حیران

چارەنووسی مرۆڤ لە ساڵی دوو هەزاردا

سرۆڤایەتی لە ساڵی دوو هەزاردا چاوە ڕوانی چی ئەکات ؟ هەندی بەڵگەی واهەیە ئەو مەترسیانە نیشان ئەدن کە دوورنی یە مرۆڤایەتی بەسەری بێت ، وەك لە کەڵك کەوتنی سرووشت بە شێوەیەك بۆ ژیان دەست نەدات وەیا مەترسی قربوونی مرۆڤ لە ئەنجامی زیادبوونی ژمارەیدا بە شێوەیەك جێگای دانیشتنی نەبێتەوە لەگەڵ زۆر ئافات و ماڵ ویرانی تردا ، ئەمانە هەندێ لە وڵاتە پێشکەوتووکانی خستۆتە ترسەوە وە لە پێش دەیەها ساڵەوە خەریکی کردنەوەی مەعهەدوو دامەزراندنی هەیئەتی زانیارین بۆ لێکۆڵینەوەو دەرخستنێکی تەواوی شێوەی ئەو دوارۆژە ، هەتا بە گوێرەی توانا بتوانرێت خۆی بۆ ئامادە بکرێت ..

لەو مەعهەدانەی دامەزراون لەم بارەیەوە لیژنەی هاوکاری ڕۆشنبیری ئەوروپایە کە لە فەرەنسا دامەزراوە ئەم لیژنەیە بە بایەخ دانێکی زۆرەوە لێکۆڵینەوە لە دوارۆژی مرۆڤی گرتۆتە ئەستۆی .. ئەو لیژنەیە لە پێش هەموو شتێکەوە چاوەڕوانی ئەوە ئەکات .. کە ئەم مرۆڤێ هاوچەرخە هەست بەم حاڵەتەی ئێستای بکات و هەوڵی چاك کردنی بدات .. کتێب گرتنەوە بۆ دوارۆژ ئەوە ناگەیەنێت کە ئەو دوارۆژە مل کەچ کەین بۆ ئێستا واتە ئەوە لێك بەینەوە کە پێویستی داخوازی ئێستامان کەوەك پێویستی و داخوازی هەموو نەوەکانی پێشووترمان ئەڕواو لە ناو ئەچێت .. بەڵکو بە پێچەوانەوە .. ئەبێ ئارەزووە پێویستی دوارۆژ بزانین وە ئێستامان وا لێ بکەین بتوانی ئەو دوارۆژە ئامادە بکات .. لە بەر ئەوە پێویستە لە پێش هەموو شتێکەوە بەدوای ئەو مەترسیانەدا بگەڕێین کە دێنە ڕێگەمان ، وەك تەواو بوونی مەواردی جیهان واتە پترۆڵ و ئوکسجین و ئاو وگەلێك شتی تریش .. ئەبێ ئاوەشمان لەبەرچاو بێت کە ژمارەی مەردوم زیاد ئەکات بەپێچەوانەی ئەمەوە مەوارد کەم ئەکات .. وە ئەنجامی دوژمنایەتیشمان لەگەڵ سروشتدا مەترسیمان دێنێتە ڕێگەی دوارۆژ ئەویش لەو زیادەی ئۆتۆمیلانەدا دەر ئەکەوێت کە ئەیانکەنە بنکی دەریاکانەوە ، لەگەڵ مەترسی تەقە تەق و دەنگەدەنگ کە کارێکی خراپ ئەکاتە سەر مێشکی بنیادەم ..

وە لەگەڵ ئەم مەترسیانەدا مەترسی یەکی گەورەی ترهەیە کە ئەویش لە خودپەرستی مرۆڤەوە هاتۆتە کایەوە کە ئەیەوێت هەچی خۆشی و چاکەیە لە یەك دقیقەدا هەڵلووشێ .. ئەوەی ڕاستی بێت ئەوەیە کە خەڵکی ئەیەوێت تەنیا هەر ڕابوێرێت و ژیان بەسەر ببات بەبێ ئەوەی ئاوڕ لەو پێویستیانە بداتەوە کە لەسەر شانێتی .. خۆ ئەگەر ئەم مرۆڤە نەیویست کارەکەی خۆی لە چوار چێوەی ئەو زنجیرە ئیشەدا بکات کە هەیە .. دوور نی یە کە بە تەواوی بمرێت . لەبەر ئەوە پێویستە بیر لە دوارۆژ بکاتەوە ، وە بیریش لەو پێویستیانە بکاتەوە کە دوارۆژ ئەیخاتە ئەستۆی .

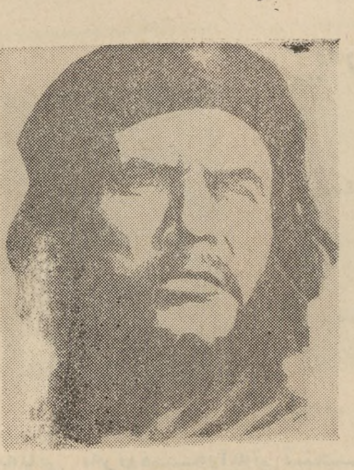

مۆزەخانەی گیڤارا

فیدل کاسترۆ ، پێشەوای کوبا بڵاوی کردەوە کە هەموو شتومەکەکانی پێشەوای شۆڕشگێری کۆچ کردو « گیڤارا » لە مۆزەخانەیەکی تایبەتی دا لە هاڤانا دا ئەنرێن .

مۆزەخانەکە بریتی ئەبێ لەو چەکانەی پێشەوای کوچ کردو لە کاتی شۆڕشی کوبا بەکاری هێناون ..

لەگەڵ هەردوو دەستەکانیا کە مخابراتی پولیڤیا دوای کوشتنی بڕی بوویان .

کچەکەی شاژن بە مەیموون دەرچوو !

قوتابیانی مێژوو لە ساڵی « ١٩١٢ » ەوە لەسەر واتەی مامۆستا ئالیوت سمیس .. ئەم مۆمیایەیان بە «موت أم حات»ی کچی شاژن « ماعس کارع » ئەزانی کە لە خێزانی ٢١ هەمی فیرعەونی یە .. لەم دوایەدا ئەشیعەی ئەو مۆمیابە وەرگیرا لە ئەنجامدا دەرکەوت کە ئەمە کچی شاژن نی یە بەڵکو مەیموونێکی گەورەو تەواوە ..

لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا

سەلیس

دیم بەرێکەوت ....
زۆرکەس هەن ، مەگەر بەرێکەوت بیان بینین !!
پێی ووتم :
– دووجارە لە ئاسۆی ئەرخەوانیدا نەت نووسیەوە ؟
– من لە پێناوی نووسین و شوێن پڕکردناو بەس ... نانوسم .
سەیرێکی کردم و ڕوی کردە ئاسۆی دوور کە خەریکی هەڵگلوفتنی خۆر بوو ... لەوە ئەچوو بیر لە مەسەلەکە بکاتەوە ... پرسیم :
– بیر لەچی ئەکەیتەوە ؟
– لە ... هیچ ...!!!
تەنیا وەڵامێك بوو کە چاوەڕێی نەبووم !!
– هەر هیچ ... هیچ !؟؟
– با ... یەکشت، برسیمە ... برسی حەقیقەتی رووتم .!
– بەشوێنیا بگەڕێ
– گەلی گەراووم ... نەم دۆزی یەوە وا هەست ئەکەم هەموو ئەوانەی دەوروپشتی منن ، بەشدارن لە زیاتر وونکردنی ئەو حەقیقەتە .

* * *

سەیرە ... مرۆڤ لە هەموو شوێنێکا بەشوێن حەقیقەتدا بگەڕێ بەرلەوەی ... لە خۆیا .... لە ناخی بوونیا ... لە قوولی ئینسانیەتیا ، بەشوێن ئەو حەقیقەتەدا نەگەڕێ !!

سەیرە .. مرۆڤ حەقیقەتی خۆی نەزانێ ... کە خۆی بەشێکە لەو حەقیقەتە ڕووتە هەرە گەورەیە ...

سەیرە ... مرۆڤ ... ئەو قاوغە پولاینەی کە تیا پەنگدراوە نەیشکێنێ ... پێش ئەوەی بیر لە روخاندنی ئەو دیوارە ڕەشانە بکاتەوە کە ڕێگای ناسینی حەقیقەتی ڕووتی پێ ئەگرن ...

چیرۆکێکی منداڵان

ئاسك و مشك و داڵ

وەرگێڕ لە فارسیەوە
أنور محمود

ڕۆژێك ڕاوچی یەك بۆ ڕاوکردن لە ماڵ چووە دەرەوە، داوێکی نایەوە ئاسکێکی بێ تاوان بوو بەداوەکەوە . ئاسکە بەسزمانەکە لە ترسا کەوتە لەرزین وە بە هەرچوارلای خۆیدا چاوی ئەگێرا .. نە ناکاو چاوی بە مشکێك کەوت کە لە کونەکەی هاتە دەرەوە تەماشای ئەمی دەکرد .

ئاسکەکە مشکەکەی بانگ کردو پێ ووت لەگەڵ ئەوەشدا لە نێوان ئێمەدا هێچ جۆرە دۆستایەتیك نی یە .

بەڵام هیوادارم کە داواکاری یەکەم بەجێ بهێنی وە لەم داوە ڕزگارم کەیت ، ئەگەر بەزەڵام کەیت تا لە ژیانابم مەمنونتم و لە چاکەت دەرناچم ..

ئینجا مشکی زەرەرمەندو خۆپەرست ووتی ـ ئەگەر سەرم نەیەشی لە خۆیدا خۆم تووش سەریەشە بۆ بکەم من چەسارەت و تووانای ئەم کارەم نی یە . چونکە ئەگەر ڕاوچی یەکە بزانێت کە من ئەم ئیشەم کردووە ورزگارم کردوویت ماڵەکەم بە جارێ وێران ئەکات . وە مشکەکە نە قسەکانی ئاسکەکە ڕووی وەرگێرا ، هێشتا دووسێ هەنگاو دوور نەکەوتبووەوە کە داڵێك نیشتەوەو گرتی و بردی .

کاتی ڕاوچی یەکە هاتەوە بۆ لای داوەکەی چاوی بە ئاسکێکی جوان کەوت کە داوەکەی گرتبووی ، زۆر بەزەیی پیاهاتەوەو چاوی پۆشی لە کوشتنی .

ئاسکەکەی خستە سەر شانی و بردی بۆ بازار کە بیفرۆشێت لە ڕێگا تووش پیاوێك بوو وە پێ ووت . حەیفە کە ئاسکێکی وەها جوان و بێ تاوان دیل بێت دوایی ئاسکەکەی لە ڕواچی یەکە کڕی و ڕزگاری کرد .

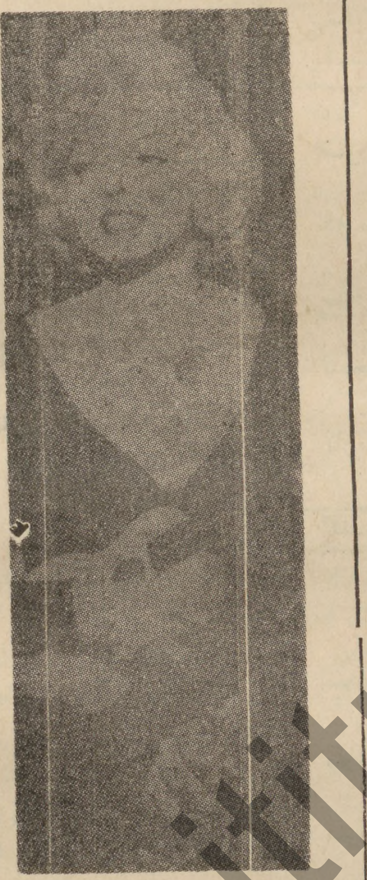

وێنەی مارلین مۆنرۆ لە پولی پۆستەدا

ووڵاتی « کونگوی میللی » پوولێکی نوێی پۆستەی دەرکردوە ، وێنەی هونەرمەند « مارلین مۆنرۆ »ی لەسەرە .

ئەوەی جێگای سەرنجە ئەمە یەکەم جارە شتی وا لە جیهانی پۆستەدا ڕوو بات وە لە ووڵاتێکی ئەفریقای ...

بۆ یاد خستنەوە هونەرمەندی شۆخ « مارلین » لە ساڵی ١٩٦٢دا لە شاری ـ هۆلیود ـ خۆی دەرمان خوارد کرد .

مەتەڵی هەفتە

مەتەڵی ئەم هەفتەیەمان ناوی چیایەکە لە کوردستاندا کەوتۆتە ناوچەی سلیمانی یەوە .. ناوی ئەو شاخە لە «٤» پیت پێك هاتووە .

پیتی :

٢ + ٤ + ٣ + ١ = جۆرە دەنگێکە .
٤ + ١ + ٣ + ٢ = بەواتەی نیشانە .
٣ + ١ + ٢ + ١ = تامی دەم خۆش ئەکات .
١ + ٤ = لە ڕێزمانی کوردیدا پێی دەوترێت پاشگر

● **پاداشی یەکەم ٤ کتێبی نایابە .**
● **پاداشی دووەم ٢ کتێبە، پاداشەکان بە پۆستەدا ڕەوانە ئەکرێت .**

جیهازی دۆزینەوەی مەعدەن

لەمەودوا ئەو پسپۆڕانەی بەدوای مەعدەندا ئەگەڕێن لە توانایاندایە بەیارمەتی ئەو جیهازە تازەیەی دروست کراوە کانی مەعدەنەکان بەچاکی دەست نیشان بکەن .

جولیوجێکان لەو باوەڕەدان ئەم جیهازە تازەیەی لە بەریتانیا دا هێنراوە بو دۆزینەوەی مەعدەنی زنگ ئەتوانرێت بکرێت بە بناغە بۆ دروست کردنی چەند جیهازێکی تریش بۆ دۆزینەوەی .. مس و قورقوشم و قصدیر و گەلێك مەعدەنی تر ..

ئەم جیهازە تازەیە بە ئەشیعەی سینی کار ئەکات کە لە پلەیەکی گەرمەدا بریقەئەداتەوە بۆ ناسینەوەی ئەو مەعدەنانەی بەدوایدا ئەگەڕێن .

ئەوەی شایانی باسە .. ئەوجیهازە لەگەڵ هەموو کەل و پەلەکەیدا ئەتوانرێت بە ئاسانی بە عەرەبانەیەکی بچوك بگوێزرێتەوە چ لە سەر زەوی وە چ لە ناو « کانە » کاندا .

جوانی و پولا

ماوەیەك لەمەوبەر لە شاری لەندەن پێشانگایەك پێك هێنرا بۆ نیشاندانی شێوەی ماڵێکی ڕێك و پێك ئەوەی لەو پێشانگایەدا سەرنجی ڕاکێشابوو دوو شت بوو یەکەم ئەوەی کە زووربەی کەرەسەو کەلوپەلی ناوماڵ لە پۆلا دروست کرابوو . دووەم ئەو کچە جوانانەی سەرپەرشتی بەشەکانی ئەو پێشانگایەیان کردبوو کە بەشۆخی و نازداریان ژیانیان بەخشیبوو بەو کەلوپەلە بێ گیان و ڕەق و تەقانە .

هاوکاری و خوێنەران

ئومێد

● **کاك جمال محمد لە قەلادزەوە :**
کاکی برا هەڵبەستەکەت (بۆ جوانێکی لادێی) ... ببورە بەکەڵکی بڵاوبونەوە نەئەهات هیواداریـن زیاتر خۆت خەریك بکەیت .

● **کاك عومەر مەعروف بەرزنجی لە هەولێرەوە :**
ستایشەکەت لە پێویست زیاترە ، ڕەخنەکەشت یەك لایەنە بوو .. تەنها لەڕووی زمان ..

● **بریندارێك ـ أ.ن :**
سکاڵای خۆی هەڵڕشتور . داخمان ناچێ لەبەر نەبوونی ناونیشان بڵاو ناکەینەوە ..

● **کاك مەحمود عەلی هەمەوەندی لە چەمچەماڵەوە :**
ببورە هەر لاپەرەیەکمان پێ خوێندرایەوە ..

● **کاك فاضل قصاب لەسلێمانی یەوە :**
براڵە ئەگەر لەشت ئەگوری بو کوردی هیچ نەبێ لەعەرەبی یەوە نەبێ .. کە خوێنەری کورد ئەتوانێ لێی تێ بگات .

● **کاك طارق مەنتك لە هەولێرەوە :**
ئەو چەند دێرە ئەگەر بکرێت بەباسێکی مێژوویی و مەوزوعیەت ڕەچاو بکرێت لە نوسینا چاکتر .

● **کاك مەجید جەباری لە هەولێرەوە :**
لەڕوی دارشتنەوە سەرکەوتوو نەبوویت .

● **کاك ئەسوەد هەڵکەوت لە سلێمانی یەوە :**
باسەکەت دەربارەی (تاوان) .. لەکاتی خۆیدا ماوە نەبوو بڵاوبکرێتەوە ، ئێستاش مەوزوعەکە کۆن بووە . ببورە.

● **خەبات قەرەداغی لە سلێمانی وە :**
باسەکە لە ئیعلان ئەچێ .

● **کاك حلمی جەمال لە سلێمانی وە :**
بەرەوکامەرانی .. لەڕوی دارشتنەوە سەرکەوتوو نەبوو .. ببورە .

● **کاك عبدالخالق سەرسام لە هەولێرەوە :**
قوربان دەست خەتەکەت نە خوێندرایەوە .. سەفەرێکی بەغدا بکە !؟

● **کاك شەمال جەمال لە کەرکوکەوە :**
لەو ڕووەوە شتمان بڵاو کردووە .. ببورە .

● **کاك ڕەحیم بێ ناز لە کەرکوکەوە :**
کاکی برا دوژمنایەتیمان لەگەڵ تۆنی یە بەڵام دوژمنایەتیمان لەگەڵ ئەو جۆرە بەرهەمانەیە کە سەرکەوتوو نین ! ببورە ؟!

● **خوشکە (ئەستێرەیێکی ئاوارە) :**
لە شوێنێکەوە چیرۆکێکی بۆ ناردووین ، خوشك ، ئێمە هیچ نووسینێك بڵاو ناکەینەوە ناوو ئەدرێسی خاوەنەکەی لەگەڵ نەبێ ، ئەوانەی بەناوی تایبەتیش بڵاو ئەکەینەوە ، ناوو ئەدرێسی خۆیان ئەنووسن ، بێ گومان یەکێ (ئاوارە بێ یەکش) کەشتێ ئەنووسێ باوەڕی بەنووسینەکەی خۆی هەیە !؟

● **گەلێ ووتارو چیرۆك و پارچە شیعری نووسەرە بەرێزەکانمان لایەو شیاوی بڵاوکردنەوەن بەڵام تەنانەت بەپێی کاتی گەیشتنیشیان بڵاویان ئەکەینەوە هەر دووا ئەکەون ، بۆیە داوای لێبوردن لە هەموو نووسەرە بەرێزەکان ئەکەین ، هیوادارین بتوانین زووربەی زوری ئەم نووسینانە بڵاو بکەینەوە ... لەگەڵ سوپاسماندا .**

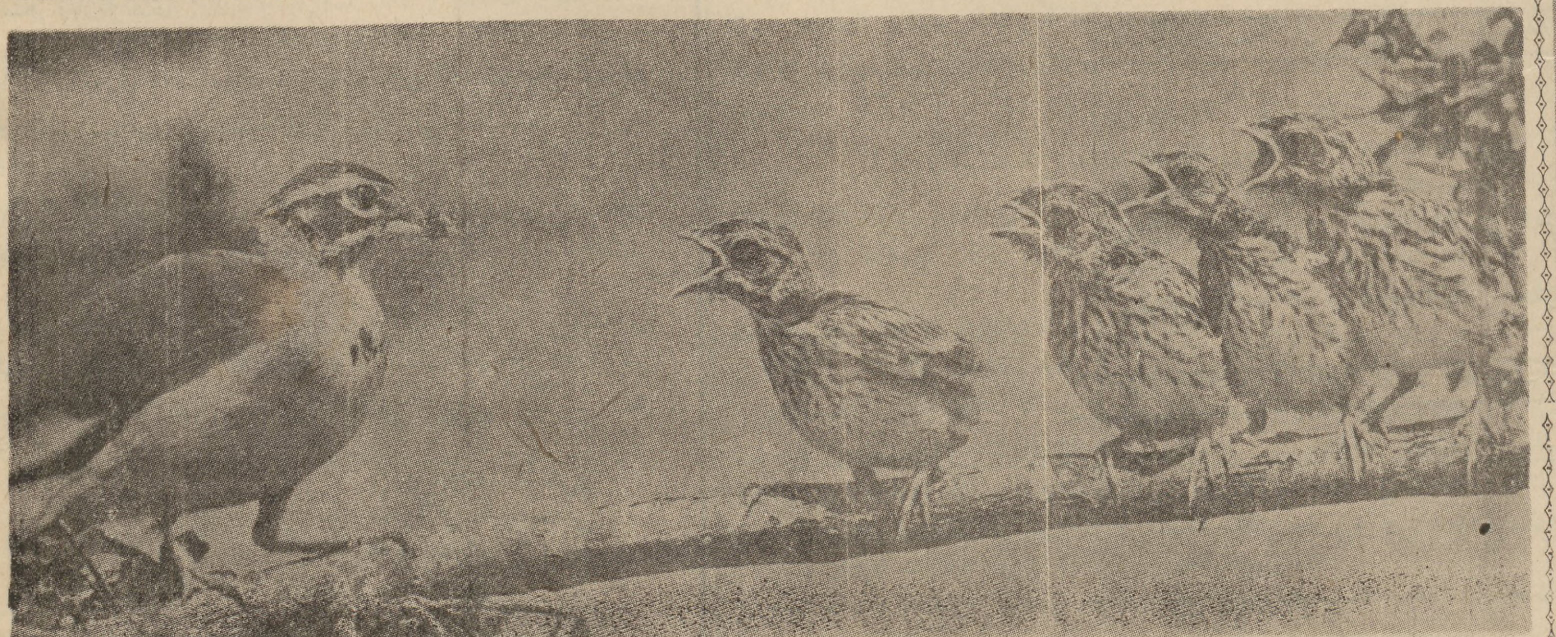

institut kurde de paris